

Negende jaargang, 2021,
nr. 2 (februari)

Bron: <https://www.toychamp.nl/kaart-van-europa-cito-300st-xxl>

Rechtspraak Europa

In één klik verbonden met Europa

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBvR). Kernredactie: Joanne Bik, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers. Vaste medewerkers: Sophie Abelsma, Roel Andrea, Remco den Arend, Jos Beckers, Anouk Biersteker, Dorien Boessenkool, Anne-Marie ten Bosch, Stella van Gennip, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Judith van Riel, Charlotte Roseboom, Nynke Veenstra en Bonita van Vliet.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBvR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Inhoud

Inhoud	2
Leeswijzer	4
Deel I - Rechtspraak	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)	5
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)	7
Asiel, migratie en burgerschap (S – V)	10
Belastingen	19
Belastingen, accijns	20
Belastingen, btw (Fi - S)	21
Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal	26
Beschermd oorsprongsbenaming	27
Brexit	28
Civiel	29
Consumenten (C)	29
Covid-19	31
Detentie, behandeling door politie en politieonderzoek (S)	32
Diensten, elektronische communicatiediensten	34
Digitale markt	34
Eigendomsrecht (B - S)	36
Energiamarkt	38
Europese monetaire Unie	38
Familielieven en familierecht (Fa – SZ)	40
Financiële diensten en markten (B – S)	43
Gemeenschappelijk buitenland en veiligheidsbeleid – GBVB	44
Gewasbeschermingsmiddelen	44
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)	44
Godsdienstvrijheid (B)	46
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	46
Hof van Justitie	47
Huurrecht	47
IE - Intellectuele eigendom	47
Insolventie	49
Institutioneel recht	49
Interstatelijke klachten EVRM	49
IPR en justitiële samenwerking in civiele zaken	51

Justitie	53
Kansspelen	53
Landbouw en visserij (B)	53
LHBT-rechten	54
Luchtvaart (C).....	55
Mededinging	56
Milieu, natuur, duurzame energie.....	59
Ne bis in idem (B – S)	63
Overlevering en uitlevering (S).....	63
Prejudiciële procedure HvJ	64
Privacy en persoonsgegevens.....	64
Procesrecht en recht op eerlijk proces	67
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht	68
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	69
Rechtsbeginselen EU	70
Rechtsstaat en rechterlijke macht	71
Staatssteun	73
Strafrecht	73
Studiefinanciering	75
Terrorisme en witwassen (S).....	75
Toegang tot documenten (B).....	76
Vennootschapsrecht en ondernemingsrecht.....	76
Verkiezingen en kiesrecht	77
Vervoer (B).....	77
Verzekeringen	78
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid (S)	79
Vrijheid van vereniging.....	80
Vrijheid van verplaatsing	81
Deel II - Algemeen	82
Cursus en opleiding.....	82
Nieuwsbrieven.....	84
NL zaken bij het HvJEU.....	84
NL zaken bij het EHRM	100
Verzoeken Protocol no. 16 EVRM	106

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven "bladwijzers", de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.
- In de index is tussen haakjes aangegeven voor welke rechtsgebieden de informatie relevant is: Bestuursrecht (B), Civiel recht (C), Familierecht (Fa), Fiscaal recht (Fi), Strafrecht (S), Vreemdelingenrecht (V)

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I - Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – zaak C-387/19 – RTS infra en Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel – België – ECLI:EU:C:2021:13 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Openbare aanbesteding – Uitsluitingsgronden – Aantonen betrouwbaarheid - Rechtstreekse werking

Richtlijn 2014/24/EU. De afdeling Wegen en Verkeer Oost-Vlaanderen van het Agentschap Wegen en Verkeer van het Vlaamse Gewest heeft in 2016 een openbare aanbesteding uitgeschreven voor herinrichting van een kruispunt. Er zijn zes offertes ingediend, waaronder die van de verzoekers in de zaak. Het Vlaamse Gewest heeft besloten om hen uit te sluiten van deelname aan de opdracht, vanwege ernstige beroepsfouten bij de uitvoering van eerdere opdrachten. De opdracht is gegund aan de onderneming die de laagste regelmatige offerte had ingediend. De verzoekers hebben tegen het besluit beroep ingesteld.

De verwijzende rechter vraagt of het bepaalde in artikel 57, leden 4, onder c), juncto 6 en 7, van richtlijn 2014/24 zich ertegen verzet dat een ondernemer wegens een ernstige beroepsfout kan worden uitgesloten van een aanbestedingsprocedure zonder eerst door de aanbestedende dienst of in de aanbestedingsstukken te zijn verzocht om aan te tonen dat hij ondanks die fout betrouwbaar blijft. Ook vraagt de verwijzende rechter of artikel 57, leden 4, onder c), juncto 6 en 7 van richtlijn 2014/24 rechtstreekse werking hebben.

Hof: Artikel 57, lid 6, van richtlijn 2014/24/EU verzet zich tegen een praktijk waarbij een ondernemer bij de indiening van zijn verzoek tot deelname of zijn inschrijving spontaan het bewijs moet leveren van de corrigerende maatregelen die hij heeft genomen om aan te tonen dat hij betrouwbaar is ondanks het bestaan van een facultatieve uitsluitingsgrond die wordt genoemd in artikel 57, lid 4, van deze richtlijn, wanneer uit de toepasselijke nationale regeling of de aanbestedingsstukken geen dergelijke verplichting voortvloeit. Artikel 57, lid 6, van deze richtlijn, verzet zich daarentegen niet tegen een dergelijke verplichting wanneer zij duidelijk, nauwkeurig en eenduidig staat vermeld in de toepasselijke nationale regeling en via de aanbestedingsstukken ter kennis van de betrokken ondernemer wordt gebracht.

Artikel 57, lid 6, van richtlijn 2014/24 heeft rechtstreekse werking.

- EU-Hof: Aanbestedende dienst kan een ondernemer bij een uitsluiting verplichten om zijn betrouwbaarheid uit eigen initiatief aan te tonen ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 21 januari 2021 – gevoegde zaken C-721/19 en C-722/19 – Sisal Stanleybet Malta en Magellan Robotech Limited– Italië – ECLI:EU:C:2021:60 – [conclusie](#)

Selectieprocedures voor concessiehouders – Instantloterijen

Richtlijn 2014/23/EU. Een van de in Italië toegestane vormen van kansspelen is de zogenoemde „nationale instantloterij”, waarvan het beheer in 2009 werd gegund volgens het concessiesysteem. De aanbestedende dienst selecteerde de begunstigde van de concessie in het kader van een openbare aanbestedingsprocedure op basis van het criterium van de economisch meest voordelige inschrijving.

Bij wetsdecreet nr. 78/2009 is een concessiesysteem voor de nationale instantloterij in het leven geroepen waarbij tot vier concessiehouders konden worden gekozen. De looptijd van de concessie bedroeg negen jaar en kon hooguit eenmaal worden verlengd met dezelfde periode.

De aanbesteding leverde slechts één inschrijver op, namelijk Lotterie Nazionali Srl (hierna: „Lotterie Nazionali”), die werd aangesteld als enige concessiehouder. Twee jaar vóór het verstrijken van de eerste periode (2010-2019) moest de aanbestedende dienst op grond van een nieuwe wetsbepaling, toestemming verlenen om „de bestaande concessieovereenkomst voort te zetten [...] tot de uiterste datum zoals bepaald in [...] de concessieakte”, met andere woorden tot 2028.

De Consiglio di Stato (hoogste bestuursrechter, Italië) heeft twijfels of de voortzetting van de concessieovereenkomst gedurende die periode zonder uitschrijving van een nieuwe aanbestedingsprocedure verenigbaar is met het recht op het vrij verrichten van diensten en met de vrijheid van vestiging (artikelen 49 en 56 VWEU), alsook met richtlijn 2014/23/EU.

Bovendien vraagt hij zich af of ondernemers van de sector die niet hebben ingeschreven op de oorspronkelijke aanbesteding kunnen opkomen tegen de verlenging en om de uitschrijving van een nieuwe aanbestedingsprocedure kunnen verzoeken.

A-G: De artikelen 49 en 56 VWEU, alsook de artikelen 3 en 43 van richtlijn 2014/23/EU moeten aldus worden uitgelegd dat:

wanneer de oorspronkelijke concessieakte voor de exploitatie van de nationale instantloterijen voorziet in de voortzetting van de concessieovereenkomst gedurende een tweede periode van negen jaar met dezelfde concessiehouder, zij er niet aan in de weg staan dat die maatregel wordt getroffen krachtens een bepaling met kracht van wet, nadat de concessieverlenende overheidsinstantie heeft bevestigd dat de voortzetting van de overeenkomst in overeenstemming is met het algemeen belang en overeenkomt met de oorspronkelijke concessieakte;

onder voorbehoud van de verificatie die de verwijzende rechter dient te verrichten, veranderingen in de concessievoorwaarden die de rechtsgrondslag, het voorwerp, het bedrag van de concessievergoeding en de betaling ervan in twee tranches onveranderd laten en uitsluitend de deelbedragen wijzigen die de concessiehouder voor elk van die tranches moet betalen, geen wezenlijke wijzigingen in de zin van artikel 43 van richtlijn 2014/23 zijn;

de marktdeelnemers die belang hebben bij de gunning van de concessie kunnen opkomen tegen de voortzetting van de concessieovereenkomst met de concessiehouder op grond dat de voorwaarden die van toepassing zijn op de voortzetting een wezenlijke wijziging van de oorspronkelijke concessie uitmaken. In dit opzicht is het niet van belang dat die marktdeelnemers niet hebben deelgenomen aan de oorspronkelijke aanbesteding.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 28 januari 2021 – zaak C-6/20 – Riigi Tugiteenuste Keskus – Estland - ECLI:EU:C:2021:79 – [conclusie](#)

Openbare aanbesteding – Vereiste van erkenning door nationale voedselveiligheidsautoriteit

Richtlijn 2004/18/EG. Verordening (EG) nr. 852/2004. In Estland is wettelijk bepaald dat wanneer aan de uitvoering van een overheidsopdracht specifieke eisen worden gesteld, de inschrijver op straffe van uitsluiting moet aantonen dat hij voldoet aan die eisen door bij indiening van zijn inschrijving bewijs voor erkenning door de autoriteiten van dat land of voor zijn inschrijving in het toepasselijke register bij te voegen. Het ministerie van Sociale Zaken heeft, in 2015 en 2017, twee procedures voor de plaatsing van overheidsopdrachten voor de verstrekking van levensmiddelen aan behoeftige personen uitgeschreven. De inschrijvers moesten bij de indiening van hun inschrijving aantonen dat zij van de Estse bevoegde autoriteit een erkenning hadden verkregen of waren ingeschreven in het toepasselijke nationale register. Met name zal moeten worden beoordeeld: a) of de verplichting om nationale erkenningen of registratiebewijzen bij te voegen bij de inschrijving, een belemmering vormt voor de gelijke behandeling en de vrije mededinging van inschrijvers op overheidsopdrachten, en b) of richtlijn 2004/18/EG aldus kan worden uitgelegd dat zij consistent is met de vereisten van verordening nr. 852/2004.

De organisatie Innove SA, die was belast met het beheer van de financiële steun uit Europese fondsen en het ministerie van Financiën verschillen van mening met het ministerie van Sociale Zaken over de verenigbaarheid van die eisen met het Unierecht.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 2 en 46 van richtlijn 2004/18/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de aanbestedende dienst niet mag verlangen, als kwalificatiecriterium en op straffe van uitsluiting, dat inschrijvers of gegadigden wier beroepsbevoegdheid reeds in hun eigen lidstaat is erkend, bij hun inschrijving een door de autoriteiten van de lidstaat van de opdracht afgegeven erkenning of registratiebewijs overleggen.

Indien in de aankondiging van de opdracht of in het bestek rechtmatig wordt vereist dat de opdrachtnemer beschikt over een inrichting in de lidstaat van de aanbestedende dienst, dan

verzetten de artikelen 2 en 46 van richtlijn 2004/18 zich er evenwel niet tegen dat inschrijvers verplicht zijn om in het stadium van de uitvoering van de opdracht en met betrekking tot die inrichting te bewijzen dat zij in overeenstemming met artikel 6 van verordening (EG) nr. 852/2004 in het bezit zijn van de desbetreffende erkenning die of het desbetreffende registratiebewijs dat is afgegeven door de autoriteiten die bevoegd zijn voor de controle van de productie, verwerking en distributie van levensmiddelen in die lidstaat.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 14 oktober 2020 (ECER 18.01.2021) – [C-642/20](#) – Caruter

Openbare aanbesteding – Samenwerkingsverband ondernemingen – Draagkracht

Richtlijn 2014/24. Artikelen 49 en 56 VWEU. De vennootschap Messina Provincia heeft een openbare aanbesteding uitgeschreven voor het verrichten van openbare reinigingsdiensten in 33 gemeenten in de provincie Messina. De opdracht was verdeeld over drie percelen. Bij de gunning werd het criterium van de economisch voordeligste inschrijving toegepast. Perceel 1 werd gegund aan ATI Caruter (ATI staat voor: tijdelijk samenwerkingsverband van ondernemingen). Perceel 2 werd gegund aan een andere partij, ook een tijdelijk samenwerkingsverband van ondernemingen, terwijl ATI Caruter als tweede eindigde. Volgens verzoeker (ATI Caruter) is de gunning van perceel 2 aan de andere partij onrechtmatig, aangezien die uitsluitend door middel van beroep op de draagkracht van andere entiteiten zou hebben aangetoond te voldoen aan de eisen van het bestek, wat in strijd zou zijn met de geldende regelgeving.

De verwijzende rechter vraagt of artikel 63 van richtlijn 2014/24 (gelezen in samenhang met de artikelen 49 en 56 van het VWEU) zich verzet tegen een nationale bepaling waarbij de leider van een tijdelijk samenwerkingsverband van ondernemingen aan de meeste eisen moet voldoen en de meeste diensten moet verrichten, om gebruik te kunnen maken van de rechtsfiguur van beroep op de draagkracht van andere entiteiten?

BREXIT

J.I. Kohlen, EU, mededinging en marktordening - Gevolgen van Brexit op aanbestedingen in het Verenigd Koninkrijk, in: [JUTD 2021/1](#)

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)

HvJ – ARREST – 21 januari 2021 – zaak C-843/19 – INSS – ECLI:EU:C:2021:55 – geen conclusie – arrest

Vervroegd ouderdomspensioen - Gelijke behandeling mannen en vrouwen op gebied van sociale zekerheid

Richtlijn 79/7/EEG. BT was huishoudhulp. Het INSS (nationaal instituut voor sociale zekerheid, Spanje) heeft het verzoek van BT om vervroegd ouderdomspensioen afgewezen op grond dat BT niet voldeed aan de in artikel 208, lid 1, onder c), LGSS gestelde voorwaarde om in aanmerking te komen voor vervroegd ouderdomspensioen, aangezien het bedrag van het pensioen dat zij zou hebben ontvangen, lager was dan het minimumpensioenbedrag waarop zij, gelet op haar gezinssituatie, aanspraak zou kunnen maken op de leeftijd van 65 jaar.

Hof: Artikel 4, lid 1, van richtlijn 79/7/EEG verzet zich niet tegen een nationale regeling die het recht op vervroegd ouderdomspensioen van een bij de algemene regeling van de sociale zekerheid aangesloten werknemer in geval van vrijwillige vervroegde pensionering afhankelijk stelt van de voorwaarde dat het bedrag van dat ouderdomspensioen ten minste gelijk is aan het minimumpensioenbedrag waarop deze werknemer recht zou hebben op de leeftijd van 65 jaar, zelfs indien deze regeling vrouwelijke werknemers bijzonder zou benadelen ten opzichte van mannelijke werknemers – hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan – op voorwaarde evenwel dat dit gevolg wordt gerechtvaardigd door legitieme doelstellingen van sociale politiek die geen verband houden met discriminatie op grond van geslacht.

HvJ – ARREST – 26 januari 2021 – zaak C-16/19 – Okrazhna prokuratura – Szpital Kliniczny im. dra J. Babińskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie – Grote Kamer – Polen – ECLI:EU:C:2021:64 – persbericht – conclusie – arrest

Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Verschillende behandeling binnen de categorie werknemers met een handicap – Attest van erkenning van handicap – Loontoeslag

Richtlijn 2000/78/EG. Een Poolse werkgever heeft aan bepaalde werknemers met een handicap een toeslag op het arbeidsloon geweigerd, hoewel hij die toeslag wél aan andere werknemers met een handicap uitbetaalde. Het onderscheid werd gemaakt op basis van de datum van de indiening van het attest van erkenning van een handicap. De – voor het Hof nieuwe – rechtsvraag betreft dus de toepasbaarheid van het verbod van (directe of indirecte) discriminatie op het gedrag van een werkgever die twee groepen gehandicapten verschillend behandelt op grond van een ogenschijnlijk neutrale maatstaf (de datum van overlegging van het attest van erkenning van een handicap).

Het Hof oordeelt dat de door een werkgever toegepaste praktijk om een loontoeslag uitsluitend te betalen aan werknemers met een handicap die na een door hemzelf gekozen datum een attest van erkenning van een handicap hebben verstrekt, directe of indirecte discriminatie op grond van handicap kan opleveren.

Hof: Artikel 2 van richtlijn 2000/78/EG moet aldus worden uitgelegd dat:

– de praktijk van een werkgever om een loontoeslag te betalen aan werknemers met een handicap die hun attest van erkenning van een handicap na een door die werkgever gekozen datum hebben afgegeven en niet aan werknemers met een handicap die dat attest vóór die datum hadden verstrekt, directe discriminatie kan vormen wanneer blijkt dat die praktijk is gebaseerd op een criterium dat onlosmakelijk verbonden is met de handicap, omdat zij het een duidelijk omschreven groep werknemers – bestaande uit alle werknemers met een handicap wier handicap ten tijde van de invoering van die praktijk noodzakelijkerwijs bekend was bij de werkgever – definitief onmogelijk kan maken om aan deze tijdsvoorwaarde te voldoen;

– die praktijk, ook al is zij ogenschijnlijk neutraal, indirecte discriminatie op grond van handicap kan vormen wanneer blijkt dat zij tot gevolg heeft dat werknemers met een handicap bijzonder worden benadeeld naargelang van de aard van hun handicap, met name omdat die handicap opvallend is of behoorlijke aanpassingen van de arbeidsvoorwaarden vereist, en dat zij niet objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel of dat de middelen voor het bereiken van dat doel niet passend en noodzakelijk zijn.

- EU-Hof: Onderscheid tussen personen met een handicap op basis van een tijdsvoorwaarde kan verboden discriminatie opleveren ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 28 januari 2021 – zaak C-742/19 – Ministrstvo za obrambo – Grote Kamer – Slovenië – ECLI:EU:C:2021:77 – conclusie

Bewaking militaire installaties – Op wacht staan – Arbeidstijd - Rusttijd

Richtlijn 2003/88/EG. Richtlijn 89/391/EWG. Richtlijn 2003/88/EG. De zaak gaat over een procedure tussen B.K., een voormalige sergeant van het Sloveense leger, en de Republiek Slovenië (Ministerie van Defensie), zijn voormalige werkgever, over de vergoeding die aan B.K. moet worden betaald voor de bewaking van militaire installaties die hij regelmatig tijdens zijn dienst heeft verricht.

A-G geeft het Hof in overweging: [niet officiële vrije vertaling] Artikel 1, derde lid van richtlijn 2003/88/EG gelezen in samenhang met artikel 2, lid 2 van richtlijn 89/391/EEG moet aldus worden uitgelegd dat militairen (Militärangehörige) in beginsel binnen de reikwijdte van beide richtlijnen vallen, daarentegen zijn ze van het toepassingsbereik uitgesloten wanneer zij bepaalde specifieke werkzaamheden voor de strijdkrachten uitvoeren waarvan de specifieke kenmerken de toepassing van de bepalingen van de twee richtlijnen moeten verhinderen. In principe is het bewaken van militaire installaties daar niet één van.

Artikel 2, eerste punt van richtlijn 2003/88 moet aldus worden uitgelegd dat de tijd waarin een militair op wacht aanwezig moet zijn in de kazerne waaraan hij is toegewezen en ter beschikking van zijn superieuren moet staan zonder daadwerkelijk dienst te verlenen, volledig moet worden

beschouwd als "arbeidstijd" in de zin van die bepaling met het oog op de bepalingen van deze richtlijn op het gebied van gezondheid en veiligheid. Anderzijds sluit deze bepaling de nationale wetgeving niet uit, volgens welke die termijn alleen voor de bezoldiging van de militair anders wordt berekend.

Artikelen 154 en 155 VWEU. Met haar hogere voorziening verzoekt de European Federation of Public Service Unions (EPSU) het Hof om vernietiging van het arrest van het Gerecht waarbij het door verzoekers in eerste aanleg (EPSU en Jan Goudriaan) ingestelde beroep tot nietigverklaring van het in de brief van 5 maart 2018 van de Europese Commissie vervatte besluit om bij de Raad van de Europese Unie geen voorstel voor een besluit tot tenuitvoerlegging van een tussen de sociale partners gesloten overeenkomst in te dienen, is verworpen.

In de onderhavige zaak dient het Hof zich te buigen over de uitlegging van artikel 155, lid 2, VWEU. Hoewel het niet de eerste keer is dat de Commissie bezwaar maakt tegen een door de sociale partners onderhandelde overeenkomst, is het wél de eerste keer dat een dergelijk bezwaar aan het Hof wordt voorgelegd en dat het Hof zich dient uit te spreken over de bevoegdheden en de verplichtingen van de Commissie uit hoofde van die bepaling in het kader van de procedure tot tenuitvoerlegging van de door de sociale partners gesloten overeenkomsten.

Het Hof dient dus te bepalen of de Commissie naast de toetsing van de rechtmatigheid van de door de sociale partners onderhandelde overeenkomst en van de representativiteit van die partners ook mag toetsen of het al dan niet opportuun is om die overeenkomst ten uitvoer te leggen.

A-G geeft het Hof in overweging: De hogere voorziening af te wijzen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 13 oktober 2020 (ECER 12.1.2021) – C-625/20 - INSS

Gelijke behandeling sociale zekerheid

Richtlijn 79/7/EEG. Richtlijn 2006/54/EG. Gelet op de verhouding tussen mannen en vrouwen in de verschillende Spaanse socialezekerheidsstelsels, is de Spaanse regeling inzake de verenigbaarheid van uitkeringen, volgens welke twee op basis van één en hetzelfde socialezekerheidsstelsel toegekende uitkeringen wegens volledige en blijvende arbeidsongeschiktheid niet kunnen worden gecombineerd, terwijl dit bij uitkeringen die worden toegekend op basis van verschillende socialezekerheidsstelsels wel mogelijk is, ook al zijn de uitkeringen in beide gevallen gebaseerd op afzonderlijke bijdragen, in strijd met het Unierecht?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 juni 2020 (ECER 14.01.2021) – C-604/20 – ROI Land Investments

Rechterlijke bevoegdheid – Arbeidsovereenkomst - Faillissement werkgever

Samenvatting onder: IPR

LITERATUUR

A.P. van der Mei, Kroniek EU-socialezekerheidsrecht: de toepassing van de 'aloude' aanwijsregels in 'nieuwe' tijden, in; TRA 2021/5

CONSULTATIE

Routekaart - Bestuurders van bussen en touringcars – EU-regels voor rij- en rusttijden, Feedback mogelijk van 21 januari 2021 - 18 februari 2021 (EC)

EHRM factsheets

- Trade union rights
- Work-related rights

- [Legal professional privilege](#)
- [Slavery, servitude and forced labour](#)
- [Surveillance at workplace](#)

WIKI

- [Wiki Coördinatieverordeningen 1408/71 en 883/2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen](#)

Asiel, migratie en burgerschap (S – V)

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Munir Johana t. Denemarken – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [56803/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD005680318](#)

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Khan t. Denemarken – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [26957/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD002695719](#)

Uitzetting – Inreisverbod – Proportionaliteit

Artikel 8 EVRM. Klagers Munir Johana, een Iraakse onderdaan, en Khan, een Pakistaanse onderdaan, leven allebei sinds jonge leeftijd in Denemarken. Na een reeks van veroordelingen voor verschillende strafbare feiten is voor beiden de uitzetting bevolen. Deze veroordelingen bestonden onder meer uit geweldsdelicten, drugsdelicten, verkeersdelicten en delicten gepleegd in detentie.

De klagers stellen, onafhankelijk van elkaar, dat de beslissing tot uitzetting in strijd is met artikel 8 van het EVRM, te weten het recht op respect voor het privéleven. Beiden stellen dat hun misdaden niet bijzonder ernstig genoeg zijn om de uitzetting te rechtvaardigen en dat de lokale autoriteiten onvoldoende rekening hebben gehouden met de relevante omstandigheden, in de belangenafweging tussen hun rechten en het maatschappelijk belang. De uitzettingen en het inreisverboden zijn te zware straffen in het licht van de opgelegde vrijheidsstraffen.

Het hof overweegt dat de Deense autoriteiten voldoende rekening hebben gehouden met de bijzondere omstandigheden van de klagers, in het bijzonder de specifieke gepleegde misdaden, het strafblad van de klagers en het recidiverisico. Bovendien zijn de banden van de klagers met Denemarken voldoende onderzocht, waaruit blijkt dat de klagers geen afhankelijke familieleden in Denemarken hebben wonen. De Deense autoriteiten hebben proportioneel gehandeld. Geen sprake van schending artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 – E.K. t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [73700/13](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD007370013](#)

Detentie in afwachting van asielprocedure - Verbod van foltering – Recht op vrijheid en veiligheid – Is beoordeling detentie effectief geweest?

Samenvatting onder: [Detentie](#)

EHRM – GECOMMUNICEERDER ZAAK – 28 januari 2021 – Kamaliza t. Nederland - [39513/20](#) – [subject matter of the case](#)

Gezinshereniging met minderjarige broers en zussen - Nareis

Artikel 8 EVRM. Klagerster komt uit Congo en heeft asiel gekregen in Nederland. In December 2015 heeft zij op grond van artikel 8 EVRM verzocht om hereniging met haar vier minderjarige broers en zussen (op dat moment 13, 10, 8 en 5 jaar oud) die ook gevlucht waren uit Congo en verblijven in Uganda zonder verblijfsvergunning waar klagerster financieel en emotioneel voor zorgde. Met toestemming van klagerster is het verzoek gewijzigd in een nareis-verzoek, een speciale vorm van gezinshereniging onder Nederlands recht met andere voorwaarden dan een verzoek op grond van artikel 8 EVRM. Gezinshereniging in het kader van asiel geldt volgens Nederlands beleid alleen voor

de (pleeg)kinderen van een verzoeker en niet voor broers en zussen. Klaagster heeft aangegeven dat zij de zorg voor haar broertjes en zusjes heeft overgenomen na de moord op hun ouders en dat de immigratieautoriteiten haar beschouwden als de pleegmoeder. Het verzoek van klager is afgewezen omdat de autoriteiten hebben geoordeeld dat niet klager maar de grootmoeder moet worden aangemerkt als de pleegmoeder.

Klager klaagt dat de afwijzing van haar verzoek om hereniging een schending oplevert van haar recht op family life.

Het Hof stelt een aantal vragen aan partijen:

1. Is er sprake van family life tussen klager en haar minderjarige broers en zussen?
2. Indien daarvan sprake is, legt artikel 8 EVRM dan een positieve verplichting op aan de Nederlandse autoriteiten om ervoor te zorgen dat klager haar recht op family life kan uitoefenen met haar broers en zussen?
3. Hebben de Nederlandse autoriteiten bij de behandeling van het verzoek van klager rekening gehouden met de kwetsbaarheid van haar gezinsleden en de specifiek moeilijke situatie waar zij in zitten (zie o.a. *Tanda-Muzinga v. France*, no. 2260/10, § 75, 10 July 2014)?

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – zaak C-441/19 – Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch – ECLI:EU:C:2021:9 – persbericht – conclusie – arrest

Asiel – Terugkeerbesluit – Niet-begeleide minderjarigen

Richtlijn 2008/115/EG. Artikel 24 EU Handvest. Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen TQ, een illegaal verblijvende niet-begeleide minderjarige derdelander, en de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over een tegen deze minderjarige uitgevaardigd terugkeerbesluit. De verwijzende rechter wenst met zijn verzoek om een prejudiciële beslissing in de kern te vernemen of de heersende Nederlandse bestuurspraktijk met betrekking tot de behandeling van niet-begeleide minderjarigen die geen aanspraak kunnen maken op internationale bescherming, in overeenstemming is met het recht van de Unie.

Deze zaak biedt het Hof de gelegenheid een nader licht te werpen op de omvang van de verplichtingen van de lidstaten jegens die categorie kwetsbare personen, met name van de verplichting om zich ervan te overtuigen dat elke niet-begeleide minderjarige wordt teruggestuurd naar een familielid dan wel een aangewezen voogd of naar adequate opvangfaciliteiten in het land van terugkeer.

Het Hof oordeelt dat alvorens een terugkeerbesluit uit te vaardigen tegen een niet-begeleide minderjarige, een lidstaat moet nagaan of er voor de minderjarige adequate opvang beschikbaar is in het land van terugkeer. Bovendien zal de lidstaat het terugkeerbesluit niet kunnen uitvoeren indien adequate opvang in de fase van de verwijdering niet langer gewaarborgd is. Maar mocht er een terugkeerbesluit zijn uitgevaardigd en duidelijk zijn dat de minderjarige wordt teruggestuurd naar een familielid, een aangewezen voogd of duidelijk zijn dat er adequate opvangfaciliteiten zijn in het land van herkomst dan verzet de terugkeerrichtlijn zich ertegen dat wordt gewacht tot dat de minderjarige de leeftijd van 18 jaren heeft bereikt.

Hof: Artikel 6, lid 1, van richtlijn 2008/115/EG, gelezen in samenhang met artikel 5, onder a), van deze richtlijn en artikel 24, lid 2, EU Handvest, moet aldus worden uitgelegd dat de betrokken lidstaat, alvorens een terugkeerbesluit uit te vaardigen tegen een niet-begeleide minderjarige, de situatie van die minderjarige algemeen en grondig moet toetsen, rekening houdend met het belang van het kind. In dat kader dient die lidstaat zich ervan te overtuigen dat er voor de betrokken niet-begeleide minderjarige adequate opvang beschikbaar is in het land van terugkeer.

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met artikel 5, onder a), van deze richtlijn en in het licht van artikel 24, lid 2, EU Handvest, moet aldus worden uitgelegd dat een lidstaat bij het onderzoek of er in het land van terugkeer adequate opvang aanwezig is, geen louter op leeftijd gebaseerd onderscheid mag maken tussen niet-begeleide minderjarigen.

Artikel 8, lid 1, van richtlijn 2008/115 verzet zich ertegen dat een lidstaat, na een terugkeerbesluit tegen een niet-begeleide minderjarige te hebben uitgevaardigd en zich er overeenkomstig artikel 10,

lid 2, van die richtlijn van te hebben overtuigd dat die minderjarige wordt teruggestuurd naar een familielid, een aangewezen voogd of adequate opvangfaciliteiten in het land van terugkeer, niet tot zijn verwijdering overgaat zolang hij niet de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.

- B** EU-Hof: Niet-begeleide minderjarige asielzoeker alleen uitzetten als in terugkeerland adequate opvang is ([ECER](#))
- B** EU-hof wijst Nederlandse omgang met jonge asielzoekers af ([Europa-nu](#))

HvJ – ARREST – 13 januari 2021 – zaak C-507/19 – Bundesrepublik Deutschland – Duitsland - ECLI:EU:C:2021:3 – conclusie – arrest

Uitsluiting van vluchtelingenstatus - Bij de UNRWA geregistreerde staatloze Palestijn

Richtlijn 2011/95/EU. XT is een staatloze Palestijn, die in Syrië is geboren. Hij is houder van een registratiekaart bij de UNRWA als vluchteling in een kamp ten zuiden van Damascus. Tussen 2013 en 2015 heeft hij incidenteel werk verricht in Libanon en was daar toen ook woonachtig. Hij had geen verblijfsvergunning gekregen om in Libanon te verblijven. Omdat hij vreesde te worden uitgezet, is hij eind 2015 teruggekeerd naar Syrië. Vanwege de oorlog en de levensomstandigheden heeft hij Syrië kort daarna weer verlaten en is naar Duitsland gereisd waar hij een verzoek om internationale bescherming heeft ingediend. Het verzoek tot verkrijging van de vluchtelingenstatus is afgewezen, maar hem is wel de subsidiairebeschermingsstatus toegekend. Het door hem ingestelde beroep is in eerste aanleg door de bestuursrechter gegrond verklaard en het bestuursorgaan is opgedragen om hem de vluchtelingenstatus toe te kennen. Het hiertegen ingestelde beroep is afgewezen. Hiertegen is beroep in revision ingesteld.

De verwijzende rechter vraagt of bij de beoordeling of een staatloze Palestijn die niet langer bescherming of bijstand van de UNRWA geniet als bedoeld in artikel 12, lid 1, onder a), tweede volzin, van richtlijn 2011/95, in territoriaal opzicht alleen rekening moet worden gehouden met de betrokken operationele sector waar de staatloze vóór zijn vertrek uit het mandaatgebied van de UNRWA zijn werkelijke verblijfplaats had (in casu: Syrië), of ook met de andere operationele sectoren die deel uitmaken van het mandaatgebied van de UNRWA?

Daarnaast vraagt de verwijzende rechter of een staatloze die uit het mandaatgebied van de UNRWA vertrekt omdat hij inde operationele sector waar hij zijn werkelijke verblijfplaats heeft in een persoonlijke situatie van ernstige onveiligheid verkeert, en de UNRWA niet in staat is hem daar bescherming of bijstand te verlenen, ook van rechtswege recht heeft op de voorzieningen uit hoofde van richtlijn 2011/95 in de zin van artikel 12, lid 1, onder a), tweede volzin, van die richtlijn wanneer hij zich vóór zijn vertrek naar deze operationele sector heeft begeven zonder dat hij in de operationele sector waar hij zijn vorige verblijfplaats had in een persoonlijke situatie van ernstige onveiligheid verkeerde en zonder dat hij er, gezien de omstandigheden ten tijde van zijn verplaatsing, op kon rekenen dat de UNRWA hem in de operationele sector waar naartoe hij zich begaf, bescherming of bijstand zou verlenen of dat hij binnen afzienbare tijd zou kunnen terugkeren naar de operationele sector waar hij tot dan toe verbleef?

Hof: Uit artikel 12, lid 1, onder a), tweede volzin, van richtlijn 2011/95/EU volgt dat, om te bepalen of de bescherming of bijstand van de Organisatie van de Verenigde Naties voor Hulpverlening aan Palestijnse Vluchtelingen in het Nabije Oosten (UNRWA) is opgehouden, in het kader van een individuele beoordeling van alle relevante aspecten van de betrokken situatie, rekening moet worden gehouden met alle sectoren van het werkgebied van de UNRWA tot de gebieden waarvan een staatloze Palestijn die dit werkgebied heeft verlaten een concrete mogelijkheid heeft toegang te krijgen en er veilig te verblijven.

Uit artikel 12, lid 1, onder a), tweede volzin, van richtlijn 2011/95 volgt ook dat de bescherming of bijstand van de UNRWA niet kan worden beschouwd te zijn opgehouden wanneer een staatloze Palestijn het werkgebied van de UNRWA heeft verlaten vanuit een sector van dat gebied waar hij in een persoonlijke situatie van ernstige onveiligheid verkeerde en waar die organisatie niet in staat was hem haar bescherming of bijstand te verlenen, indien, ten eerste, hij zich vrijwillig naar deze sector heeft begeven vanuit een andere sector van voornoemd werkgebied waar hij niet in een persoonlijke situatie van ernstige onveiligheid verkeerde en waar hij de bescherming of bijstand van die organisatie kon genieten, en, ten tweede, hij niet redelijkerwijs kon verwachten, op basis van de concrete informatie waarover hij beschikte, dat hij in de sector waarnaar hij zich begaf bescherming

of bijstand van de UNRWA zou ontvangen of dat hij op korte termijn zou kunnen terugkeren naar de sector waar hij vandaan kwam, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.

- EU-Hof: Alle sectoren van de UNRWA tellen mee bij de vraag of bijstand of bescherming aan een staatloze Palestijn is opgehouden (ECER)

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – gevoegde zaken C-322/19 en C-385/19 – The International Protection Appeals Tribunal e.a. Minister for Justice and Equality – Ierland – ECLI:EU:C:2021:11 – conclusie – arrest

Internationale bescherming – Dublin III-verordening – Toegang tot de arbeidsmarkt

Richtlijn 2013/33/EU. Verordening (EU) nr. 604/2013. In zaak C-385/19 gaat het om twee Iraakse onderdanen die in Ierland verzoeken om internationale bescherming hebben ingediend. Een van beide aanvragers had in Oostenrijk al een eerder verzoek gedaan, maar heeft, voordat er uitspraak is gedaan in zijn zaak, de lidstaat verlaten. In beide gevallen is een besluit krachtens de Dublin III-verordening tot overdracht aan een andere staat genomen. In beide gevallen is hiertegen beroep ingediend. Beide personen hebben toegang tot de arbeidsmarkt verzocht, wat hen is geweigerd. De verwijzende rechter vraagt of artikel 15 van richtlijn 2013/33 op verschillende categorieën verzoekers ziet en welk soort gedrag wordt beschouwd als aan de verzoeker te wijten vertraging in de zin van artikel 15, lid 1, van richtlijn 2013/33?"

In zaak C-322/19 gaat het om twee personen, die in 2009 en 2010 vanuit Bangladesh en Pakistan naar het Verenigd Koninkrijk zijn gereisd. KS uit Pakistan heeft in het Verenigd Koninkrijk geen verzoek om internationale bescherming ingediend, maar is in 2015 naar Ierland gegaan, waar hij wel een dergelijk verzoek heeft ingediend. MHK uit Bangladesh is, na het verstrijken van zijn verblijfsvergunning in het Verenigd Koninkrijk en voordat over de verlenging van zijn verblijfsrecht was beslist, naar Ierland gereisd en heeft daar een verzoek om internationale bescherming ingediend. In beide zaken heeft het bevoegde bestuursorgaan op grond van de Dublin III-verordening besloten tot overdracht van het verzoek aan het Verenigd Koninkrijk besloten. In beide zaken is beroep ingediend. Ook hebben beide personen een verzoek om toegang tot de Ierse arbeidsmarkt ingediend. De verwijzende rechter heeft onder andere de volgende vragen gesteld:

Wanneer bij de uitlegging van een instrument van Unierecht dat in een bepaalde lidstaat van toepassing is, tegelijkertijd een in deze lidstaat niet-toepasselijk instrument wordt aangenomen, kan dan bij de uitlegging van het eerste instrument rekening worden gehouden met dit tweede instrument?

Is een lidstaat bij de tenuitvoerlegging van artikel 15 van richtlijn 2013/33 gerechtigd om een algemene maatregel vast te stellen die eventuele vertragingen bij of na het nemen van een overdrachtsbesluit in feite toeschrijft aan verzoekers die in aanmerking komen voor overdracht krachtens de Dublin III-verordening?

Wanneer een verzoeker een lidstaat verlaat nadat hij daar niet om internationale bescherming heeft verzocht en naar een andere lidstaat reist waar hij een verzoek om internationale bescherming indient, en jegens hem een beslissing krachtens de Dublin III-verordening wordt vastgesteld, op grond waarvan hij zal worden teruggezonden naar de eerste lidstaat, kan de daaruit voortvloeiende vertraging bij de behandeling van het verzoek om internationale bescherming dan aan de verzoeker worden geweten in de zin van artikel 15 van richtlijn 2013/33?

Hof: Een nationale rechter moet rekening houden met richtlijn 2013/32/EU die krachtens de artikelen 1 en 2 en artikel 4 bis, lid 1, van Protocol nr. 21 betreffende de positie van het Verenigd Koninkrijk en Ierland ten aanzien van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht, niet van toepassing is in de lidstaat van deze rechter, bij de uitlegging van de bepalingen van richtlijn 2013/33/EU, die overeenkomstig artikel 4 van dat protocol wel van toepassing is in die lidstaat.

Artikel 15 van richtlijn 2013/33 verzet zich tegen een nationale regeling die een aanvrager van internationale bescherming uitsluit van de toegang tot de arbeidsmarkt op de enkele grond dat jegens hem een overdrachtsbesluit is vastgesteld krachtens verordening (EU) nr. 604/2013.

Uit artikel 15, lid 1, van richtlijn 2013/33 volgt dat:

de vertraging bij de vaststelling van een beslissing in eerste aanleg betreffende een verzoek om internationale bescherming aan de aanvrager van internationale bescherming kan worden geweten

wanneer die vertraging het gevolg is van een gebrek aan samenwerking van die verzoeker met de bevoegde autoriteiten;

een lidstaat de vertraging bij de vaststelling van een beslissing in eerste aanleg betreffende een verzoek om internationale bescherming niet kan wijten aan de aanvrager van internationale bescherming wegens het feit dat deze zijn verzoek niet bij de eerste lidstaat van binnenkomst heeft ingediend overeenkomstig artikel 13 van verordening nr. 604/2013;

een lidstaat de vertraging bij de behandeling van zijn verzoek om internationale bescherming niet kan wijten aan de aanvrager van internationale bescherming wanneer die vertraging volgt uit het beroep in rechte met opschortende werking dat hij heeft ingesteld tegen het overdrachtsbesluit dat op grond van verordening nr. 604/2013 jegens hem is vastgesteld.

- Asylum Seekers subject to 'Dublin procedures' have a right to work under EU Law ([EU law analysis](#))

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 – zaak C-255/19 – Secretary of State for the Home Department – VK - ECLI:EU:C:2021:36 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Minimumnormen erkenning als vluchteling of als persoon die voor subsidiaire bescherming in aanmerking komt – Hoedanigheid vluchteling –Beëindiging van de vluchtelingenstatus

Richtlijn 2004/83/EG. Artikel 7, lid 1, van de erkenningsrichtlijn bepaalt dat bescherming kan worden geboden door de staat [artikel 7, lid 1, onder a)] of door „partijen of organisaties, inclusief internationale organisaties, die de staat of een aanzienlijk deel van zijn grondgebied beheersen” [artikel 7, lid 1, onder b)]. Het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing betreft onder meer de juiste uitlegging van artikel 7, lid 1, onder b), van de erkenningsrichtlijn en met name de vraag of het bestaan van particuliere actoren, zoals een netwerk van clans en families dat bescherming biedt, voldoende kan zijn om aan de vereisten van deze bepaling te voldoen. De procedure bij de verwijzende rechter gaat, in wezen, over de beëindiging van de vluchtelingenstatus en in het bijzonder over de omvang van het begrip „bescherming van het land van nationaliteit” in de zin van onder andere artikel 2, onder c), en artikel 11, lid 1, onder e), van de erkenningsrichtlijn, de vraag wie moeten worden aangemerkt als actoren van bescherming in de zin van artikel 7, lid 1, van die richtlijn en de omvang van de bescherming die volgens artikel 7, lid 2, van die richtlijn moet worden geboden.

De verwijzende rechter heeft ook gewezen op het mogelijke belang in dit verband van de beschikbaarheid van financiële steun voor een persoon die wellicht naar zijn of haar land van herkomst wordt teruggestuurd. Daarom moet deze kwestie worden onderzocht in het kader van de beëindiging van de vluchtelingenstatus.

EA wordt ondersteund door de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen (UNHCR). Frankrijk en Hongarije hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 11, lid 1, onder e), van richtlijn 2004/83/EG moet aldus worden uitgelegd dat de in deze bepaling genoemde „bescherming” wat de beëindiging van de vluchtelingenstatus betreft aan dezelfde vereisten moet voldoen als die welke uit artikel 2, onder c), juncto artikel 7, leden 1 en 2, van die richtlijn voortvloeien met betrekking tot het verlenen van die status.

Artikel 11, lid 1, onder e), juncto artikel 7, lid 2, van richtlijn 2004/83 moet aldus worden uitgelegd dat eventuele sociale en financiële steun die door particuliere actoren, zoals de familie of de clan van de betrokken derdelander, wordt geboden, niet voldoet aan de uit deze bepalingen voortvloeiende beschermingsvereisten en derhalve niet relevant is voor de beoordeling van de doeltreffendheid of de beschikbaarheid van door de staat geboden bescherming in de zin van artikel 7, lid 1, onder a), van deze richtlijn, noch voor de vaststelling, op grond van artikel 11, lid 1, onder e), juncto artikel 2, onder c), van deze richtlijn, van het voortbestaan van een gegronde vrees voor vervolging.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem – 12 januari 2021 – ECLI:NL:RBDHA:2021:157

Dublinverordening - Minderjarige vreemdeling in Griekenland - Afwijzing overnameverzoek Griekenland

Verordening (EU) Nr. 604/2013. Eiser 1 heeft op 23 december 2019 een asielverzoek in Griekenland gedaan. Toen was hij nog minderjarig. Eiser is inmiddels (in 2020) meerderjarig geworden. Zijn oom, eiser 2, verblijft rechtmatig in Nederland. Eiser 1 heeft bij de Griekse autoriteiten aangegeven dat hij graag verenigd wenst te worden met eiser 2 in Nederland gedurende zijn asielprocedure. Eiser 2 heeft hiermee ingestemd. De Griekse autoriteiten hebben daarom op 10 maart 2020 een overnameverzoek ingediend bij de Nederlandse autoriteiten op grond van artikel 8, tweede lid, van de Dublinverordening. Verweerder heeft dat verzoek en het latere verzoek om heroverweging, afgewezen. Eisers hebben hiertegen een bezwaarschrift ingediend, dat verweerder niet-ontvankelijk heeft verklaard.

De rechtbank verzoekt het Hof bij wijze van prejudiciële beslissing als bedoeld in artikel 267 van het VWEU antwoord te geven op de volgende vragen:

I. Moet artikel 27 van de Dublinverordening zo worden uitgelegd dat het de aangezochte lidstaat verplicht om, al dan niet in samenhang met artikel 47 van het Handvest, de verzoeker die in de verzoekende lidstaat verblijft en overdracht wenst op grond van artikel 8 (dan wel artikel 9 of 10) van de Dublinverordening, dan wel het familielid van de verzoeker als bedoeld in artikel 8, 9 of 10 van de Dublinverordening, in een daadwerkelijk rechtsmiddel bij een rechterlijke instantie te voorzien tegen de afwijzing van het overnameverzoek?

II. Indien de eerste vraag negatief wordt beantwoord en artikel 27 van de Dublinverordening geen grondslag biedt voor een effectief rechtsmiddel, moet artikel 47 van het Handvest zo worden uitgelegd - in samenhang met het fundamentele recht op de eenheid van de familie en het belang van het kind (zoals neergelegd in artikelen 8 tot en met 10 en overweging 19 van de Dublinverordening) - dat het de aangezochte lidstaat verplicht om de verzoeker die in de verzoekende lidstaat verblijft en overdracht wenst op grond van de artikelen 8 tot en met 10 van de Dublinverordening, dan wel het familielid van de verzoeker als bedoeld in de artikelen 8 tot en met 10 van de Dublinverordening, in een daadwerkelijk rechtsmiddel bij een rechterlijke instantie te voorzien tegen de afwijzing van het overnameverzoek?

III. Indien vraag I of vraag II (tweede deel) bevestigend wordt beantwoord, op welke wijze en door welke lidstaat dient de weigeringsbeslissing van de aangezochte lidstaat en het recht om daartegen een rechtsmiddel in te dienen kenbaar gemaakt te worden aan de verzoeker, dan wel het familielid van de verzoeker?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Den Bosch – 26 januari 2021 – ECLI:NL:RBDHA:2021:466

Opvangrichtlijn – Terugkeerrichtlijn – Ambtshalve toetsing door rechter van maatregel van vreemdelingenbewaring – Doeltreffende voorziening in rechte.

Richtlijn 2008/115/EG (Terugkeerrichtlijn). Richtlijn 2013/33/EU (Opvangrichtlijn). Verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublinverordening). Artikel 47 EU Handvest. De rechtbank stelt in aanvulling op de verwijzingsuitspraak van de Afdeling van 23 december 2020 drie aanvullende prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie.

In de nationale rechtspraak is het de rechter thans verboden om de relevante feiten en elementen van de rechtmatigheid van de vreemdelingenbewaring ambtshalve te onderzoeken en te betrekken bij zijn beslissing als een vreemdeling verzoekt om in vrijheid te worden gesteld. De rechter is enkel bevoegd om de door of namens de vreemdeling aangedragen feiten en omstandigheden te onderzoeken en te beoordelen. Uitsluitend als deze feiten en omstandigheden tot de conclusie leiden dat de detentie onrechtmatig is, is de rechter bevoegd en verplicht om deze detentie te beëindigen en de onmiddellijke invrijheidstelling van de vreemdeling te bevelen.

Thans heeft dan ook, ondanks dat (spoedige) toegang tot de rechter is gegarandeerd, te gelden dat de rechter als hij "slechts" ambtshalve constateert dat de detentie onrechtmatig is, deze onrechtmatige detentie moet laten voortduren omdat de nationale wetgeving en de uitleg hiervan

door de Afdeling hem verbiedt daadwerkelijke rechtsbescherming te bieden en de effectuering van het grondrecht op vrijheid zoals gegarandeerd in het Handvest te waarborgen. Dit geldt onverkort indien de gedetineerde vreemdeling minderjarig is.

De rechtbank heeft het Hof verzocht om behandeling in de prejudiciële spoedprocedure omdat de vreemdeling is gedetineerd. Aanvullend is verzocht om voeging met de verwijzingsuitspraak van de Afdeling en om een mondelinge behandeling.

Prejudiciële vragen:

I Is het de lidstaten toegestaan, gelet op artikel 47 Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (hierna: het Handvest), gelezen in samenhang met artikel 6 Handvest en artikel 53 Handvest en tegen de achtergrond van artikel 15, tweede lid aanhef en onder b, Terugkeerrichtlijn, artikel 9, derde lid, Opvangrichtlijn en artikel 28, vierde lid, Dublinverordening, om de gerechtelijke procedure waarin kan worden opgekomen tegen door de autoriteiten opgelegde vreemdelingendetentie zo in te richten dat het de rechter is verboden om alle aspecten van de rechtmatigheid van de detentie ambtshalve te onderzoeken, te beoordelen en bij de ambtshalve vaststelling dat de detentie onrechtmatig is deze onrechtmatige detentie onmiddellijk te beëindigen en de onmiddellijke invrijheidsstelling van de vreemdeling te bevelen? Indien het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: het Hof) een dergelijke nationale regeling onverenigbaar acht met het recht van de Unie, betekent dit dan tevens dat indien de vreemdeling de rechter verzoekt om in vrijheid te worden gesteld deze rechter steeds verplicht is om alle relevante feiten en elementen van de rechtmatigheid van de detentie ambtshalve actief en grondig te onderzoeken en te beoordelen?

II Luidt, gelet op artikel 24, tweede lid, Handvest, gelezen in samenhang met artikel 3, punt 9, Terugkeerrichtlijn, artikel 21 Opvangrichtlijn en artikel 6 Dublinverordening, de beantwoording van vraag I anders als de door de autoriteiten gedetineerde vreemdeling minderjarig is?

III Vloeit uit het recht op een doeltreffende voorziening in rechte, zoals gegarandeerd in artikel 47 Handvest, gelezen in samenhang met artikel 6 Handvest en artikel 53 Handvest en tegen de achtergrond van artikel 15, tweede lid aanhef en onder b, Terugkeerrichtlijn, artikel 9, derde lid, Opvangrichtlijn en artikel 28, vierde lid, Dublinverordening, voort dat de rechter in elke instantie, indien de vreemdeling deze rechter verzoekt de vreemdelingenbewaring op te heffen en hem in vrijheid te stellen, elke beslissing op dit verzoek moet voorzien van een draagkrachtige inhoudelijke motivering indien de voorziening in rechte overigens is ingericht op de wijze zoals dit in deze lidstaat is gedaan? Indien het Hof een nationale rechtspraktijk waarin de rechter in tweede en dus hoogste aanleg kan volstaan met het geven van een beslissing zonder enige inhoudelijke motivering hiervoor onverenigbaar acht met het recht van de Unie gelet op de wijze waarop in deze lidstaat deze voorziening in rechte overigens is ingericht, betekent dit dan dat een dergelijke bevoegdheid voor de rechter die in tweede en dus hoogste instantie beslist in asielzaken en reguliere vreemdelingzaken ook onverenigbaar moet worden geacht met het recht van de Unie gelet op de kwetsbare positie van de vreemdeling, het aanzienlijke belang in vreemdelingrechtelijke procedures en de vaststelling dat deze procedures in afwijking van alle overige administratieve procedures als het gaat om rechtsbescherming dezelfde geringe procedurele waarborgen voor de vreemdeling als de bewaringsprocedure kennen? Luidt, gelet op artikel 24, tweede lid, Handvest, de beantwoording van deze vragen anders indien de vreemdeling die in rechte opkomt tegen een vreemdelingrechtelijk besluit van de autoriteiten minderjarig is?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Zwolle – 29 januari 2021 - [ECLI:NL:RBDHA:2021:727](#)

Dublin – Italië - Slachtoffer mensenhandel – Bedenktijd – Overdrachtsbesluit

Verordening (EU) nr. 604/2013. Richtlijn 2004/81/EG. Eiser heeft op 26 april 2019 asiel aangevraagd in Nederland. Uit Eurodac is gebleken van eerdere asielaanvragen in Italië (twee keer), België en nogmaals Italië.

In het aanmeldgehoor op 26 april 2019 heeft eiser melding gemaakt van bedreiging door en geweld van georganiseerde criminelen.

Op 3 juni 2019 heeft Nederland aan Italië verzocht eiser terug te nemen op grond van artikel 18, eerste lid, aanhef en onder d, van de Verordening (EU) nr. 604/2013 (Dublinverordening). Op 13 juni 2019 heeft Italië de claim aanvaard.

In de naar aanleiding van het voornemen van 18 juli 2019 op 30 juli 2019 uitgebrachte zienswijze heeft eisers gemachtigde ervan melding gemaakt dat eiser in Italië het slachtoffer was van mensenhandel en dat eiser één van de betrokken criminelen in Nederland in de opvanglocatie heeft herkend. Hij heeft dit ook aan het Centraal orgaan opvang asielzoekers (COA) gemeld, dat de vreemdelingenpolitie (AVIM) op de hoogte heeft gesteld. Eiser is gehoord door een politieambtenaar van de AVIM. Hij heeft te kennen gegeven aangifte te willen doen. Eiser heeft ook gemeld dat hij in Nederland door de door hem herkende persoon opnieuw is bedreigd. Er is toen niet daadwerkelijk een aangifte mensenhandel opgenomen.

Aan eiser is geen bedenktijd gegund en ook is hem geen vergunning tot verblijf voor bepaalde tijd in verband met mensenhandel verleend.

Vervolgens heeft verweerder op 12 augustus 2019 het bestreden besluit genomen, dat onder meer strekt tot overdracht van eiser aan de Italiaanse autoriteiten.

De rechtbank legt de volgende prejudiciële vragen voor aan het HvJ:

Vraag 1a: Moet, nu Nederland heeft verzuimd de aanvang van de in artikel 6, eerste lid, van Richtlijn 2004/81/EG gegarandeerde bedenktijd overeenkomstig het nationale recht vast te stellen, die bepaling zo worden uitgelegd dat de bedenktijd van rechtswege aanvangt met de melding (mededeling) door de derdelander van mensenhandel aan de Nederlandse autoriteiten?

Vraag 1b: Moet, nu Nederland heeft verzuimd de duur van de in artikel 6, eerste lid, van Richtlijn 2004/81/EG gegarandeerde bedenktijd overeenkomstig het nationale recht vast te stellen, die bepaling zo worden uitgelegd dat de bedenktijd van rechtswege eindigt nadat aangifte van mensenhandel is gedaan of de betrokken onderdaan van een derde land te kennen geeft af te zien van het doen van aangifte?

Vraag 2: Moeten onder verwijderingsmaatregelen in de zin van artikel 6, tweede lid, van Richtlijn 2004/81/EG ook worden verstaan maatregelen ter verwijdering van een derdelander van het grondgebied van de lidstaat naar het grondgebied van een andere lidstaat?

Vraag 3a: Staat artikel 6, tweede lid, van Richtlijn 2004/81/EG eraan in de weg om tijdens de bedenktijd, gegarandeerd in het eerste lid van dat artikel, een overdrachtsbesluit te nemen?

Vraag 3b: Staat artikel 6, tweede lid, van Richtlijn 2004/81/EG eraan in de weg om tijdens de bedenktijd, gegarandeerd in het eerste lid van dat artikel, een al genomen overdrachtsbesluit uit te voeren of de uitvoering ervan voor te bereiden?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 2 november 2020 (ECER 08.01.2021) – C-409/20 – Subdelegación del Gobierno en Pontevedra

Terugkeerrichtlijn – Derlanders – Illegaal verblijf - Verwijdering

Richtlijn 2008/115/EG. UN, een meerderjarige Colombiaan is in 2017 als toerist rechtmatig het grondgebied van de EU binnengekomen, op uitnodiging van zijn zoon die in Spanje woont, meerderjarig is en de Spaanse nationaliteit heeft. UN's verblijf had een maximale geldigheidsduur van 90 dagen. Na afloop daarvan is UN niet teruggekeerd naar Colombia, maar heeft zich in Spanje ingeschreven in het bevolkingsregister. Begin 2019 is een strafprocedure tegen UN ingesteld omdat hij geen verblijfsvergunning had. Bij besluit is verwijdering van UN van het Spaanse grondgebied met een inreisverbod van drie jaar opgelegd. De verwijzende rechter stelt een vraag inzake de uitleg van de Terugkeerrichtlijn.

Staat richtlijn 2008/115/EG (artikel 4, lid 3, artikel 6, leden 1 en 5, en artikel 7, lid 1) in de weg aan een nationale wettelijke regeling die het illegale verblijf van vreemdelingen wanneer er geen sprake is van verzwarende omstandigheden, in eerste instantie bestraft met een boete en een verzoek tot vrijwillige terugkeer naar het land van herkomst, en die in tweede instantie worden gevolgd door de sanctie van verwijdering indien de vreemdeling zijn situatie niet op orde brengt of vrijwillig terugkeert naar zijn land?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 17 november 2020 (ECER 29.1.2021) – C-673/20 – Préfet du Gers et Institut National de la Statistique et des Études Économiques

Terugtrekkingsakkoord (Brexit) - Unieburgerschap van Britse onderdanen

Samenvatting onder: [Brexit](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Atmospheric pollution relevant to asylum claim, holds French court ([UK human rights blog](#))

CONSULTATIE

- Amendment of the Schengen Borders Code, Feedback mogelijk van 19 januari 2021 - 16 maart 2021 ([EC](#))
- Veiligheid en grensbeheer – nieuwe Schengenstrategie, Feedback mogelijk van 19 januari 2021 - 16 maart 2021 ([EC](#))

OVERIG

- Op grond van het in september 2020 door de Europese Commissie voorgestelde **Asiel- en Migratiepact** kan een onderdaan van een derde land met een vluchtelingenstatus of een subsidiaire beschermingsstatus al na drie jaar rechtmatig verblijf in de EU de status van 'langdurig ingezetene' verkrijgen. In het algemeen geldt voor onderdanen van derde landen die deze status willen verkrijgen een termijn van vijf jaar rechtmatig verblijf. Maar wat houdt de status van 'langdurig ingezetene' precies in? U kunt het nalezen in [dit ECER-dossier](#).
- Voorstel voor een aanbeveling van de Raad tot wijziging van verordening 2020/1475 inzake een gecoördineerde aanpak van de **bepanking van het vrije verkeer** in reactie op de Covid-19-pandemie
- Voorstel voor een aanbeveling van de Raad inzake de tijdelijke beperking op **niet-essentiële reizen** naar de EU en de mogelijke opheffing van die beperking en tot wijziging van aanbeveling 2020/912
- EASO publishes **new country guidance note** on Afghanistan ([EASO](#))
- The **EU Migration and Asylum Pact's** Blind Spot on Statelessness Must be Remedied: Here's How ([EU law analysis](#))
- 'You have children together but your marriage is fake': Marriages of convenience, UK courts and **EU free movement law** ([EU law analysis](#))
- The implementation of the **EU Return Directive**: The European Parliament aligns the EU expulsion policy with recommendations of UN human rights expert mechanisms ([EU law analysis](#))
- The Configuration of Citizenship in (post-)Covid-19 EU: Thoughts on the **EU Citizenship Report 2020** ([European law blog](#))
- Financial Implications of the **New Pact on Migration and Asylum**: Will the Next MFF Cover the Costs? ([EU immigration law blog](#))
- The new design of the **EU's return system** under the **Pact on Asylum and Migration** ([EU immigration law blog](#))
- **The Pact and Detention**: An Empty Promise of 'certainty, clarity and decent conditions' ([EU immigration law blog](#))
- New project to look into the fundamental rights situation of **long-term EU residents** ([FRA](#))

EHRM factsheets

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin" cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)

Belastingen

EHRM – ARREST – 12 januari 2020 - L.B. t. Hongarije – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) - [36345/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD003634516](#)

Publicatie persoonsgegevens van wanbetalers op site belastingdienst – Niet langer dan strikt noodzakelijk – Niet disproportioneel

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 - zaak C-420/19 - Maksu- ja Tolliamet – Estland - [ECLI:EU:C:2021:33](#) - [conclusie](#) - [arrest](#)

Invordering van schuldvorderingen die voortvloeien uit belastingen, rechten en andere maatregelen – Wederzijdse bijstand – Verzoek om conservatoire maatregelen - Gebonden aan oordeel verzoekende staat?

Richtlijn 2010/24. Is in het kader van de in richtlijn 2010/24/EU geregelde wederzijdse bijstand tussen lidstaten inzake de invordering van schuldvorderingen die voortvloeien uit belastingen, rechten en andere maatregelen, de rechterlijke instantie van de lidstaat die een verzoek om conservatoire maatregelen heeft ontvangen, gebonden aan de opvatting van de rechterlijke instantie van de verzoekende lidstaat wat betreft de noodzaak en de mogelijkheid om dergelijke maatregelen vast te stellen, ingeval samen met het verzoek een document is overgelegd waarin deze opvatting wordt uiteengezet? Zweden en Hongarije hebben in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 16 van richtlijn 2010/24/EU moet aldus worden uitgelegd dat de rechterlijke instanties die in de aangezochte lidstaat uitspraak doen over een verzoek om conservatoire maatregelen, gebonden zijn aan de door de autoriteiten van de verzoekende lidstaat verrichte beoordeling van de vraag of feitelijk en rechtens is voldaan aan de voorwaarden voor toepassing van die maatregelen, met name wanneer die beoordeling is opgenomen in het aan dat verzoek gehechte document waarnaar artikel 16, lid 1, tweede alinea, verwijst.

- [Ib](#) Estse rechter gebonden aan Fins oordeel bij verzoek om conservatoire maatregelen goed te keuren ([Taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 27 januari 2021 – zaak C-786/19 – The North of England P & I Association – Duitsland - [ECLI:EU:C:2021:67](#) – [conclusie](#)

Schadeverzekering van schepen - Lidstaat van registratie - Schip dat is ingeschreven in scheepsregister ene lidstaat maar vlag van andere lidstaat of een derde staat voert - Belastingen verzekeringspremies

Samenvatting onder: [Verzekeringen](#)

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

No further "exceptional circumstances" test for Zambrano carers in deportation cases ([UK immigration law blog](#))

EUROPESE REKENKAMER

Speciaal verslag nr. 3/2021 "Uitwisseling van fiscale inlichtingen in de EU: de basis is solide, de uitvoering suboptimaal" 2021/C 31/05, [PB C 31 van 28.1.2021](#)

CONSULTATIE

Een rechtvaardige en competitieve digitale economie – digitale heffing, Feedback mogelijk van 18 januari 2021 - 12 april 2021 ([EC](#))

OVERIG

HvJ EU verklaart zich onbevoegd in Duitse AVG-zaak over belastinggeheim ([taxlive](#))

Het Hof van Justitie EU verklaart zich onbevoegd om de prejudiciële vragen van de Duitse rechter te beantwoorden. Duitsland heeft de AVG namelijk van toepassing verklaard op rechtspersonen, terwijl de AVG slechts van toepassing is op de bescherming van persoonsgegevens van natuurlijke personen (..)

EHRM factsheet

[e](#) [Taxation](#)

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – zaak C-63/19 – Commissie/Italië – ECLI:EU:C:2021:18 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verlaging accijnstarief brandstof in een Italiaanse regio - Beginsel van een minimumbelasting

Artikel 258 VWEU. Richtlijn 2003/96/EG. De regio Friuli-Venezia Giulia (Italië) heeft het accijnstarief voor benzine en dieselolie verlaagd voor de inwoners van deze regio. Volgens de Europese Commissie vormt de verlaging een inbreuk op het beginsel van een minimumbelasting en van één enkele belasting per product en per gebruik op het gehele grondgebied van de Italiaanse Republiek.

De Europese Commissie verzoekt het Hof vast te stellen dat Italië, door deze verlaging van het accijnstarief voor als motorbrandstof gebruikte benzine en dieselolie toe te passen bij de verkoop van deze producten aan de inwoners van deze regio, de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens de artikelen 4 en 19 van richtlijn 2003/96/EG.

Hof: Het beroep op niet-nakoming wordt verworpen.

e Italiaanse regionale verlaging accijnstarief is geen belastingteruggaaf ([Taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 21 januari 2021 – zaak C-279/19 – Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs – VK - ECLI:EU:C:2021:59 – [conclusie](#)

Begrip "voorhanden hebben" – Aansprakelijkheid van vrachtwagenchauffeur

Richtlijn 2008/118/EG. De zaak gaat over de rechtmatigheid van de heffingsaanslag in de accijns die aan een vrachtwagenchauffeur is opgelegd voor goederen die hij op illegale wijze naar het Verenigd Koninkrijk heeft vervoerd. In wezen luidt de belangrijkste vraag of een vrachtwagenchauffeur die op het punt waar accijns wordt geheven fysiek in het bezit bleek te zijn van goederen waarvoor geen accijns was betaald, krachtens de richtlijn *strikt gehouden* is tot voldoening van de accijns.

A-G geeft het Hof in overweging: De uitdrukking ‚voorhanden hebben‘ in artikel 33, leden 1 en 3, van richtlijn 2008/118/ moet aldus worden uitgelegd dat zij ook slaat op het enkele fysiek in bezit hebben, zoals in het geval van de vrachtwagenchauffeur in het hoofdeding.

Die conclusie is van overeenkomstige toepassing met betrekking tot artikel 38 van deze richtlijn, dat bepaalt dat de accijns moet worden voldaan door onder meer ‚eenieder die bij de onregelmatigheid betrokken is geweest‘. Een persoon zoals de vrachtwagenchauffeur, die goederen vervoert en deze in zijn bezit heeft op het tijdstip dat de onregelmatigheid plaatsvindt, kan worden aangemerkt als iemand die bij de onregelmatigheid ‚betrokken is geweest‘, ook al was het maar op een passieve en onbedoelde wijze.

- 📌 Zelfstandig chauffeur heeft 26 paletten bier voorhanden volgens A-G HvJ EU ([Taxlive](#))

CONSULTATIE

Alcohol & tobacco bought abroad – review of tax rules, Feedback mogelijk van 29 januari 2021 - 23 april 2021 ([EC](#))

Belastingen, btw (Fi - S)

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 – zaak C-288/19 – Finanzamt Saarbrücken – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:32 – conclusie – arrest

Terbeschikkingstelling bedrijfswagen aan werknemer

Richtlijn 2006/112/EG. Is de terbeschikkingstelling door een belastingplichtige van een tot zijn bedrijf behorend voertuig voor privédoeleinden van zijn personeel onderworpen aan de btw? Wat zijn de eventuele voorwaarden van een dergelijke belastingheffing en kan een dergelijke handeling als verhuur van een vervoermiddel worden beschouwd?

Hof: De werkingssfeer van artikel 56, lid 2, eerste alinea, van richtlijn 2006/112/EG strekt zich niet uit tot de terbeschikkingstelling door een belastingplichtige van een tot het bedrijf behorend voertuig aan zijn werknemer, wanneer deze handeling geen dienst onder bezwarende titel in de zin van artikel 2, lid 1, onder c), van die richtlijn vormt. Dat artikel 56, lid 2, eerste alinea, is daarentegen wel van toepassing op een dergelijke handeling indien het een dienst onder bezwarende titel in de zin van artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112 betreft en deze werknemer permanent het recht heeft dat voertuig voor privédoeleinden te gebruiken en anderen daarvan uit te sluiten, tegen betaling van huurgeld en voor een overeengekomen duur van meer dan dertig dagen.

- 📌 Verstrekking bedrijfswagen is slechts onder voorwaarden belast met BTW ([Taxlive](#))

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 – zaak C-655/19 – AJFP Sibiu en DGRFP Brasov – Roemenië – ECLI:EU:C:2021:40 – geen conclusie – arrest

Doorverkoop door schuldeiser van bij gedwongen verkoop verkochte onroerende goederen – Economische activiteit?

Richtlijn 2006/112/EG. In 2009 heeft LN aan een derde verschillende leningen verstrekt, voor een totaalbedrag van 80 400 EUR, met hypothecaire waarborgen op verschillende gebouwen. Aangezien die leningen niet konden worden terugbetaald, werden deze gebouwen bij opbod verkocht, en drie ervan zijn toegewezen aan LN. In 2010 heeft LN twee verkoopovereenkomsten gesloten. Naar aanleiding van een belastingcontrole is vastgesteld dat de handelingen ongeveer 145 000 EUR aan inkomsten hadden gegenereerd, en zijn deze handelingen bijgevolg aangemerkt als duurzame economische activiteit om er opbrengst uit te verkrijgen. Bijgevolg was de belastingdienst van mening dat LN vanaf 10 juli 2010 voor btw-doeleinden had moeten zijn geregistreerd, omdat de bovengrens voor omzet van 35 000 EUR, waaronder de in artikel 152, leden 1 en 2, van het belastingwetboek vastgestelde bijzondere vrijstellingsregeling gold, was overschreden. Volgens de belastingdienst waren de twee gebouwen die LN in 2010 had verkocht niet voor persoonlijke doeleinden gebruikt, maar verworven om deze door te verkopen om er opbrengst uit te verkrijgen.

Hof: Artikel 2, lid 1, onder a), en artikel 9, lid 1, van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de handeling waarbij een gebouw waarop beslag werd gelegd in het kader van een procedure van gedwongen tenuitvoerlegging die werd ingeleid om een eerder verstrekte lening te innen, wordt toegewezen aan een persoon die dit gebouw vervolgens verkoopt, op zich geen economische activiteit is wanneer deze handeling valt onder de enkele uitoefening van het eigendomsrecht en onder het goede beheer van het privévermogen, zodat deze persoon niet vanwege deze handeling kan worden beschouwd als een belastingplichtige.

- Geen BTW-ondernemerschap bij doorverkoop van gebouwen die van schuldenaar zijn verkregen (Taxlive)

HvJ – ARREST – 21 januari 2021 – zaak C-501/19 – UCMR – ADA – Roemenië – ECLI:EU:C:2021:50 – conclusie – arrest

Btw – Auteursrechten – Collectief beheer – Licentie muziek tijdens optreden

Richtlijn 2006/112/EG. Hiermee wordt het Hof in de gelegenheid gesteld om te specificeren wat, met betrekking tot de btw-richtlijn, de verplichtingen zijn van auteursrechthebbenden op muziekwerken en die van organisaties voor collectief beheer wanneer deze voor rekening van deze rechthebbenden royalty's innen die verschuldigd zijn als tegenprestatie voor de verlening door hen van niet-exclusieve licenties voor het gebruik van de betrokken werken en deze rechthebbenden aan hen een commissie betalen voor het collectieve beheer van hun vergoedingen.

Hof: Artikel 2, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG, moet aldus worden uitgelegd dat een houder van auteursrechten op muziekwerken een dienst onder bezwarende titel verricht ten behoeve van een organisator van optredens, die eindverbruiker is, wanneer aan die organisator via een niet-exclusieve licentie wordt toegestaan deze werken aan het publiek mee te delen tegen betaling van royalty's die worden geïnd door een aangewezen organisatie voor collectief beheer, die op eigen naam maar voor rekening van die auteursrechthebbende handelt.

Artikel 28 van richtlijn 2006/112/EG, moet aldus worden uitgelegd dat de organisatie voor collectief beheer – die op eigen naam maar voor rekening van de houders van auteursrechten op muziekwerken royalty's int die hun verschuldigd zijn als tegenprestatie voor de toestemming om hun beschermde werken aan het publiek mee te delen – handelt als „belastingplichtige” in de zin van dat artikel en dus wordt geacht de dienst van die rechthebbenden te hebben ontvangen voordat zij deze dienst zelf aan de eindverbruiker verstrekt. In een dergelijk geval moet de betrokken organisatie facturen op eigen naam opstellen voor de eindverbruiker waarin alle bij de eindverbruiker geïnde bedragen inclusief belasting over de toegevoegde waarde (btw) zijn opgenomen. De auteursrechthebbenden moeten op hun beurt aan de organisatie voor collectief beheer facturen, inclusief btw, uitreiken voor de in verband met de ontvangen royalty's verrichte dienst.

- Auteursrechtorganisatie is BTW-belastingplichtig en moet BTW in rekening brengen (taxlive)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 14 januari 2021 – zaak C-846/19 – Administration de l'Enregistrement, des Domaines en de la TVA – Luxemburg – ECLI:EU:C:2021:17 – conclusie

Begrip ‚diensten welke nauw samenhangen met maatschappelijk werk en met de sociale zekerheid’ – Dienst advocaat ikv regeling bescherming meerderjarigen

Richtlijn 2006/112/EG. Kunnen de diensten die een advocaat verricht in het kader van een regeling ter bescherming van meerderjarigen die wettelijk handelingsonbekwaam zijn, aan de btw worden onderworpen? Kunnen deze diensten worden gelijkgesteld met „diensten welke nauw samenhangen met maatschappelijk werk”? In hoeverre kan een in een beroepsregister ingeschreven beroepsbeoefenaar als „instelling van sociale aard” worden erkend?

A-G: Artikel 132, lid 1, onder g), van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat diensten welke nauw samenhangen met maatschappelijk werk ook de diensten kunnen omvatten die worden verricht in het kader van een wettelijke regeling ter bescherming van handelingsonbekwame meerderjarigen die is onderworpen aan toezicht door een onafhankelijke rechterlijke autoriteit; dat een advocaat in het kader van een regeling ter bescherming van wettelijk handelingsonbekwame

meerderjarigen als instelling van sociale aard kan worden erkend, mits hij zich duurzaam heeft geëngageerd op sociaal vlak, in die zin dat hij aanzienlijk meer activiteiten van sociale aard verricht dan andere activiteiten, en dat een dergelijke erkenning geen erkenningsprocedure op basis van vooraf vastgestelde procedures en criteria vereist, maar per geval kan worden verleend, in voorkomend geval door een rechterlijke autoriteit wanneer de niet-erkenning door de nationale wetgever of door de overheidsinstanties de grenzen overschrijdt van de door de richtlijn aan de lidstaten gelaten beoordelingsbevoegdheid.

Te dien einde staat het aan de nationale rechter om vast te stellen of de door EQ verrichte activiteiten als mandataris, curator en voogd nauw samenhangen met maatschappelijk werk en, wat de inhoud van de aangeboden diensten betreft, of EQ kan worden erkend als instelling van sociale aard wanneer hij diensten als mandataris, curator en voogd van meerderjarigen verricht, en of de niet-erkenning door de nationale wetgever en door de overheidsinstanties de grenzen overschrijdt van de door de richtlijn aan de lidstaten gelaten beoordelingsbevoegdheid.

- ⓑ BTW-vrijstelling kan volgens A-G HvJ EU van toepassing zijn op advocaat die optreedt als curator ([Taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 14 januari 2021 – zaak C-4/20 – ALTI – Bulgarije - ECLI:EU:C:2021:12 – [conclusie](#)

Hoofdelijke aansprakelijkheid van een derde die niet zelf de schuldenaar van de belasting is – Verdragingsrente

Richtlijn 2006/112/EG. In de onderhavige zaak moet worden uitgemaakt of de btw-richtlijn een lidstaat belet behalve de leverancier ook de afnemer van een zuiver binnenlandse goederenlevering aan te wijzen als een andere „tot voldoening van de btw gehouden persoon” (of preciezer: hoofdelijke schuldenaar) en deze afnemer niet alleen hoofdelijk aansprakelijk te stellen voor een btw-schuld van een derde maar ook voor door een derde verschuldigde verdragingsrente. Op grond van artikel 205 van de btw-richtlijn kunnen de lidstaten in een aantal situaties bepalen dat een andere persoon dan degene die tot voldoening van de belasting is gehouden, hoofdelijk verplicht is „de btw” te voldoen. Over de omvang van deze aansprakelijkheid geeft dat artikel evenwel geen verder uitsluitel.

A-G: Artikel 205 van richtlijn 2006/112/EG staat eraan in de weg dat de door de schuldenaar van de belasting verschuldigde verdragingsrente wegens te late betaling van de btw onder de hoofdelijke aansprakelijkheid van een derde valt.

- ⓑ BTW-aansprakelijkheid strekt zich volgens A-G HvJ EU niet uit tot verdragingsrente ([Taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 21 januari 2021 – zaak C-844/19 – technoRent International e.a. – Oostenrijk - ECLI:EU:C:2021:58 – [conclusie](#)

Teruggaaf btw-overschot – Rente – Neutraliteitsbeginsel - Ontbreken van nationale uitvoeringsmaatregelen – Rechtstreekse toepassing van een richtlijn

Richtlijn 2006/112/EG. Richtlijn 2008/9/EG (Teruggaafrichtlijn). In de onderhavige zaak rijst de vraag of de belastingplichtige aan de btw-richtlijn een rechtstreeks recht op rente over een pas later terugbetaald btw-overschot dan wel over een pas later terugbetaalde vordering tot teruggaaf van belasting kan ontleen. Volgens de verwijzende rechter heeft de Republiek Oostenrijk niet in een dergelijke renteregeling voor de btw voorzien. Het is kennelijk onmogelijk de bestaande renteregelingen voor andere belastingsoorten Unierechtconform uit te leggen en op de btw toe te passen. Een andere richtlijn (de teruggaafrichtlijn) voorziet echter wel in een rechtstreeks toepasselijk recht op verdragingsrente bij een latere teruggaaf van btw-overschotten aan belastingplichtigen die in het buitenland zijn gevestigd en in het binnenland geen belastbare handelingen hebben verricht. De vraag rijst of deze richtlijn in casu analoge werking kan hebben.

Zelfs wanneer deze vraag ontkennend wordt beantwoord en ook aan de btw-richtlijn geen rechtstreeks toepasselijk recht op rente kan worden ontleend, dan kan het Hof mogelijkserwijs toch aanvullende nuttige aanwijzingen geven die kunnen bijdragen aan een Unierechtconforme afdoening van de zaak.

A-G geeft het Hof in overweging: Uit het Unierecht – in casu de artikelen 183 en 90 van de btw-richtlijn, gelezen in samenhang met het neutraliteitsbeginsel – volgt dat in beginsel rente moet worden toegekend over zowel een btw-overschot in de zin van artikel 183 van de btw-richtlijn als een uit een rectificatie van de maatstaf van heffing voortvloeiend btw-tegoed in de zin van artikel 90 van die richtlijn, indien dit overschot dan wel tegoed niet binnen een redelijke termijn wordt teruggegeven. Evenwel wordt een concrete betaling van rente over deze schuldvorderingen in geen enkele rechtstreeks toepasselijke regeling in een richtlijn geregeld. Het staat derhalve aan de verwijzende rechter om alles te doen wat onder zijn bevoegdheid valt teneinde een Unierechtconform resultaat te bereiken, bijvoorbeeld door het nationale recht naar analogie toe te passen of dit extensief en zodoende Unierechtconform uit te leggen.

- A-G HvJ EU vindt dat rechter zijn best moet doen voor redelijke rentevergoeding bij BTW-teruggaaf ([Taxlive](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 23 september 2020 (ECER 08.01.2021) – [C-612/20](#) – Happy Education

Btw-vrijstelling – Onderwijsactiviteiten – Particuliere organisaties

Richtlijn 2006/112. Verzoekster is een handelsvennootschap die naschoolse diensten aanbiedt en aanvullende activiteiten op het onderwijscurriculum organiseert, die identiek zijn aan die van een programma dat is goedgekeurd bij besluit van de minister van Onderwijs, Onderzoek, Jeugd en Sport. Na een inspectie heeft verweerder (belastingdienst) een belastingcontroleverslag en een aanslag vastgesteld, waarbij is vastgesteld dat de omzet over juli 2016 hoger was dan de bovengrens voor vrijstelling van de btw en dat verzoekster zich daarom moest registreren voor de btw. Verzoekster heeft, nadat haar bezwaar ongegrond is verklaard, bij de verwijzende rechter beroep ingesteld.

De verwijzende rechter stelt vragen over de uitleg van de btw-richtlijn, waaronder de vraag of artikel 132, lid 1, onder i), artikel 133 en artikel 134 van de richtlijn aldus moeten worden uitgelegd dat onderwijsdiensten als die welke zijn opgenomen in het nationale programma, vallen onder het begrip „diensten welke nauw samenhangen met schoolonderwijs” indien deze diensten worden verricht door een particuliere entiteit met winst oogmerk, zonder dat een samenwerking is overeengekomen met een onderwijsinstelling?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 18 november 2020 (ECER 08.01.2021) – [C-637/20](#) – DSAB Destination Stockholm

Btw-richtlijn – City-card Stockholm – Vouchers meervoudig gebruik

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoeker (vennootschap) verkoopt de City Card aan toeristen die Stockholm bezoeken. De kaart geeft de houder het recht om gedurende een beperkte periode en tot een bepaalde waarde toegang te krijgen tot attracties als bezienswaardigheden en musea en voor personenvervoersdiensten. Sommige diensten zijn onderworpen aan de btw, maar vallen onder verschillende belastingtarieven, terwijl andere diensten vrijgesteld van de btw. Vraag tussen partijen is of de kaart moet worden beschouwd als een voucher voor meervoudig gebruik.

De verwijzende rechter vraagt of uit artikel 30 bis van de btw-richtlijn volgt dat een kaart van de soort als in deze zaak aan de orde is, die de houder ervan het recht geeft om gedurende een beperkte tijd en tot een bepaalde waarde gebruik te maken van verschillende diensten op een bepaalde plaats, een voucher is, en of het in een dergelijk geval gaat om een voucher voor meervoudig gebruik?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 1 juli 2020 (ECER 19.01.2021) – zaak C-605/20 – [Suzlon Wind Energy Portugal](#)

Btw-vrijstelling – Reparatie windturbines – Garantieperiode

Zesde Richtlijn 77/388/EEG. Verzoekster is een wind-energieonderneming die met haar moederbedrijf een garantieovereenkomst had gesloten. De door het moederbedrijf geleverde turbines begonnen echter barsten te tonen, voortkomend uit een algemene seriefout. Hieropvolgend

is er een dienstverleningsovereenkomst gesloten met het moederbedrijf, waarin de reparatie van de windturbines geregeld wordt in een klant-dienstverlener verband. Verzoekster heeft de windturbines zelf gerepareerd en debetnota's verstuurd naar het moederbedrijf voor de verrichte reparatiewerkzaamheden, waarop echter geen btw in rekening was gebracht. Ook was er geen vrijstellingsgrond vermeld. De Portugese belastingdienst heeft een naheffingsaanslag opgelegd, waartegen de verzoekster in beroep is gegaan.

De verwijzende rechter stelt vragen omtrent artikel 2 van de Zesde Richtlijn betreffende btw-harmonisatie, waaronder de vraag of een garantieregeling die later is omgevormd tot iets soortgelijks aan een dienstverleningsovereenkomst, kan worden gezien als goederenleveringen en dienstverrichtingen, onder bezwarende titel, om de reden dat zij terug te voeren zijn op een productgarantie.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 28 september 2020 (ECER 15.1.2021) - C-596/20 - DuoDecad

Digitale amusementsdiensten – Plaats van aangeboden dienst

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster (DuoDecad) is in 2007 opgericht met als hoofdactiviteit computerprogrammering. De belangrijkste afnemer van verzoekster was Lalib waaraan verzoekster, tussen juli en december 2009 en gedurende het gehele kalenderjaar 2011, facturen voor een totaalbedrag van €8.086.829,40 heeft uitgereikt voor verrichte diensten op het gebied van ondersteuning, onderhoud en uitvoering. Naar aanleiding van een controle heeft de Hongaarse belastingdienst een belastingschuld (458.438.000,- HUF) vanwege niet betaalde btw ten laste van verzoekster vastgesteld. Ook werd verzoekster een fiscale boete opgelegd. Verzoekster heeft tegen dat besluit bezwaar aangetekend bij verweerster (afdeling bezwaren van de Hongaarse belasting- en douanedienst), wat werd afgewezen. De Portugese vennootschap Lalib is in 1998 opgericht naar Portugees recht. In de onderzochte periode was haar hoofdactiviteit het verlenen van amusementsdiensten langs elektronische weg. Verweerster stelt dat de werkelijke afnemer van de door verzoekster aan Lalib verrichte diensten niet Lalib, maar WebMindLicenses (hierna: WML) was. In haar tegen verweersters besluiten ingestelde beroep betoogt verzoekster dat de dienst is verleend aan Lalib en dat als plaats van dienstverlening Portugal geldt, aangezien aan alle door het Hof gestelde voorwaarden is voldaan.

Aan de hand van welke criteria moet de nationale rechter de omstandigheden beoordelen om vast te kunnen stellen wat de plaats van de op de betrokken websites aangeboden diensten is en, in samenhang daarmee, of er sprake is van misbruik van recht?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 11 maart 2020 (ECER 29.1.21) - C-154/20 - Kemwater ProChemie

Recht op aftrek van voorbelasting – Onbekend wie diensten uitoefent

Richtlijn 2006/112/EG. In de onderhavige zaak moet de verwijzende rechter beslissen op de vraag of het recht op aftrek van voorbelasting kan worden betwist wanneer niet bekend is wie de diensten waarvoor de ontvanger het recht op aftrek uitoefent, daadwerkelijk heeft verricht. Tsjechië maakt gebruik van de uitzondering van artikel 287 van richtlijn 2006/112 (in voorkomend geval van de artikelen 284 tot en met 286 van richtlijn 2006/112). Als gevolg van de omzetting daarvan is een persoon slechts tot voldoening van de btw gehouden indien hij een vereiste minimumomzet behaalt of indien hij vrijwillig voor btw-doeleinden is geregistreerd. In deze situatie is het niet mogelijk uit te maken of de persoon die de levering daadwerkelijk heeft verricht, een belastingplichtige was en staat dus niet vast of aan een van de materiële voorwaarden voor de uitoefening van het recht op belastingaftrek is voldaan.

Prejudiciële vragen:

1. Is het verenigbaar met richtlijn 2006/112/EG dat aan de uitoefening van het recht op aftrek van voorbelasting de voorwaarde wordt gesteld dat de belastingplichtige voldoet aan de verplichting te bewijzen dat de door hem in het kader van een belastbare handeling ontvangen prestatie door een andere specifieke belastingplichtige is verricht?

2. Indien de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord: kan aan een belastingplichtige het recht op aftrek van voorbelasting worden ontzegd indien hij de genoemde bewijsverplichting niet vervult, ook al is niet aangetoond dat hij wist of had kunnen weten dat hij bij de verwerving van de betrokken goederen of diensten betrokken was bij belastingfraude?

NOOT – bij HvJ 16 oktober 2019, zaak C-189/18 Glencore

De grondrechtelijke grenzen aan de nationale bewijsregels inzake btw, zaak C-189/18, Glencore Agriculture Hungary Kft. ([SEW 2021/1 - 13-1-2021](#))

EUROPESE REKENKAMER

Advies nr. 11/2020 (uitgebracht krachtens de artikelen 287, lid 4, en 322, lid 2, VWEU) over de ontwerpverordening (EU, Euratom) van de Raad tot wijziging van Verordening (EEG, Euratom) nr. 1553/89 betreffende de definitieve uniforme regeling voor de inning van de eigen middelen uit de belasting over de toegevoegde waarde (document 12771/20, interinstitutioneel dossier 2018/0133 (NLE)), [PB C 26 van 22.1.2021](#)

Belastingen, douane en tariefindeling

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 7 juli 2020 (ECER 28.01.2021) – C-668/20 – Y GmbH

Tariefindeling vanille-extract – Douanerechten - Gecombineerde nomenclatuur

Uitvoeringsverordening (EU) 2015/1754. Richtlijn 92/83/EEG. Verzoekster heeft onder GN-onderverdeling 3320 10 90 aangifte gedaan voor het vrije verkeer en tot verbruik van vanille-extract. Verweerder (douanehoofdkantoor) vindt naderhand dat het product moest worden ingedeeld onder GN-onderverdeling 1302 19 05 KN (douanerecht van 3%) en dat het product derhalve ook was onderworpen aan de belasting op gedistilleerde dranken en heeft een naheffing opgelegd.

De verwijzende rechter stelt verschillende vragen waaronder de eerste vraag of onder onderverdeling 1302 19 05 van de gecombineerde nomenclatuur ook met ethanol en water verdunde en door extractie verkregen vanille-oleoharsen moeten worden ingedeeld wanneer deze bestaan uit ongeveer 90 % (v/v) respectievelijk 85 % (m/m) ethanol, tot en met 10 % (m/m) water, 4,8 % (m/m) droog residu en 0,5 % vanilline (m/m), ook al zijn door extractie verkregen vanille-oleoharsen volgens aantekening 1, onder ij), op hoofdstuk 13 GN uitgesloten van indeling onder GN-post 1302?

Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 – zaak C-484/19 – Lexel – Zweden - ECLI:EU:C:2021:34 – geen conclusie – arrest

Vrijheid van vestiging – Vennootschapsbelasting – Aftrek rentebetaling aan tot groep behorende onderneming

Artikel 49 VWEU. Staat artikel 49 VWEU in de weg aan een nationale regeling op grond waarvan een in een lidstaat gevestigde vennootschap geen rente mag aftrekken die is betaald aan een in een andere lidstaat gevestigde vennootschap die deel uitmaakt van dezelfde groep, waarbij de grond voor deze weigering bestaat in de aanname dat de schuldverhouding voornamelijk tot stand is gebracht om een aanzienlijk belastingvoordeel te verkrijgen, terwijl niet tot het bestaan van een dergelijk belastingvoordeel zou zijn besloten indien beide vennootschappen in de eerstgenoemde lidstaat gevestigd waren geweest, omdat zij in dat geval onder de bepalingen inzake groepsbijdragen zouden zijn gevallen. Nederland heeft in deze zaak schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 49 VWEU staat in de weg aan een nationale regeling op grond waarvan een in een lidstaat gevestigde vennootschap geen rente mag aftrekken die is betaald aan een in een andere lidstaat gevestigde vennootschap die deel uitmaakt van dezelfde groep, waarbij de grond voor deze weigering

bestaat in de aannahme dat de schuldverhouding voornamelijk tot stand is gebracht om een aanzienlijk belastingvoordeel te verkrijgen, terwijl niet tot het bestaan van een dergelijk belastingvoordeel zou zijn besloten indien beide vennootschappen in de eerste lidstaat gevestigd waren geweest, omdat zij in dat geval onder de bepalingen inzake groepsbijdragen zouden zijn gevallen.

- Zweden weigert ten onrechte aftrek van rente op concernlening ([Taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-50/19 P – Sigma Alimentos Exterior/Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:49 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – gevoegde zaken C-51/19 P en C-64/19 P – World Duty Free Group/Commissie en Spanje / Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:51 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-52/19 P – Banco Santander / Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:53 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – gevoegde zaken C-53/19 P en C-65/19 P – Banco Santander en Santusa / Commissie en Spanje / Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:54 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-54/19 P – Axa Mediterranean/Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:56 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-55/19 P – Prosegur Compañía de Seguridad/Commissie – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:57 – [conclusie](#)

Vennootschapsbelasting - Begrip ‚staatssteun‘ – Selectiviteit - Fiscale afschrijving van financiële goodwill voor de verwerving van deelnemingen in buitenlandse ondernemingen

Samenvatting onder: [Staatssteun](#)

NOOT – bij conclusie HvJ 18 november 2020, zaak C-544/19 „ECOTEX BULGARIA

Verbod op contante betalingen bij bestrijding fraude volgens A-G HvJ EU niet in strijd met EU-recht ([Taxlive](#))

BREXIT

E.A. van Dooren, De gevolgen van de Brexit voor de jaarrekeningvrijstelling ex artikel 2:403 BW - Oppassen voor groepsmaatschappijen met een moeder uit het Verenigd Koninkrijk, in: [MvO 2021/10.4](#)

Beschermde oorsprongsbenaming

CONSULTATIE

- Levensmiddelen en dranken – EU-regeling voor geografische aanduidingen (herziening), Feedback mogelijk van 15 januari 2021 - 9 april 2021 ([EC](#))
- Ontwerphandeling - Voedselkwaliteitsregeling – bescherming van gedistilleerde dranken uit een bepaald land of een bepaalde regio (gedetailleerde regels), Feedback mogelijk van 11 januari 2021 - 8 februari 2021 ([EC](#))

Brexit

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Frankrijk – 17 november 2020 (ECER 29.1.2021) – C-673/20 – Préfet du Gers et Institut National de la Statistique et des Études Économiques

Terugtrekkingsakkoord (Brexit) - Unieburgerschap van Britse onderdanen

Terugtrekkingsakkoord. EP is gehuwd met een Frans staatsburger, maar omdat zij als voormalig ambtenaar van de Foreign Office trouw aan de Koningin van Engeland heeft gezworen, heeft zij door huwelijk niet de Franse nationaliteit verkregen. Zij woont sinds 1984 in Frankrijk, waar zij het beroep van landbouwer uitoefent. Als gevolg van de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de EU, zijn op 01-02-2020 alle Verdragen van de Unie en het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie niet meer van toepassing op het Verenigd Koninkrijk (ingevolge artikel 127 van het terugtrekkingsakkoord). EP werd per 1 februari 2020 van de kiezerslijsten geschrapt. Vraag is o.a. of het Unieburgerschap van Britse onderdanen - die vóór het einde van de overgangperiode al meer dan 15 jaar op het grondgebied van een andere lidstaat verblijven en onderworpen zijn aan de Britse *15 year rule*, waardoor hun kiesrecht is ontnomen - moet worden ingetrokken?

EUROPESE COMMISSIE

Mededeling van de Commissie — Toepassing van het acquis van de Unie op het gebied van geneesmiddelen na het einde van de overgangperiode op markten die van oudsher afhankelijk zijn van de geneesmiddelenvoorziening vanuit of via Groot-Brittannië 2021/C 27/08, [PB C 27 van 25.1.2021](#)

REGELGEVING EU

- Kennisgeving betreffende de voorlopige toepassing van de Handels- en samenwerkingsovereenkomst (..) [PB L 1 van 1.1.2021](#)

OVERIG

- EDPB: strategie 2021-2023, brexit en **guidelines PSD2** en internationale doorgifte ([Nieuws Privacyrecht 2021/1](#))
- Europese Commissie richt een aparte **dienst** op voor de **uitvoering van Brexit-overeenkomsten** ([ECER](#))
- E.A. van Dooren, De gevolgen van de Brexit voor de **jaarrekeningvrijstelling** ex artikel 2:403 BW - Oppassen voor groepsmaatschappijen met een moeder uit het Verenigd Koninkrijk, in: [MvO 2021/10.4](#)
- **Ondernemingsrecht**. Brexit vanuit een Nederlands perspectief ([BirdBuzz](#))
- Brexit vanuit **mededingingsrechtelijk** perspectief ([BirdBuzz](#))
- Stand van zaken **readiness voorbereidingen** bij akkoord ([35393, nr. D - Kamerstukken - Bijlage - Eerste Kamer - 18-1-2021](#))
- Brexit en het **importeren van lichaamsmaterialen** ([Rijksoverheid.nl](#))
- J.I. Kohlen, EU, mededinging en marktordening - Gevolgen van Brexit op **aanbestedingen** in het Verenigd Koninkrijk, in: [JUTD 2021/1](#)
- M. Frank. Het **Brexit-akkoord**, een eerste indruk, in: [ODG 2021/2 14-1-2021](#)
- The **Brexit deal** - Council legal service opinion ([EU law analysis](#))
- Analysis 5 of the Brexit Deal: **Environment and Climate** Provisions ([EU law analysis](#))
- Analysis 4 of the Brexit deal: **Dispute settlement** and the EU/UK Trade and Cooperation Agreement ([EU law analysis](#))
- From Brexit to Eternity: The institutional landscape under the **EU-UK Trade and Cooperation Agreement** ([European law blog](#))
- New year, new relationship—bespoke governance and tenuous **ECHR conditionality** in Part 3 of the EU-UK TCA ([European law blog](#))
- **Immigration implications** of the EU-UK Trade and Cooperation Agreement ([FRA](#))

- Seven swans a-swimming. The Hard Brexit for **judicial co-operation in civil matters** (GAVL)
- Britain and the **EU Personal Data Framework** after Brexit: A new Switzerland? – David Erdos ([Inforrms](#))
- The **environmental implications** of the Brexit deal ([UK human rights](#))
- Mitigating Brexit through Bilateral **Free-Movement of Persons** ([Verfassungsblog](#))
- Legal Opinions ([NJB](#))

In het onderhandelingsproces tussen de diverse bij een opinion betrokken kantoren kunnen soms belangrijke inzichten omtrent aspecten van Nederlands recht tot stand komen die eigenlijk een prominentere (en wellicht zelfs een meer rechtsvormende) plek zouden kunnen verdienen dan tot nu toe het geval is. Nieuwe inzichten ontstaan vooral wanneer bij onderhandelingen over opinions tot een gemeenschappelijk juridisch inzicht moet worden gekomen, ook al is er geen uitspraak of zelfs maar zicht op een rechterlijke procedure op een bepaald terrein. Een voorbeeld daarvan betreft bepaalde gevolgen van de Brexit.

Als gevolg van de Brexit ontstaan hobbels bij de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke uitspraken uit het VK, nu daarover opmerkelijk genoeg noch in de uittredingsovereenkomst noch in het handelsakkoord een regeling is getroffen. In de opinion-praktijk moeten daarom antwoorden worden gezocht op de nieuwe vraag hoe in het ontstane vacuüm met die uitspraken moet worden omgegaan. (..)

Wiki

[Wiki Brexit](#)

Civiel

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 - zaak C-420/19 - Maksu- ja Tolliamet – Estland - ECLI:EU:C:2021:33 - [conclusie](#) - [arrest](#)

Invordering van schuldvorderingen die voortvloeien uit belastingen, rechten en andere maatregelen – Wederzijdse bijstand – Verzoek om conservatoire maatregelen - Gebonden aan oordeel verzoekende staat?

Samenvatting onder: [belastingen](#)

Consumenten (C)

HvJ – ARREST – 27 januari 2021 – gevoegde zaken C-229/19 en C-289/19 – Dexia Nederland – Nederland – Gerechtshof Amsterdam - [ECLI:NL:GHAMS:2019:657 \(C-299/19\)](#) - [ECLI:NL:GHDHA:2019:630 \(C-289/19\)](#) - [ECLI:EU:C:2021:68](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Onerlijke bedingen – Effectenlease-overeenkomsten - Beding waarbij het mogelijke voordeel voor de schuldeiser bij vroegtijdige beëindiging van de overeenkomst bij voorbaat wordt gefixeerd

Richtlijn 93/13/EEG. Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van twee gedingen (bij Hof Den Haag respectievelijk Hof Amsterdam) tussen Dexia Nederland BV en consumenten over de weigering om de door Dexia opgestelde eindafrekeningen te betalen na de ontbinding van de effectenleaseovereenkomsten die zijn gesloten tussen deze consumenten en een vennootschap waarvan Dexia de rechtsopvolger is. Het Hof oordeelt dat een beding oneerlijk is wanneer het, uitgaande van de datum van sluiting van de overeenkomst, het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen onder bepaalde omstandigheden kan verstoren, ook al zou het onder andere omstandigheden ten goede komen aan de consument. De verkoper heeft bij vernietiging van het beding geen aanspraak op de wettelijke schadevergoeding volgens nationaal recht.

Hof: Richtlijn 93/13/EEG moet aldus worden uitgelegd dat een beding in een risicodragende overeenkomst tussen een verkoper en een consument, zoals effectenleaseovereenkomsten, als oneerlijk moet worden beschouwd wanneer, gelet op de omstandigheden rond de sluiting van de

betrokken overeenkomst en uitgaande van de datum van die sluiting, dat beding gedurende de uitvoering van die overeenkomst het evenwicht tussen de rechten en verplichtingen van partijen aanzienlijk kan verstoren, ook al zou deze verstoring alleen onder bepaalde omstandigheden tot uiting kunnen komen of zou dat beding in andere omstandigheden zelfs ten goede kunnen komen aan de consument. In deze context staat het aan de verwijzende rechter om na te gaan of een beding waarbij het voordeel dat de verkoper bij vervroegde beëindiging van de overeenkomst geniet bij voorbaat wordt gefixeerd, gelet op de omstandigheden rond de sluiting van die overeenkomst, vanaf die sluiting een dergelijke verstoring van het evenwicht kon veroorzaken.

Richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat een verkoper die – in die hoedanigheid – de consument een beding heeft opgelegd dat door de nationale rechter oneerlijk is verklaard en dus is vernietigd, wanneer de overeenkomst zonder dat beding kan voortbestaan, geen aanspraak kan maken op de in een bepaling van aanvullend nationaal recht vastgestelde wettelijke schadevergoeding die zonder dat beding van toepassing zou zijn geweest.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 23 oktober 2020 (ECER 26.01.2021) – C-657/20 – Caixabank

Consumentenbescherming – Kredietovereenkomsten – Banken – Oneerlijke bedingen

Richtlijn 93/13/EEG. Richtlijn 2014/17/EU. Verweerders hebben een hypothecaire leningsovereenkomst gesloten met kredietgever Caixabank. In de overeenkomst is een beding opgenomen, waarvan de nietigheid ter discussie staat. Omdat afbetalingstermijnen niet waren betaald is de overeenkomst ontbonden en heeft de rechter een vordering tot hypothecaire executie toegewezen. Vanwege jurisprudentie van het Hof (arresten C-70/17 en C-179/17) en nieuwe wetgeving die naar aanleiding daarvan is vastgesteld, gelden overgangsbepalingen waardoor verweerders een verzetsprocedure kunnen starten, omdat de executie gebaseerd was op een mogelijk oneerlijk beding inzake vervroegde opeisbaarheid.

De verwijzende rechter stelt vragen over richtlijn 93/13/EEG, waaronder de vraag of het betalingsverzuim zowel gelet op het bedrag van de lening als gelet op de looptijd van de lening ernstig moet zijn, of is het voldoende dat het slechts in het licht van een van deze criteria ernstig is?

KAMERSTUKKEN

BNC Fiche: Mededeling nieuwe Europese Consumentenagenda ([Kamerstuk 22112, nr. 3032](#))

OVERIG

- **Amazon** manipulates customers to stay subscribed ([Forbrukerradet](#))
- Further updates on consumer protection in the **digital economy**: TikTok, Google and Apple in the spotlight ([ECLB](#))
- Norwegian Consumer Council - sheriff of **online consumer protection** ([ECLB](#))
- Green Consumption Pledge ([ECLB](#))
- The **DSA** and future enforcement of EU consumer protection law ([reinforce](#))

TWITTER

Frederik Zuiderveen Borgesius [@fborgesius](#)

Dark patterns. Today the Norwegian Consumer Council filed a legal complaint against Amazon for breaches of the Unfair Commercial Practices Directive

Covid-19

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- German District Court declares Corona Ordinance Unconstitutional ([UK human rights](#))
- Enforced wearing of masks declared unconstitutional ([UK human rights](#))
- The French Habeas Corpus and Covid-19 ([Verfassungsblog](#))

REGELGEVING NL

Regeling tot wijziging van de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19 in verband met het vereisen van een negatieve testuitslag voor internationaal personenvervoer per lucht- en scheepvaart ([Rijksoverheid.nl](#))

RAAD

- COVID-19: nieuwe slotregels als hulp aan **luchtvaartsector** en tegen lege vluchten – Raad keurt mandaat goed ([Raad](#))
- COVID-19: Council updates recommendation on measures affecting **free movement** ([Raad](#))
- Aanbeveling van de Raad betreffende een gemeenschappelijk kader voor het gebruik en de validering van **snelle antigeentests** en de wederzijdse erkenning van COVID-19-testresultaten in de EU 2021/C 24/01, [PB C 24 van 22.1.2021](#)

LITERATUUR

E.D.C. Neppelenbroek, Consumer law by design. Over de rechterlijke beoordeling van de contractomgeving van online handelaren, in: [Internetrecht 2020/6](#)

OVERIG

- R.E. de Winter, De begrenzing van **grondrechten** in coronatijd, in: [NJB 2021/6](#)
- Covid-19: Raad verlengt voor een zesde keer de maatregelen die het nemen van besluiten via de **schriftelijke procedure** vergemakkelijken ([ECER](#))
- Equitable COVID **Vaccine** Distribution and Access: Enforcing International Legal Obligations under Economic, Social, and Cultural Rights and the Right to Development ([EJILTalk](#))
- Some **Vaccination** Questions, Ethical and Legal ([EJILTalk](#))
- Three Reasons Why a **Vaccine Passport** for EU Travel Is a Bad Idea ([liberies.eu](#))
- 'Laws of Fear' in the EU ([Verfassungsblog](#))
*COVID-19 has demonstrated the fragility of **EU free movement** rules when faced with an unknown virus of such magnitude and strength, while raising the issues of power, solidarity and trust in the system. The fear of COVID-19 has also had a strong impact on the application of two principles in EU free movement law: the principle of proportionality and the precautionary principle. The pandemic has had a transformative effect on the application of these principles.*

WIKI

- [Wiki Coronavirus – Europees recht](#)

Detentie, behandeling door politie en politieonderzoek (S)

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 – E.K. t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [73700/13](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD007370013](#)

Detentie in afwachting van asielprocedure - Verbod van foltering – Recht op vrijheid en veiligheid – Is beoordeling detentie effectief geweest?

Artikel 3 en 5 EVRM. De klacht betreft de omstandigheden waaronder klager gedetineerd zat, de rechtmatigheid van zijn detentie en de effectieve beoordeling daarvan. Klager zat gedetineerd in de gevangnissen op het politiebureau in Soufli en Feres, het Patrou Ralli detentiecentrum en het Amygdaleza detentiecentrum in afwachting van zijn asielprocedure. Op 21 juni 2013 is klager in voorlopige hechtenis genomen en op 10 december 2013 heeft klager een vluchtelingenstatus gekregen. Drie dagen daarna is klager vrijgelaten.

Het hof oordeelt dat klager geen (mens)onterende behandeling heeft ondergaan door te zijn blootgesteld aan de detentie-omstandigheden in de afzonderlijke detentiecentra en dat op basis daarvan artikel 3 EVRM niet is geschonden. Het Hof baseert dit op rapportages van internationale organisaties die de detentiecentra hebben bezocht. Uit die rapportages blijkt het volgende. De detentie-omstandigheden in de cellen van het politiebureau Soufli en Feres zijn sinds 2011 aanzienlijk verbeterd. Het Patrou Ralli detentiecentrum is niet geschikt voor langdurige detentie, maar klager is daar slechts gedurende een korte periode gedetineerd geweest. In het Amygdaleza detentiecentrum heeft een cel uit een oppervlakte van 9 m² met daarin twee stapelbedden, een kast, twee wc's, twee douches, een tafel en stoelen. De cellen zijn over het algemeen in goede staat en schoon en de gedetineerden kunnen gedurende het grootste deel van de dag luchten.

Daarnaast oordeelt het hof dat de detentie van klager rechtmatig is, maar dat de beoordeling daarvan niet effectief is geweest. Derhalve is sprake van een schending van artikel 5 lid 4 EVRM.

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 – Kargakis t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [27025/13](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD002702513](#)

Detentieomstandigheden van kwetsbare gedetineerde in strijd met het Verdrag

Artikel 3 EVRM. Artikel 5 EVRM. De zaak betreft de medische verzorging van klager tijdens zijn voorarrest en de omstandigheden in de gevangenis, het ontbreken van een effectief rechtsmiddel en de lengte van de procedure met betrekking tot de beoordeling van de rechtmatigheid van zijn detentie.

Tijdens het voorarrest van klager heeft hij aangegeven dat hij een hersenbloeding heeft gehad en een geschiedenis kent van diabetes en hartaandoeningen, en dat hij daarvoor medicatie heeft. De gevangenispsychiater concludeerde echter tot een zelfdestructieve depressie en klager werd onder psychiatrisch toezicht gesteld. Gedurende het voorarrest is klager een aantal keren naar het ziekenhuis gebracht, onder meer vanwege een vermoedelijke hersenbloeding. Hij werd telkens ontslagen met strikte aanwijzingen ten aanzien van zijn dieet.

Klager, die vanwege diabetes in een rolstoel zit, klaagt erover dat hij een cel van 20m² met vier andere gedetineerden moet delen; de cel onhygiënisch is en niet voldoet aan de behoeften voor mensen met beperkingen. Tevens is het eten ongeschikt voor zijn gezondheidsaandoeningen. Tot slot heeft hij aangegeven geen gebruik te kunnen maken van de ruimte om te bewegen, omdat de binnenplaats niet toegankelijk is voor mensen met beperkingen.

Het Hof overweegt – unaniem – als volgt.

Uitgaande van de objectieve informatie die over de gevangenis beschikbaar is en wat klager heeft aangevoerd, wat niet door de overheid wordt betwist, concludeert het hof tot een schending van artikel 3 EVRM met betrekking tot de detentieomstandigheden van klager, in het bijzonder voor wat betreft zijn beperking en de lengte van zijn detentie. In samenhang daarmee concludeert het Hof ook tot schending van artikel 13 EVRM, nu klager geen effectief rechtsmiddel kon aanwenden met betrekking tot zijn detentieomstandigheden.

Het Hof concludeert daarentegen niet tot een schending van artikel 5 § 4 EVRM, nu de zaak naar het oordeel van het Hof spoedig is behandeld, mede gelet op de complexiteit van de procedure.

EHRM – ARREST – 19 januari 2021 – Shlykov e.a. t. Rusland – persbericht – arrest (niveau 2) – [78638/11](#) – [6086/14](#) – [11402/17](#) – [82420/17](#) – ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD007863811

Verbod van foltering – Recht op een eerlijk proces - Systematisch aanleggen van handboeien

Artikel 3 en 6 EVRM. De zaak betreft diverse klachten van gevangenen, allen tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Bij klagers wordt elke keer bij het verlaten van de cel handboeien omgedaan, omdat zij veroordeeld zijn voor gewelddadige delicten danwel als gevaarlijk persoon worden beschouwd. Bij het gebruik van de wasvoorzieningen en afspraken met de advocaat blijven de handboeien om. Klagers stellen dat dit in strijd is met het verbod van foltering. Twee van hen zijn in beroep gegaan bij de nationale civiele rechter en klagen dat de zaak buiten hun aanwezigheid is behandeld, waarbij zij zich op het standpunt stellen dat dit in strijd is met het recht op een eerlijk proces.

Het hof oordeelt dat het systematisch aanleggen van handboeien bij het verlaten van de cel in strijd is met het verbod van foltering en dat dus sprake is van een schending van artikel 3 EVRM. Het gedurende lange periode aanleggen van handboeien heeft schade toegebracht aan het gevoel van eigenwaarde van klagers. De maatregel is niet voorzien bij wet en er vindt geen periodieke herbeoordeling plaats van de gronden op basis waarvan de maatregel kan worden opgelegd.

Daarnaast oordeelt het hof dat ten aanzien van de klagers die in een civiele zaak opkwamen tegen het strenge handboeien regime het recht op een eerlijk proces is geschonden, omdat de zaak buiten hun afwezigheid is behandeld.

EHRM – ARREST – 26 januari 2021 - Zlicic t. Servië – persbericht – arrest (niveau 2) – [73313/17](#) [20143/19](#) - ECLI:CE:ECHR:2021:0126JUD007331317

Onmenselijke behandeling - Onvoldoende onderzoek naar mishandeling door politie na aanhouding

Artikel 3 EVRM. Artikel 6 EVRM. Klager werd op 10 januari 2014 gearresteerd toen hij buiten op een bankje zat, wegens bezit van cannabis in een plastic zakje dat daar door een agent was aangetroffen. Klager stelt dat hij op het politiebureau werd geslagen, bedreigd en uitgekleeft en dat hij uit angst een afstandsverklaring tekende ten aanzien van het plastic zakje. Op 12 januari kreeg hij medische hulp en werden zijn verwondingen in een medische verklaring opgenomen. De officier van justitie wees een klacht van klager over de mishandeling af vanwege gebrek aan bewijs en ook een constitutionele klacht werd afgewezen. Klager werd tot drie maanden gevangenisstraf voorwaardelijk veroordeeld wegens bezit van cannabis, waarbij de rechtbank de afstandsverklaring voor het bewijs gebruikte. In een civiele procedure kreeg klager schadevergoeding toegekend voor de gestelde mishandeling door de politie.

EHRM: Het oordeel in de nationale civiele procedure is voldoende om vast te stellen dat onmenselijke behandeling heeft plaatsgevonden. Daarnaast is hiervoor medisch bewijs en een getuigenverklaring aanwezig. De uitgeoefende dwang was mede bepalend voor het tekenen van de afstandsverklaring. De civiele schadevergoeding was onvoldoende en er heeft geen adequaat politieonderzoek naar de onmenselijke behandeling plaatsgevonden. Materiële en procedurele schending van artikel 3 EVRM.

De afstandsverklaring heeft de uitkomst van het strafproces niet beïnvloed en klager heeft voldoende gelegenheid gehad zijn strafzaak voor de nationale rechter te bepleiten. Geen schending van artikel 6, eerste lid, EVRM.

NOOT – bij EHRM 17 november 2020, [X en Y t. Noord-Macedonië](#)

X and Y v North Macedonia: A missed opportunity to improve the case law on anti-Roma custodial violence ([strasbourgobservers](#))

NOOT – bij EHRM, 22 december 2020, Demirtas t. Turkije

ECtHR orders Turkey to immediately release pro-Kurdish opposition leader (UK human right)

EHRM factsheets

- [Hunger strikes in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Prisoners' right to vote](#)
- [Prisoners' health-related rights](#)
- [Detention and mental health](#) (januari 2020)
- [Detention conditions and treatment of prisoners](#)

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 27 januari 2021 – zaak C-764/18 – Orange España – Spanje – ECLI:EU:C:2021:70 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Toepasselijkheid van richtlijn 2002/20/EG op aanbieders vaste telefonie- en internettoegangsdiensten – Gemeentelijke belasting voor bezetten of gebruiken publieke domein

Richtlijn 2002/20/EG. Het betreft een geding tussen Orange España SAU, aanbieder van vastetelefonie- en internettoegangsdiensten, en de gemeente Pamplona over een heffing voor het gebruik van het plaatselijke publieke domein voor de aanleg van infrastructuur waarmee elektronischecommunicatiediensten kunnen worden aangeboden.

Hof: Richtlijn 2002/20/EG is van toepassing op ondernemingen die vastetelefonie- en internettoegangsdiensten aanbieden.

De artikelen 12 en 13 van richtlijn 2002/20, zoals gewijzigd bij richtlijn 2009/140, moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling waarbij aan ondernemingen die eigenaar zijn van voor elektronische communicatie noodzakelijke infrastructuren of netwerken en die deze gebruiken om vastetelefonie- en internettoegangsdiensten aan te bieden, een belasting wordt opgelegd die uitsluitend wordt berekend op basis van de jaarlijkse bruto-inkomsten die de onderneming op het grondgebied van de betrokken lidstaat verkrijgt.

- Spaanse gemeentelijke belasting voor telecommunicatie niet in strijd met EU-recht ([Taxlive](#))

Digitale markt

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 14 januari 2021 – zaak C-762/19 – CV-Online Latvia – Letland – ECLI:EU:C:2021:22 – [conclusie](#)

Rechtsbescherming databanken – Opvraging of hergebruik van inhoud van databank door derden zonder toestemming – Metazoekmachines – Mededinging

Richtlijn 96/9/EG. Databanken kunnen in het recht van de lidstaten auteursrechtelijk worden beschermd. Deze bescherming vereist echter normaliter een zekere mate van originaliteit bij de selectie of ordening van de gegevens. Uit deze behoefte aan andere dan enkel auteursrechtelijke bescherming is in het Unierecht het recht sui generis van bescherming van databanken ontstaan. Het recht sui generis, dat vaak wordt gelijkgesteld met een aan het auteursrecht verwant (naburig) recht(3), strekt tot bescherming van de investering van de fabrikant van een databank bij de verkrijging, de controle en de presentatie van die gegevens. Het recht sui generis, dat op het snijvlak van het intellectuele-eigendomsrecht en het recht inzake ongeoorloofde mededinging ligt, vereist een zorgvuldige afweging tussen enerzijds de legitieme belangen van fabrikanten van databanken

bij de bescherming van de mogelijkheden om hun investering terug te verdienen en anderzijds het belang van gebruikers en concurrenten van die fabrikanten bij de toegang tot de ruwe gegevens en de mogelijkheid om op basis daarvan innoverende producten te ontwikkelen. In de onderhavige zaak, waarin die afweging centraal staat, heeft een fabrikant van een databank, in dit geval een vacaturesite, een vordering ingesteld tegen een aggregator van internetinhoud die het mogelijk maakt om deze vacatures op verschillende internetsites te raadplegen. Het is met name de vraag of de oplossing van het Hof met betrekking tot „metazoekmachines” op het onderhavige geval kan worden toegepast. De onderhavige zaak biedt ook de gelegenheid om deze oplossing uit te werken en te verfijnen in het licht van de mededingingsregels, met name de regels inzake ongeoorloofde concurrentie en misbruik van machtspositie.

A-G: Artikel 7, leden 1 en 2, van richtlijn 96/9/EG moet aldus worden uitgelegd dat:

– een zoekmachine die het geheel of een substantieel deel van de inhoud van vrij op internet toegankelijke databanken kopieert en indexeert en haar gebruikers vervolgens in staat stelt die databanken te doorzoeken op basis van inhoudelijk relevante criteria, die inhoud opvraagt en deze hergebruikt in de zin van die bepaling,

– de fabrikant van een databank enkel het recht heeft om de opvraging of het hergebruik van het geheel of een substantieel deel van de inhoud van die databank te verbieden op voorwaarde dat die handelingen schade berokkenen aan zijn investering in de verkrijging, de controle of de presentatie van die inhoud, dat wil zeggen dat deze investering mogelijk niet met een normale exploitatie van de betrokken databank kan worden terugverdiend, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

De nationale rechterlijke instanties moeten erop toezien dat de uitoefening van het recht om de opvraging of het hergebruik van het geheel of een substantieel deel van de inhoud van een databank te verbieden, niet leidt tot misbruik van een machtspositie in de zin van artikel 102 VWEU of van het nationale mededingingsrecht door de fabrikant van die databank op de betrokken markt of op een afgeleide markt.

HvJ – CONCLUSIE A-G BOBEK – 13 januari 2021 – zaak C-645/19 – Facebook Ireland e.a. – Grote Kamer – België - ECLI:EU:C:2021:5 – persbericht – conclusie

Facebook – Inbreuk AVG - Bevoegdheid Belgische rechter?

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

CONSULTATIE

Een rechtvaardige en competitieve digitale economie – digitale heffing, Feedback mogelijk van 18 januari 2021 - 12 april 2021 ([EC](#))

REGELGEVING EU

- Commissie presenteert nieuwe regels voor digitale platforms ([ECER](#))
- The proposed Digital Markets Act: overview and analysis ([EU law analysis](#))
- BNC Fiche: Mededeling EU-actieplan media in het digitale decennium ([Kamerstuk 22112, nr. 3034](#))

OVERIG

- Regulating freedom of expression on online platforms? Poland’s action to annul Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market Directive ([European law blog](#))
- Online Harms: Moving towards a system based on responsibility, not liability – Ashley Hurst and Ben Dunham ([Inforrms](#))
- Why ‘free speech’ needs a new definition in the age of the internet and Trump tweets – Peter Ives ([Inforrms](#))
- ‘If the product is free, you are the product’ – A vision of humanity in the Digital Services and Digital Markets Acts ([Renforce](#))

- The DSA and future enforcement of EU consumer protection law ([renforce](#))
- Contestability in the digital sector: the Digital Markets Act vs. disruptive innovation ([renforce](#))
- DSA, DMA and 'Access to...' ([renforce](#))
- The potential of shaping a comprehensive Digital Single Market with the long awaited Digital Single Market Act ([renforce](#))
- Countering the power of big tech companies: is the bigger picture missing? ([renforce](#))
- The Good Samaritan that wasn't: voluntary monitoring under the (draft) Digital Services Act ([Verfassungsblog](#))
- A first impression of regulatory powers in the Digital Services Act ([Verfassungsblog](#))

Eigendomsrecht (B - S)

EHRM – ARREST – 19 januari 2021 – Aktiva DOO t. Servië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [23079/11](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD002307911](#)

Inbeslagname – Eigendomsrecht

Artikel 1 Eerste Protocol EVRM. Klaagster heeft goederen geïmporteerd, die bij derden waren opgeslagen. Nadat administratieve onregelmatigheden waren geconstateerd zijn deze goederen in beslag genomen. De inbeslagname betrof afzonderlijke partijen goederen en geschiedde bij afzonderlijke besluiten van 28 en 31 januari 2005. Tegen beide besluiten is klaagster in administratief beroep gegaan. Het beroep tegen het besluit van 28 januari is uiteindelijk op formele gronden verworpen door het constitutionele hof. Het beroep tegen het besluit van 31 januari werd daarentegen door het constitutionele hof gegrond bevonden, waarna de in eerste aanleg aangezochte administratieve rechter opnieuw diende te beslissen, hetgeen ditmaal in het voordeel van klaagster gebeurde. Uiteindelijk heeft klaagster de waarde van de desbetreffende goederen vergoed gekregen. Tegen die beslissing zijn de autoriteiten echter met succes in hoger beroep gekomen, hetgeen leidde tot een hernieuwde beoordeling in eerste aanleg, die nog niet is afgerond.

EHRM: de klacht met betrekking tot het besluit van 28 januari (het besluit van 31 januari valt buiten de beoordeling) is ontvankelijk. Klaagster heeft de nationale mogelijkheden afdoende benut; omdat het constitutionele hof zich in dezen excessief formalistisch heeft opgesteld kwam het niet tot een inhoudelijke beoordeling. Betwijfeld kan worden of de (vaststaande) inbreuken op het eigendomsrecht rechtmatig waren dan wel of daarmee een gerechtvaardigd belang werd nagestreefd. Maar, het gaat er in deze zaak met name om of de inbreuk proportioneel is. Dat is niet het geval omdat niet is gebleken dat met enkel een boete niet het kennelijk beoogde afschrikwekkende of bestraffende effect bereikt kon worden. Dat het destijds geldende nationale recht de maatregel van inbeslagname dwingend voorschreef doet daaraan niet af. Verder is van belang dat de import van de goederen op zichzelf legaal was en ook overigens niet is komen vast te staan dat klaagster (of haar bestuurder) in overtreding was. In het midden kan blijven of - nu de op 28 januari 2005 in beslag genomen goederen reeds op 16 februari 2005 aan derden waren verkocht - klaagster een redelijke kans op teruggave van de goederen heeft gehad. Schending van artikel 1 EP. De beslissing ter zake van de gevorderde (financiële) schade wordt aangehouden omdat hierover onvoldoende duidelijkheid bestaat.

EHRM – ARREST – 28 januari 2021 - Alfa Glass Anonymi Emboriki Etairia Yalopinakon t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [74515/13](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0128JUD007451513](#)

Onteigening voor wegbreiding – Impliciete schadeloosstelling

Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. Een stuk grond van klaagster is onteigend in verband met een wegbreiding. Zij ontving daarvoor geen compensatie omdat op grond van een wettelijk vermoeden dat zij op grond van haar niet-onteiende grond werd geacht te profiteren van de ontwikkeling van de onteigenende grond, hetgeen een impliciete schadeloosstelling vormt. In de nationale procedure heeft klaagster betwist dat zij profijt heeft gehad, maar daaraan werd niet toegekomen omdat krachtens het geldende nationale recht een daartoe strekkend (administratiefrechtelijk) verzoek had moeten worden gedaan binnen twee maanden na de eerste, voorlopig vastgestelde schadeloosstelling.

EHRM: het slachtofferschap van klagster in de zin van artikel 34 EVRM volgt onder meer uit het feit dat zij geadresseerde was van de onteigeningsbeschikking en de gehele onteigeningsprocedure heeft doorlopen. Door klagsters betwisting van het veronderstelde profijt niet te behandelen, enkel op de grond dat zij niet de daartoe voorschreven procedure heeft gevolgd, is het principe geschonden dat ten grondslag ligt aan deze bijzondere nationale procedure zoals dat is verankerd in de rechtspraak van het Hof en het Griekse Hof van Cassatie. Schending van artikel 1, Eerste Protocol EVRM.

EHRM – ARREST – 28 januari 2021 – Grozdanić en Gršković-Grozdanić t. Kroatië – persbericht – arrest (niveau 2) – 43326/13 – ECLI:CE:ECHR:2021:0128JUD004332613

Geen recht op eigendom van sociale huurwoning zonder verblijf – Nietigheid koopovereenkomst voorzienbaar en proportioneel

Artikel 1 Eerste Protocol EVRM. Huurders van een sociale woning krijgen na acht jaar de mogelijkheid om de flat te kopen en dienen daartoe een aanvraag in. Daarna verhuizen zij naar een andere gemeente en wordt de flat tijdelijk in gebruik gegeven aan een derde. Weer tien jaar later wordt de flat aan die derde verkocht (met 20% korting omdat zij contant betalen), maar deze transactie wordt door de rechtbank nietig verklaard, waarna de koopprijs wordt terugbetaald.

Het hof herhaalt dat het belangrijkste vereiste van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM is dat overheidsinmenging in (het vreedzaam genot van) privaat eigendom, legaal moet zijn. De beslissingen van de nationale rechters hadden in dit geval een basis in het nationale recht. Doel van de nationale wetgeving was het beëindigen van de beschermde huurovereenkomst met diegene die niet langer verblijft in de woning, om deze opnieuw te kunnen toewijzen aan anderen die in woningnood verkeren. Achterliggend doel is de bevordering van economische welvaart in het land en de bescherming van de rechten van anderen. De wettelijke basis maakt het ingrijpen nog niet persé legaal. Dit concept omvat met name het vereiste van voorzienbaarheid, waaraan in dit geval was voldaan. Het ingrijpen was ook niet disproportioneel. Aldus geen schending van artikel 1 Eerste Protocol.

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – zaak C-393/19 – Okrazhna prokuratura – Haskovo en Apelativna prokuratura – Plovdiv – Bulgarije – ECLI:EU:C:2021:8 – persbericht – conclusie – arrest

Eigendomsrecht – Smokkeldelict door chauffeur – Confiscatie voertuig – Eigenaar te goeder trouw – Effectief rechtsmiddel

Kaderbesluit 2005/212/JBZ. Richtlijn 2014/42/EU. Artikel 17 en artikel 47 EU Handvest. De bestuurder van een vrachtwagen voor internationaal vervoer die onderweg is van Turkije naar Duitsland wordt aangehouden in Bulgarije met een muntschat verstoppt in dat voertuig. Hij is in Bulgarije aangeklaagd en veroordeeld voor het plegen van een smokkeldelict. Na die veroordeling werd onder meer de trekker van de vrachtwagen geconfisqueerd. Volgens de rechter die de prejudiciële vraag heeft gesteld, was het zo dat de eigenaar van die trekker „geen kennis had noch kennis had moeten of kunnen hebben van het feit dat zijn werknemer het betreffende strafbare feit zou plegen“.

Hof: Artikel 2, lid 1, van kaderbesluit 2005/212/JBZ, gelezen in het licht van artikel 17, lid 1, EU Handvest, staat in de weg aan een nationale regeling op basis waarvan een hulpmiddel dat werd gebruikt voor een ernstig geval van smokkel en dat toebehoort aan een derde te goeder trouw, kan worden geconfisqueerd.

Artikel 4 van kaderbesluit 2005/212, gelezen in het licht van artikel 47 EU Handvest staat in de weg aan een nationale regeling op basis waarvan een voorwerp dat toebehoort aan een andere persoon dan diegene die het strafbare feit heeft gepleegd, in het kader van een strafprocedure kan worden geconfisqueerd zonder dat die andere persoon beschikt over een doeltreffend rechtsmiddel.

- EU-Hof: Geen inbeslagname van bij misdrijven gebruikte voorwerpen die toebehoren aan derden die te goeder trouw zijn (ECER)
- HvJ-EU: confisqueren (verbeurdverklaren) van hulpmiddel dat toebehoort aan derde die te goeder trouw is, is in strijd met Europese recht (Bijzonder strafrecht)

Energiemarkt

HvJ – ADVIESVERZOEK – België – 2 december 2020 (ECER 29.1.21) – A-1/20 – Adviesverzoek Koninkrijk België

Energiehandvest (EHV) - Mechanisme geschillenbeslechting

Vraag is o.a. of het mechanisme voor geschillenbeslechting waarin het ontwerp voor een gemoderniseerd EHV voorziet, verenigbaar is met het Unierecht, aangezien dit mechanisme zodanig zou kunnen worden uitgelegd dat het op intern niveau binnen de Europese Unie toepasselijk is.

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 14 januari 2021 – zaak C-718/18 – Commissie/Duitsland – ECLI:EU:C:2021:20 – conclusie

Niet nakoming - Interne markten voor elektriciteit en aardgas – Begrip „verticaal geïntegreerd bedrijf” – Effectieve scheiding tussen beheer transmissiesystemen en productie- en leveringsactiviteiten

Richtlijn 2009/72/EG. Richtlijn 2009/73/EG. Wat is de draagwijdte van het begrip „verticaal geïntegreerd bedrijf” in de elektriciteits- en aardgassector en, meer in het bijzonder, omvat dit begrip ook activiteiten die buiten de Europese Unie worden verricht? Wat is de reikwijdte van de exclusieve bevoegdheden die bij het Unierecht aan de nationale regulerende instanties („NRI's”) in de elektriciteits- en aardgassector zijn toegekend, en in hoeverre kunnen de lidstaten dienaangaande regelgevend optreden?

A-G geeft het Hof in overweging: Duitsland is de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens richtlijn 2009/72/EG, doordat zij de volgende bepalingen niet juist heeft omgezet:

- artikel 2, punt 21, van richtlijn 2009/72 en artikel 2, punt 20, van richtlijn 2009/73;
- artikel 19, leden 3 en 8, van richtlijn 2009/72 en richtlijn 2009/73;
- artikel 19, lid 5, van richtlijn 2009/72 en richtlijn 2009/73, en
- artikel 37, lid 1, onder a), en lid 6, onder a) en b), van richtlijn 2009/72 en artikel 41, lid 1, onder a), en lid 6, onder a) en b), van richtlijn 2009/73.

Europese monetaire Unie

HvJ – ARREST – 26 januari 2021 – gevoegde zaken C-422/19 en C-423/19 – Hessischer Rundfunk – Grote Kamer – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:63 – persbericht – conclusie – arrest

Euro – Wettig betaalmiddel - Verbod contante betaling

Verordening (EG) nr. 974/98. Artikel 2, lid 1, en artikel 3, lid 1, onder c) en Artikel 128, lid 1, VWEU. Protocol nr. 4 Statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de Europese Centrale Bank Artikel 16, eerste alinea. Mag een overheid eisen dat betalingen alleen giraal worden verricht, en mag contante betaling (met eurobankbiljetten) worden geweigerd? Dat is kort gezegd de vraag die een Duitse rechter voorlegt aan het Hof. Het gaat er daarbij om te bepalen wat de omvang van de bevoegdheid van de Europese Unie op het gebied van het monetair beleid is. Omvat die bevoegdheid ook het monetaire recht en de omschrijving van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel van de gemeenschappelijke munt?

Het Hof oordeelt dat een lidstaat van de eurozone zijn overheidsdiensten kan verplichten om betalingen in contanten te aanvaarden, maar deze betalingsmogelijkheid ook kan beperken om redenen van openbaar belang. Een dergelijke beperking is met name mogelijk gerechtigd wanneer betaling in contanten voor de overheidsdiensten tot onredelijke kosten kan leiden wegens het zeer grote aantal bijdrageplichtigen.

Hof: Artikel 2, lid 1, VWEU, gelezen in samenhang met artikel 3, lid 1, onder c), artikel 128, lid 1, en artikel 133 VWEU alsook met artikel 16, eerste alinea, derde volzin, van Protocol nr. 4 betreffende

de Statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de Europese Centrale Bank, moet aldus worden uitgelegd dat het er, ongeacht of de Europese Unie op enigerlei wijze heeft gebruikgemaakt van de exclusieve bevoegdheid waarover zij op het gebied van het monetaire beleid beschikt ten aanzien van de lidstaten die de euro als munt hebben, aan in de weg staat dat een lidstaat een bepaling aanneemt waarbij, gelet op het doel en de inhoud van deze bepaling, wordt vastgesteld op welke wijze de hoedanigheid van eurobankbiljetten als wettig betaalmiddel juridisch wordt vormgegeven. Daarentegen staat artikel 2, lid 1, VWEU er niet aan in de weg dat een lidstaat bij de uitoefening van een eigen bevoegdheid, zoals de organisatie van zijn overheidsdiensten, een bepaling aanneemt waarbij deze diensten worden verplicht om te aanvaarden dat de geldelijke verplichtingen die zij opleggen, worden nagekomen in contanten.

Artikel 128, lid 1, derde volzin, VWEU, artikel 16, eerste alinea, derde volzin, van Protocol nr. 4 betreffende de Statuten van het Europees Stelsel van centrale banken en van de Europese Centrale Bank en artikel 10, tweede volzin, van verordening (EG) nr. 974/98 moeten aldus worden uitgelegd verzetten zich niet tegen een nationale regeling op grond waarvan het niet mogelijk is om door de overheid opgelegde betalingsverplichtingen na te komen in eurobankbiljetten, mits ten eerste deze regeling niet tot doel of tot gevolg heeft vast te stellen op welke wijze de hoedanigheid van die biljetten als wettig betaalmiddel juridisch wordt vormgegeven, ten tweede die regeling niet rechtens of feitelijk leidt tot de afschaffing van die biljetten, met name doordat zij afbreuk doet aan de in de regel bestaande mogelijkheid om betalingsverplichtingen na te komen in dergelijke contanten, ten derde de betreffende regeling is vastgesteld om redenen van openbaar belang, ten vierde de met deze regeling gepaard gaande beperking van betalingen in contanten geschikt is om de nagestreefde doelstelling van openbaar belang te verwezenlijken, en ten vijfde die regeling niet verder gaat dan noodzakelijk is om die doelstelling te verwezenlijken, in die zin dat er andere rechtsgeldige middelen beschikbaar moeten zijn om de betalingsverplichting na te komen.

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 14 januari 2021 – gevoegde zaken C-551/19 P en C-552/19 P – ABLV Bank/BCE en Bernis e.a./BCE – ECLI:EU:C:2021:16 – conclusie

Bankenunie – Gemeenschappelijk Afwikkelingsmechanisme voor kredietinstellingen en bepaalde beleggingsondernemingen (GAM) – Verklaring ECB inzake het falen van een instelling

Verordening (EU) nr. 806/2014. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft verklaard dat ABLV Luxembourg moest worden geacht "te falen of waarschijnlijk te zullen falen" in de zin van artikel 18, lid 1, van verordening (EU) nr. 806/2014. ABLV Bank en enkele van haar directe en indirecte aandeelhouders zijn tegen deze verklaring van de ECB opgekomen bij het Gerecht, dat de respectieve vorderingen tot nietigverklaring bij twee beschikkingen in de zaken T281/18 en T283/18 niet-ontvankelijk heeft verklaard. Verzoeksters voor het Gerecht hebben tegen deze twee beschikkingen hogere voorziening ingesteld.

A-G geeft het Hof in overweging: de hogere voorzieningen deels niet-ontvankelijk en deels ongegrond te verklaren.

GERECHT EU – ARREST – 20 januari 2021 – zaak T-758/18 – ABLV Bank/CRU – ECLI:EU:T:2021:28 – arrest

Bankenunie - Gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme - GAM – GAF – Inning jaarlijkse bijdragen

Verordening (EU) nr. 806/2014. Gedelegeerde verordening (EU) 2015/63. Verzoekster, ABLV Bank AS, was een Letse kredietinstelling waaraan vergunning was verleend tot 11 juli 2018, de datum waarop haar vergunning door de Europese Centrale Bank (ECB) is ingetrokken. Tot die datum was zij een „belangrijke entiteit" en was zij om die reden onderworpen aan het toezicht van de ECB in het kader van het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme (GTM). Overeenkomstig artikel 103 van richtlijn 2014/59/EU draagt de Letland er zorg voor dat jaarlijks bijdragen worden geïnd van de instellingen waaraan vergunning is verleend op haar grondgebied.

Op 13 februari 2018 heeft het United States Department of the Treasury (ministerie van Financiën van de Verenigde Staten van Amerika, Verenigde Staten) een ontwerpmaatregel aangekondigd waarmee verzoekster zou worden aangeduid als een instelling die een aanmerkelijk risico vormde op

het gebied van witwassen. Na die aankondiging was verzoekster niet meer in staat om betalingen in US-dollar te verrichten en werd zij geconfronteerd met een massale opname van deposito's. Verzoekster heeft de GAR verzocht om terugbetaling van een deel van de betaalde bijdrage voor 2015, herberekening van de vooraf te betalen bijdrage voor 2018 en terugbetaling van de bedragen die in het kader van de vooraf te betalen bijdragen te veel waren geïnd.

Bij brief van 17 oktober 2018, het bestreden besluit, heeft de Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad GAR verzoekster geantwoord en zich op het standpunt gesteld dat geen van de bepalingen van de twee verordeningen voorzag in de herberekening of terugbetaling waar verzoekster om verzocht. De GAR is op basis van die elementen tot de slotsom gekomen dat hij niet in de mogelijkheid verkeerde verzoeksters vooraf te betalen bijdrage voor 2018 te herberekenen, noch haar het resterende saldo van de vooraf te betalen bijdrage die was betaald voor 2015 terug te betalen op grond dat haar vergunning door de ECB was ingetrokken. Verzoekster heeft beroep ingesteld.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

NOOT – bij HvJ 17 december 2020, C-316/19 Commissie/Slovenië

CJEU clarifies the inviolability of EU and European Central Bank archives – Case C-316/19 Commission v. Slovenia ([European law blog](#))

Familieleven en familierecht (Fa – SZ)

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Munir Johana t. Denemarken – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [56803/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD005680318](#)

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Khan t. Denemarken – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 3\)](#) – [26957/19](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD002695719](#)

Uitzetting – Inreisverbod – Proportionaliteit

Samenvatting onder: [Asiel en migratie](#)

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 – Terna t. Italië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [21052/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD002105218](#)

Family life – Recht op contact met stiefkleinkind – Etnische discriminatie

Artikel 8 en 14 EVRM. Kind groeit vanaf de geboorte op bij de vrouw van opa (stiefoma). In verband met zorgen over het welzijn van het kind krijgt de lokale overheid de voogdij. Op grond van een deskundigenrapport, en vanwege twijfels bij de voogd, wordt het kind ondergebracht in een kindertehuis. Op verzoek van de voogd wordt bezoek van oma opgeschort nog voordat het ooit heeft plaatsgevonden.

Het hof stelt vast dat de autoriteiten geconfronteerd zijn met een zeer moeilijke situatie, vooral vanwege de vrees voor ontvoering van het kind door de familie, en de praktische gevolgen daarvan voor het organiseren van bezoek. De rechtbank had de sociale instanties echter tot tweemaal toe opdracht gegeven bezoek te regelen zonder de verblijfplaats van het kind bekend te maken, maar daaraan was niet voldaan. De autoriteiten hebben geen *due diligence* betracht in deze zaak, door op geen enkel moment actie te ondernemen zoals redelijkerwijs had kunnen worden verwacht. De sociale instanties hebben geen adequate maatregelen genomen om het recht van de vrouw op contact te waarborgen. Zo ook hebben de gerechtelijke instanties de praktische voorwaarden voor daadwerkelijk contact niet gerealiseerd, en de onmogelijkheid daarvan getolereerd. De autoriteiten hebben een tijdlang een *de facto* situatie laten voortbestaan die in strijd was met de gerechtelijke uitspraken, zonder acht te slaan op de effecten op de lange termijn die waarschijnlijk zullen voortvloeien uit het voortdurend gescheiden zijn van het kind van oma, de belangrijkste verzorgster. De autoriteiten hebben onvoldoende adequate pogingen gedaan om respect voor de bezoekrechten van de klagster te waarborgen, en hebben derhalve inbreuk gemaakt op haar recht op eerbiediging van haar familie- en gezinsleven. Het hof komt tot een schending van artikel 8 EVRM.

Klaagster stelt verder dat zij illegaal is behandeld vanwege het stigma dat wordt gekoppeld aan de Roma achtergrond van de familie van het kind. Met name was de voogd bevreesd dat het kind zou worden ontvoerd *door haar Roma familie*. De gerechtelijke autoriteiten hebben echter nooit de etnische afkomst van het kind als argument gebruikt om zich erover te ontfemen. Het was in het belang van het kind om weggehaald te worden uit een omgeving waarin het zwaar te lijden had, ook vanwege het onvermogen van klaagster om enige ouderlijke rol te vervullen. (Volgens een deskundige heeft klaagster 'no parental skills'.) Geen discriminatie, geen schending van artikel 14 EVRM.

EHRM – ARREST – 19 januari 2021 - Lacatus t. Zwitserland – persbericht – arrest (niveau 1) - 14065/15 – ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD001406515

**Bedelen –Algemeen verbod –Noodzakelijk in een democratische samenleving –
Beoordelingsruimte staat**

Artikel 8 EVRM. Klaagster heeft de Roemeense nationaliteit en behoort tot de Roma-gemeenschap. In 2011 kon zij geen werk vinden en is zij begonnen met bedelen. Zij heeft in dat jaar in juli een boete opgelegd gekregen vanwege overtreding van het verbod van bedelen in de publieke ruimte, zoals neergelegd in de strafwet van Geneve. Ook is het geldbedrag dat zij in bezit had, na onderzoek aan lichaam en kleding, geconfisqueerd. In de twee jaar daarna heeft zij nog acht boetes opgelegd gekregen en is twee keer voor een paar uur door de politie in hechtenis genomen. Voor de opgelegde boetes is bepaald dat wanneer die niet worden betaald, er een dag vervangende hechtenis wordt opgelegd. Klaagster heeft beroep ingesteld tegen de boetes. Ook heeft de politierechter haar veroordeeld wegens bedelen. Zij kreeg een boete opgelegd die, bij niet betaling, zou worden omgezet in vijf dagen vervangende hechtenis. Het Hoger beroep dat klaagster hiertegen had ingesteld, is verworpen. In 2015 heeft klaagster vijf dagen in hechtenis gezeten omdat zij de boete, opgelegd door de politierechter, niet had betaald.

Het Hof stelt dat er sprake is van een beperking van artikel 8 EVRM. De beperking heeft een grondslag in de Geneefse strafwet. In artikel 11a van die regeling is bepaald dat bedelen wordt bestraft met een boete. De maatregel is dus voorzien bij wet.

Naar het oordeel van het Hof, bevat de Geneefse strafwetgeving een algemeen verbod op een bepaald type gedrag. Dat is een vergaande maatregel die een sterke rechtvaardiging dient te hebben. Ook dienen rechtbanken de verschillende belangen grondig te kunnen afwegen. In casu sluit de wetgeving een afweging van belangen uit omdat bedelen in het algemeen strafbaar is gesteld. Klaagster is afkomstig uit een heel arme familie, is analfabeet, heeft geen inkomen en ontvangt geen uitkering. Bedelen is voor haar dus een middel om te overleven. Omdat zij zich in een kwetsbare positie bevindt, had klaagster het recht, inherent aan de menselijke waardigheid, om te proberen in haar basisbehoeften te voorzien door te bedelen.

Met betrekking tot de aard en de ernst van de straf, constateert het hof dat klaagster een boete opgelegd heeft gekregen, die kan worden omgezet in een vervangende hechtenis als de boete niet wordt betaald. Klaagster heeft vijf dagen in hechtenis doorgebracht. Omdat dit een zware straf is, moet een dergelijke maatregel een rechtvaardiging vinden in gegronde redenen van algemeen belang. In deze zaak is een dergelijke rechtvaardiging, volgens het Hof, niet aanwezig. Het hof heeft beoordeeld of er minder vergaande maatregelen hadden kunnen worden genomen, die een vergelijkbaar resultaat zou opleveren. In 2008 heeft het Zwitserse Federale Hof geoordeeld dat minder restrictieve wetgeving niet effectief zou zijn. Hoewel staten een zekere beoordelingsruimte toekomt, onderschrijft het Hof dit oordeel van het Federale Hof niet. Gelet op het bepaalde in artikel 8 EVRM, moeten rechters in een concrete situatie belangen kunnen afwegen. De meeste lidstaten van de Raad van Europa hebben in hun wetgeving geen algemeen verbod opgenomen, maar bepalingen die meer ruimte bieden om nuances aan te brengen.

Ook vindt het Hof dat de straf die aan klaagster is opgelegd niet proportioneel is gelet op de doelen van de bestrijding van georganiseerde misdaad en van de bescherming van de rechten van voorbijgangers, bewoners en winkeliers. Klaagster was een zeer kwetsbaar persoon. De straf maakt dan ook inbreuk op de menselijk waardigheid van klaagster en tastte de essentie aan van het grondrecht van artikel 8. De staat heeft daarmee de beoordelingsruimte overschreden. De beperking van het grondrecht is dan ook niet noodzakelijk in een democratische samenleving. Schending van artikel 8 EVRM.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 11 november 2020 (ECER 08.01.2021) – C-617/20 – T.N. et N.N.

Erfrechtverordening – Verwerping – Erkenning

Verordening (EU) nr. 650/2012. De erflater, die Nederlands staatsburger was, is in 2018 in Bremen overleden. Verzoekster is de weduwe van de erflater, de appellanten zijn nakomelingen van de eerder overleden broer van de erflater. De bevoegde rechter in eerste aanleg in Bremen heeft appellanten in 2019 ervan op de hoogte gesteld dat een verzoek om afgifte van een erfrechtverklaring was ingediend en daarbij verzocht om bepaalde nader beschreven akten te doen toekomen. Appellanten hebben het gerecht een aantal keer andere documenten toegestuurd dan die waarom is gevraagd. Het gerecht heeft die documenten niet in behandeling genomen. Halverwege 2020 hebben appellanten de gevraagde akten aan het gerecht doen toekomen, wat na de termijn is voor een rechtsgeldige verwerping van de erfenis. Appellanten hadden op 13-09-2019 bij de rechtbank Den Haag een verklaring van verwerping van de nalatenschap van de erflater afgelegd. Vraag in geding is nu of de verwerping tijdig heeft plaatsgevonden.

De verwijzende rechter vraagt onder andere of de verklaring van verwerping die een erfgenaam bij het gerecht van een lidstaat dat bevoegd is voor zijn gewone verblijfplaats, aflegt overeenkomstig de aldaar geldende vormvereisten, de verklaring van verwerping vervangt die moet worden afgelegd bij het gerecht van een andere lidstaat dat bevoegd is om uitspraak te doen over de erfopvolging bij versterf, in die mate dat zij rechtsgeldig wordt geacht vanaf het tijdstip waarop zij werd afgelegd (substitutie)?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 28 oktober 2020 (ECER 14.01.2021) – zaak C-646/20 – Senatsverwaltung für Inneres und Sport

Echtscheiding - Brussel II bis-verordening – Familierecht - Erkenning

Verordening (EG) nr. 2201/2003. TB heeft de Duitse en de Italiaanse nationaliteit. Haar echtgenoot is alleen Italiaans staatsburger. Zij zijn in 2013 in Berlijn gehuwd. Het huwelijk is in het huwelijksregister ingeschreven. In 2017 zijn zij verschenen voor de burgerlijke stand in Italië en hebben zij verklaard en bevestigd in goed overleg te willen scheiden. Begin 2018 hebben zij daar opnieuw te kennen gegeven dat zij hun huwelijk wensten te ontbinden en nadat zij dat opnieuw hebben bevestigd, heeft de burgerlijke stand TB een certificaat met de bevestiging van de ontbinding van het huwelijk, als bedoeld in artikel 39 van de Brussel II bis-verordening afgegeven. TB heeft de betreffende burgerlijke stand in Berlijn verzocht deze ontbinding in te schrijven in het Duitse huwelijksregister. In Duitsland is echter twijfel gerezen of voor de inschrijving op grond van de Duitse wetgeving eerst erkenning van de ontbinding vereist is. Deze vraag is aan de rechter voorgelegd. De verwijzende rechter vraagt of de ontbinding van het huwelijk door middel van gelijklopende verklaringen van de echtelieden voor de ambtenaar van de burgerlijke stand, conform de Italiaanse wetgeving, wordt aangemerkt als uitgesproken echtscheiding in de zin van de Brussel II bis-verordening?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 10 november 2020 (ECER 21.01.2021) – C-644/20 – W.J.

Minderjarige kinderen – Onderhoudsbijdrage – Gewone verblijfplaats – Verdrag burgerlijke aspecten internationale ontvoering kinderen

Verordening (EG) nr. 4/2009. Besluit 2009/941/EG. Verzoekers hebben de Poolse en de Britse nationaliteit en zijn minderjarig. De ouders zijn Poolse staatsburgers. Het gezin was woonachtig in het Verenigd Koninkrijk. De moeder is samen met verzoekers naar Polen gegaan waar zij permanent wilde blijven. Verweerder (de vader) heeft daarmee niet ingestemd en heeft op grond van Verdrag betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen een verzoek tot terugkeer van verzoekers naar het Verenigd Koninkrijk ingediend. De rechterlijke instantie heeft in tweede aanleg de moeder verplicht om minderjarige verzoekers aan verweerder over te dragen, maar de moeder heeft daaraan niet meegewerkt. Verweerder heeft vervolgens om de gedwongen tenuitvoerlegging van de beslissing verzocht, wat is toegewezen. Deze beslissing is niet ten uitvoer gelegd, omdat de moeder samen met verzoekers is ondergedoken. Verzoekers hebben vervolgens

een vordering betreffende een maandelijks onderhoudsbijdrage ingesteld tegen hun vader. De vordering is toegewezen, waarna verweerder hoger beroep heeft ingesteld.

De verwijzende rechter vraagt of uit artikel 3, leden 1 en 2, van het Protocol van Den Haag, goedgekeurd bij besluit 2009/941/EG volgt dat een schuldeiser die een kind is, een nieuwe gewone verblijfplaats kan verkrijgen in de staat waar dit kind ongeoorloofd wordt vastgehouden, indien een rechterlijke instantie een beslissing heeft gegeven houdende de terugkeer van de betrokken schuldeiser naar het land waar het onmiddellijk voor zijn ongeoorloofde vasthouding zijn gewone verblijfplaats had?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Defining the Modern Family ([Verfassungblog](#))

In November 2020, the Constitutional Court of Latvia recognised that the Constitution of Latvia (Satversme) obliges the state to protect all families, including those established by same-sex couples. The judgement was met with considerable political backlash and at the beginning of January prompted the right-wing party Nacionālā Apvienība to submit an initiative to amend the Satversme with a new, excluding definition of family. Perhaps more worrisome is how the amendment and the associated campaign openly attack the authority of the Constitutional Court.

LITERATUUR

E.N. Frohn, Kroniek IPR/internationaal familierecht, in; [FJR 2021/4](#)

OVERIG

'You have children together but your marriage is fake': Marriages of convenience, UK courts and EU free movement law ([EU law analysis](#))

EHRM factsheets

- [Children's rights](#)
- [Gestational surrogacy](#)
- [International child abductions](#) (januari 2020)
- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#) (januari 2020)
- [Reproductive rights](#)

Financiële diensten en markten (B – S)

HvJ – ARREST – 13 januari 2021 – zaak C-631/18 – Commissie/Slovenië – ECLI:EU:C:2021:2 – geen conclusie – arrest

Niet nakoming - Markt voor financiële instrumenten - Bescherming van financiële instrumenten en geldmiddelen van cliënten - Geen omzetting in nationaal recht en/of mededeling van de omzettingsmaatregelen

Richtlijn 2014/65/EU [MiFID II-richtlijn]. Artikel 258 VWEU. Gedelegeerde richtlijn (EU) 2017/593.

Hof: Door niet binnen de in het met redenen omklede advies gestelde termijn de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen te hebben vastgesteld om te voldoen aan gedelegeerde richtlijn (EU) 2017/593, en door deze bepalingen bijgevolg evenmin aan de Europese Commissie te hebben medegedeeld, is de Republiek Slovenië de krachtens artikel 14 van gedelegeerde richtlijn 2017/593 op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

HvJ – ARREST – 13 januari 2021 – zaak C-628/18 – Commissie/Slovenië – ECLI:EU:C:2021:1 – geen conclusie – arrest

Niet nakoming - Markt voor financiële instrumenten – Geen omzetting in nationaal recht en/of mededeling van de omzettingsmaatregelen

Richtlijn 2014/65/EU [MiFID II-richtlijn]. Artikel 258 VWEU. Richtlijn (EU) 2016/1034. Artikel 260, lid 3, VWEU. Slovenië wordt in deze zaak ondersteund door Oostenrijk, Estland en Polen.

Hof: De Republiek Slovenië is, door niet binnen de in het met redenen omklede advies gestelde termijn de nodige wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vast te stellen om te voldoen aan richtlijn 2014/65/EU, de verplichtingen niet nagekomen die op deze lidstaat rusten krachtens artikel 93 van richtlijn 2014/65. De Republiek Slovenië wordt veroordeeld tot betaling aan de Europese Commissie van een forfaitaire som van 750 000 EUR.

HvJ – ARREST – 26 januari 2021 – gevoegde zaken C-422/19 en C-423/19 – Hessischer Rundfunk – Grote Kamer – Duitsland - ECLI:EU:C:2021:63 – persbericht – conclusie – arrest

Euro – Wettig betaalmiddel - Verbod contante betaling

Samenvatting onder: [Europese monetaire Unie](#)

Gemeenschappelijk buitenland en veiligheidsbeleid – GBVB

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 20 januari 2021 – zaak C-872/19 P – Venezuela / Raad – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2021:37 – persbericht – conclusie

Procesbevoegdheid derde land

Verordening (EU) 2017/2063. Artikel 263, vierde alinea, VWEU. In 2017 heeft de Raad van de EU sanctie maatregelen genomen tegen Venezuela (verordening 2017/2063). Venezuela vordert nietigverklaring van de verordening. Het Gerecht verklaarde de vordering eerder niet-ontvankelijk omdat een derde Staat geen procesbevoegdheid heeft in een dergelijke procedure. Venezuela stelde hogere voorziening in bij het Hof van Justitie.

A-G geeft het Hof in overweging: om voor recht te verklaren dat het Gerecht blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting voor zover het heeft geoordeeld dat het beroep niet-ontvankelijk was wegens het ontbreken van procesbevoegdheid in de zin van artikel 263, vierde alinea, VWEU bij rekwirante. Bijgevolg geef ik het Hof in overweging de onderhavige zaak terug te verwijzen naar het Gerecht, zodat dit uitspraak kan doen over alle nog te beslechten geschilpunten inzake de ontvankelijkheid in het door rekwirante ingestelde beroep tot nietigverklaring en over de grond van haar beroep.

Gewasbeschermingsmiddelen

CONSULTATIE

Pesticiden – duurzaam gebruik (update van de EU-regels), Feedback mogelijk van 18 januari 2021 - 12 april 2021 ([EC](#))

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 27 oktober 2020 (ECER 26.01.2021) – C-616/20 – M2Beauté Cosmetics

Cosmeticaproduct – Geneesmiddel - Vergunning

Richtlijn 2001/83/EG. Verordening (EG) nr. 1223/2009. Verzoekster heeft een wimperserum ontwikkeld en dat als cosmetisch product in de handel gebracht. Het product bevat onder meer een nieuwe synthetische stof (verwant aan een menselijk weefselhormoon), die qua molecuulstructuur lijkt op stoffen die worden gebruikt in de oogheelkunde als bestanddeel van oogdruppels, die gelden als geneesmiddel. Het federaal instituut voor geneesmiddelen en medische hulpmiddelen heeft vastgesteld dat het product een geneesmiddel betreft waarvoor een vergunning voor het in de handel brengen dient te worden aangevraagd.

De verwijzende rechter vraagt onder meer of het een nationale autoriteit, bij de indeling van een cosmetisch product als geneesmiddel naar werking in de zin van artikel 1, punt 2, onder b), van richtlijn 2001/83/EG, waarvoor zij alle producteigenschappen dient na te gaan, is toegestaan om zich voor de vereiste wetenschappelijke vaststelling van de farmacologische eigenschappen en risico's van het product te baseren op een zogenoemde „structuurgelijkenis” wanneer de gebruikte werkzame stof nieuw is en de structuur ervan vergelijkbaar is met reeds bekende en onderzochte farmacologisch werkzame stoffen, maar door de aanvrager geen grondige farmacologische, toxicologische of klinische studies naar de effecten en de dosering van de nieuwe substantie zijn overgelegd die enkel bij de toepassing van richtlijn 2001/83/EG vereist zijn?

CONSULTATIE

- Bloed, weefsels en cellen voor medische behandelingen en therapieën - herziene EU-regels, Feedback mogelijk van 21 januari 2021 - 15 april 2021 ([EC](#))
- Routekaart - Grensoverschrijdende gezondheidszorg – evaluatie van de rechten van patiënten, Feedback mogelijk van 15 januari 2021 - 11 februari 2021 ([EC](#))
- Routekaart - EU-autoriteit voor paraatheid en respons inzake noodsituaties op gezondheidsgebied (HERA), Feedback mogelijk van 27 januari 2021 - 24 februari 2021 ([EC](#))

BREXIT

- Brexit en het importeren van lichaamsmaterialen ([Rijksoverheid.nl](#))
- Mededeling van de Commissie — Toepassing van het acquis van de Unie op het gebied van geneesmiddelen na het einde van de overgangperiode op markten die van oudsher afhankelijk zijn van de geneesmiddelenvoorziening vanuit of via Groot-Brittannië 2021/C 27/08, [PB C 27 van 25.1.2021](#)

BNC fiches

- BNC Fiche: Mededeling Bouwen aan een EU Gezondheidsunie ([Kamerstuk 22112, nr. 3018](#))
- BNC Fiche: Mededeling Farmaceutische strategie voor Europa ([Kamerstuk 22112, nr. 3022](#))
- BNC Fiche: Verordening ernstige grensoverschrijdende gezondheidsbedreigingen ([Kamerstuk 22112, nr. 3019](#))

CURSUS

[Annual Conference on EU Law in the Pharmaceutical Sector 2021, 3-5 maart 2021](#)

Godsdienstvrijheid (B)

EHRM factsheets

- [Conscientious objection](#)
- [Freedom of religion](#)
- [Religious symbols and clothing](#)

OVERIG

- Polish Women on Trial for LGBT Virgin Mary Posters ([liberties.eu](#))

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

COVID-19

- R.E. de Winter, De begrenzing van grondrechten in coronatijd, in: [NJB 2021/6](#)
- German District Court declares Corona Ordinance Unconstitutional ([UK human rights](#))
- The French Habeas Corpus and Covid-19 ([Verfassungsblog](#))

REGELGEVING EU

BNC Fiche: Mededeling Strategie versterking toepassing Handvest Grondrechten EU ([Kamerstuk 22112, nr. 3033](#))

OVERIG

- Poll: Best and Worst ECtHR Judgment of 2020 ([strasbourgobservers](#))
- CDDH Report on ECHR in European and International Legal Order ([ECHR blog](#))
- Negotiations for EU accession to the ECHR relaunched - overview and analysis ([EU law analysis](#))
- EP-leden willen dat recht om offline te zijn een EU-grondrecht wordt ([Privacyweb](#))

Wiki

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Hof van Justitie

LITERATUUR

R. Barents, Het Hof van Justitie en nationale constitutionele rechters, in: [SEW 2021/1](#)

OVERIG

- Germany's Failing Court? – A Defence of the Bundesverfassungsgericht ([European law blog](#))
- An Order of Deferential Monism: Why the Bundesverfassungsgericht's PSPP Ruling Merely Restates the Limits of the EU Legal System ([European law blog](#))

Huurrecht

EHRM – ARREST – 28 januari 2021 – Grozdanić en Gršković-Grozdanić t. Kroatië – persbericht – arrest (niveau 2) – [43326/13](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0128JUD004332613](#)

Geen recht op eigendom van sociale huurwoning zonder verblijf – Nietigheid koopovereenkomst voorzienbaar en proportioneel

Samenvatting onder: [Eigendomsrecht](#)

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 21 januari 2021 – zaak C-501/19 – UCMR – ADA – Roemenië – [ECLI:EU:C:2021:50](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Btw – Auteursrechten – Collectief beheer – Licentie muziek tijdens optreden

Samenvatting onder: [Belastingen, btw](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G SZPUNAR – 14 januari 2021 – zaak C-762/19 – CV-Online Latvia – Letland – [ECLI:EU:C:2021:22](#) – [conclusie](#)

Rechtsbescherming databanken – Recht sui generis van fabrikanten van databanken – Opvraging of hergebruik van inhoud van databank door derden zonder toestemming fabrikant – Metazoekmachines

Samenvatting onder: [Digitale markt](#)

GERECHT EU – ARREST – 20 januari 2021 – zaak T-328/17 RENV – Foundation for the Protection of the Traditional Cheese of Cyprus named Halloumi/EUIPO – M. J. Dairies (BBQLOUMI) – [ECLI:EU:T:2021:16](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

HALLOUMI en BBQLOUMI – Verwarringsgevaar?

Verordening (EG) Nr. 207/2009 (thans: Verordening (EU) 2017/1001). Het Gerecht bevestigt dat er geen risico is op verwarring tussen het collectieve merk HALLOUMI, voorbehouden aan de Cypriotische vereniging, en het merk BBQLOUMI dat wordt gebruikt als aanduiding voor producten van een Bulgaars bedrijf. Het Gerecht wijst het beroep af.

- Geen gevaar voor verwarring tussen HALLOUMI en BBQLOUMI ([IEF19711](#))
- Geen verwarringsgevaar tussen collectieve merk HALLOUMI en het teken BBQLOUMI (Boek9.nl)

RECHTSPRAAK NL - Hoge Raad - Voornemen prejudiciële vragen - 15 januari 2021 - ECLI:NL:HR:2021:42

Merkenrecht – Handelsnaamrecht - Benelux merk - Begrip "ouder recht"

Richtlijn 2008/95/EG. Artikel 6 lid 2 van deze richtlijn is thans vrijwel ongewijzigd overgenomen in artikel 14 lid 3 Merkenrichtlijn (EU) 2015/24364. Deze bepaling is geïmplementeerd in het huidige artikel 2.23 lid 2 BVIE, dat eveneens vrijwel gelijklopend is aan de in deze procedure centraal staande bepaling van artikel 2.23 lid 2 (oud) BVIE. Richtlijn 2008/95/EG van toepassing op het geding. Naar het oordeel van de Hoge Raad bestaat gereede twijfel over het antwoord op de vraag wanneer aangenomen mag worden dat sprake is van een "ouder recht" in de zin van artikel 6 lid 2 van de ingetrokken richtlijn 2008/95/EG. Denkbaar is dat voldoende is dat een derde voorafgaand aan het merkdepot in het economisch verkeer gebruik heeft gemaakt van een in de wetgeving van de betrokken lidstaat erkend recht. Denkbaar is ook dat voor het aannemen van een "ouder recht" vereist is dat op grond van dit oudere recht, volgens de toepasselijke nationale wetgeving (in dit geval artikel 6:162 BW), het gebruik dat de merkhouder van het merk maakt kan worden verboden. In deze zaak moet uitgangspunt zijn dat het beroep van CCC c.s. op rechtsverwerking als verweer tegen de handelsnaamrechtelijke vorderingen van eiseres in cassatie slaagt. Dat brengt mee dat eiseres in cassatie het gebruik door CCC c.s. van de handelsnaam (het gestelde "ouder recht" van CCC c.s.), niet op grond van haar nog oudere handelsnaamrechten kan verbieden. Nu het antwoord op de vraag hoe het begrip "ouder recht" in artikel 6 lid 2 van richtlijn 2008/95/EG uitgelegd moet worden in deze zaak van belang is, zal de Hoge Raad deze bij wijze van prejudiciële vraag aan het HvJEU voorleggen.

1. Is voor de vaststelling dat sprake is van een "ouder recht" van een derde als bedoeld in artikel 6 lid 2 van de ingetrokken richtlijn 2008/95/EG

a) voldoende dat die derde voorafgaand aan het merkdepot in het economisch verkeer gebruik heeft gemaakt van een in de wetgeving van de betrokken lidstaat erkend recht; of

b) vereist dat die derde op grond van dit oudere recht, volgens de toepasselijke nationale wetgeving, het gebruik van het merk door de merkhouder kan verbieden?

2. Is bij de beantwoording van vraag 1 nog van belang of de merkhouder een nog ouder (in de wetgeving van de betrokken lidstaat erkend) recht heeft ten aanzien van het als merk ingeschreven teken en zo ja, of de merkhouder op grond van dit nog oudere erkende recht het gebruik door de derde van het gestelde "ouder recht" kan verbieden?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Germany's Federal Court of Justice gives weight to celebrity consent to media image use ([IPKat](#))
- Swedish Patent and Market Court of Appeal cancels Crocs three-dimensional trade mark ([IPKat](#))

RECHTSPRAAK NL – 8 januari 2021 - ECLI:NL:HR:2021:37

Merkenrecht

Verordening (EU) 2017/1001. Verwijzend merkgebruik ter aanduiding van de bestemming van een waar of dienst (op de onderhavige chipkaart staat de tekst "compatibel met...", waarbij het merk wordt genoemd waaronder eveneens chipkaarten en chipkaartlezers op de markt worden gebracht). Vereiste dat dit merkgebruik 'noodzakelijk' is; vereiste dat dit merkgebruik plaatsvindt volgens de eerlijke gebruiken in nijverheid en handel; juistheid van de uiting waarmee het verwijzend merkgebruik plaatsvindt; beoordelingsmaatstaf.

- Verwijzing naar het merk van een ander om compatibiliteit aan te geven moet in de ogen van het relevante publiek juist zijn ([cassatieblog](#))

BNC FICHE

BNC Fiche: Mededeling Actieplan Intellectueel Eigendom ([Kamerstuk 22112](#), nr. 3017)

OVERIG

- Impact of the proposed EU Regulation on Markets in Crypto-assets for IP applications ([IPKat](#))
- [Case T-253/20](#)- General Court affirms minimal distinctiveness requirement in Oatly's trade mark appeal ([IPKat](#))
- General Court says that 'ALMEA' and 'MEA' are confusingly similar ([IPKat](#))
- Book review: Copyright and Fundamental Rights in the Digital Age ([IPKat](#))
- 'ATHLON CUSTOM SPORTSWEAR' found not confusingly similar to 'DECATHLON' ([IPKat](#))

Insolventie

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 24 juni 2020 (ECER 14.01.2021) – [C-604/20](#) – [ROI Land Investments](#)

Rechterlijke bevoegdheid – Arbeidsovereenkomst - Faillissement werkgever

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Verordening (EG) nr. 593/2008. Verzoeker, woonachtig in Duitsland, is in 2016 in dienst gekomen van een daarvoor opgerichte vennootschap naar Zwitsers recht, die een dochteronderneming is van vennootschap met hoofdbestuur in Canada (verweerster), waar verzoeker reeds werkzaam was op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De arbeidsovereenkomst is later opgezegd door de dochtervennootschap. De Duitse arbeidsrechter heeft de opzegging ongeldig verklaard en de vennootschap veroordeeld tot het betalen van de aanstellingspremie en een vergoeding. De vennootschap kwam de betalingsverplichting niet na en is failliet verklaard. Het faillissement is opgeheven vanwege een gebrek aan baten. De verwijzende rechter stelt onder andere de vraag of uit verordening 1215/2012 volgt dat hij in casu bevoegd is en, wanneer dat het geval is, uit welke bepalingen van de verordening de bevoegdheid van de rechter dan voortvloeit.

Institutioneel recht

HvJ – CONCLUSIE A-G PIKAMÄE – 20 januari 2021 – zaak C-928/19 P – EPSU/Commissie – **Grote Kamer** – [ECLI:EU:C:2021:38](#) – [conclusie](#)

Institutioneel recht – Sociale politiek – Dialoog tussen sociale partners op het niveau van de Unie

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

Interstatelijke klachten EVRM

EHRM – INTERSTATE COMPLAINT - ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 16 december 2020 – **Grote Kamer** - Oekraïne t. Rusland (re Crimea) [persbericht 14.1.2021](#) - [beslissing \(niveau 1\)](#) - [20958/14](#) - [38334/18](#) - [ECLI:CE:ECHR:2020:1216DEC002095814](#)

Klacht over schendingen Verdrag op de Krim (gedeeltelijk) ontvankelijk

Artikelen 2, 3, 5, 6, 8, 11 en 14 EVRM. Artikelen 1 en 2, Eerste Protocol EVRM en artikel 2, Vierde Protocol EVRM. De klacht is gedeeltelijk ontvankelijk verklaard. Oekraïne klaagt over de structurele schendingen van het EVRM door Russische autoriteiten op de Krim.

Allereerst is het Hof nagegaan wat de reikwijdte van de klacht is. Het Hof wordt verzocht te oordelen over de schendingen door Rusland op de Krim gedurende de periode van 27 februari 2014 tot 26 augustus 2015. De klacht heeft volgens het Hof geen betrekking op de vraag of de inlijving van de

Krim door Rusland, onder internationaal recht, rechtmatig is. Vervolgens is het Hof nagegaan of zij rechtsmacht heeft op grond van artikel 1 EVRM over de Krim. Het Hof heeft geconcludeerd dat de gebeurtenissen waarover Oekraïne klaagt vallen binnen haar rechtsmacht omdat Rusland feitelijk controle uitoefent op de Krim vanaf genoemde datum. Daarbij is meegenomen de grootte en sterkte van het op de Krim aanwezige Russische leger zonder dat daarvoor toestemming is gegeven door de Oekraïense autoriteiten of dat er bewijs was dat de op basis van de bilaterale overeenkomst tussen beide landen aanwezige Russische troepen bedreigd zouden worden.

Verder geeft het Hof aan dat de Oekraïense regering gedurende de procedure gedetailleerde informatie heeft verstrekt en voldoende bewijs heeft geleverd dat de Russische troepen actief betrokken waren bij de beweerde gebeurtenissen.

Tot slot heeft het Hof de klacht over de vermeende overbrenging van de Oekraïense “veroordeelden” naar Rusland gecommuniceerd met de Russische regering. Gelet op de overlap is deze zaak gevoegd met een andere interstatelijke zaak, Oekraïne t. Rusland (no. 38334/18).

Naast deze zaak zijn er nog twee andere interstatelijke zaken en meer dan 7000 individuele klachten aanhangig bij het Hof die betrekking hebben op de gebeurtenissen op de Krim, in Oost-Oekraïne en de Zee van Azov. Voor meer informatie zie de [Q & A](#) over interstatelijke zaken.

- ECtHR Grand Chamber Declares Admissible the Case of Ukraine v. Russia re Crimea ([EJILTalk](#))

EHRM – INTERSTATE COMPLAINT – ARREST – Georgië t. Rusland – Grote Kamer – persbericht – arrest (niveau 1) – 38263/08 – ECLI:CE:ECHR:2021:0121JUD003826308

Gewapend conflict tussen Georgië en Rusland in o.a. Zuid-Ossetië – Ontvankelijkheid

Artikelen 2, 3 en 8 EVRM. Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. De zaak gaat over klachten van de Georgische overheid over de structurele schendingen van het Verdrag door Rusland in het kader van het gewapende conflict tussen Georgië en Rusland in augustus 2008.

Het Hof concludeert dat zij geen rechtsmacht heeft voor wat betreft de actieve fase van de vijandelijkheden, namelijk van 8 tot 12 augustus 2008. Dit deel van de klacht is daarom niet ontvankelijk.

Voor wat betreft de periode van 12 augustus tot 10 oktober, oordeelt het Hof dat zij wel rechtsmacht heeft vanwege de sterke aanwezigheid van het Russische leger in Zuid-Ossetië, Abkhazia en de bufferzone. Het Hof heeft in het oordeel diverse documenten van internationale organisaties en NGO's in de afweging meegenomen. Daarnaast zijn er 33 getuigenverklaringen afgenomen.

De klacht gaat over de detentie en slechte behandeling van Georgische burgers en krijgsgevangenen. Verder gaat de klacht over het feit dat Georgische onderdanen niet konden terugkeren naar hun land. Volgens het Hof is daarbij het Verdrag geschonden.

- Georgia v. Russia No. 2: The European Court's Resurrection of Bankovic in the Contexts of Chaos ([EJILTalk](#))
- ECtHR Georgia v. Russia No. 2 Judgment to be Delivered on Thursday ([EJILTalk](#))
- Human Rights in the Line of Fire ([Verfassungsblog](#))

OVERIG

Guest Post: The Recent Rise in ECtHR Inter-State Cases in Perspective ([ECHRblog](#))

The recent rise in inter-State cases seems to mainly concern those cases born out of (military) conflict between States. These cases can be considered to fall in Spielmann's first category of inter-State cases as the applicant State is in effect standing in the place of the direct victims of a violation of human rights. It will be interesting to see if this recent rise in inter-State cases continues, and if so, if States are willing to also consider the original aim of the inter-State procedure, that is, complaints about violations of the public order of Europe.

IPR en justitiële samenwerking in civiele zaken

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 14 januari 2021 – zaak C-913/19 – CNP – Polen – ECLI:EU:C:2021:19 – [conclusie](#)

Rechterlijke bevoegdheid in burgerlijke en handelszaken – Bijzondere bevoegdheid – WA-verzekering – Cessie van vorderingen – Begrip ,filiaal, agentschap of vestiging

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Richtlijn 2009/138/EG. In het hoofdgeding is discussie ontstaan over de internationale rechterlijke bevoegdheid van de Poolse rechter om het geschil te beslechten tussen een vennootschap waaraan de gelaedeerde, die in Polen het slachtoffer is geworden van een verkeersongeval, zijn rechten had overgedragen en de in Denemarken gevestigde verzekeringsmaatschappij, die de risico's van de veroorzaker van het ongeval dekt.

In zijn verzoek om een prejudiciële beslissing vraagt de Poolse rechter het Hof om uitlegging van de bijzondere bevoegdheidsregels in verzekeringszaken in hoofdstuk II, afdeling 3, van verordening (EU) nr. 1215/2012, gelezen in samenhang met artikel 7, punten 2 en 5, van die verordening. Volgens die punten is de bevoegde rechter het gerecht van de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan (punt 2) en, ten aanzien van geschillen tegen een moederbedrijf wegens activiteiten waarbij een filiaal, agentschap of andere vestiging van dat moederbedrijf betrokken is, het gerecht van de plaats waar het filiaal, het agentschap of de andere vestiging gelegen is (punt 5).

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, punt 5, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat een in een lidstaat gevestigde vennootschap die op grond van een overeenkomst met een in een andere lidstaat gevestigde verzekeringsmaatschappij werkzaam is, als ,filiaal, agentschap of andere vestiging' van die verzekeringsmaatschappij kan worden aangemerkt indien zij cumulatief aan de volgende voorwaarden voldoet:

– zij houdt zich in een lidstaat bezig met het vergoeden van materiële schade op grond van de verzekering tegen de wettelijke aansprakelijkheid waartoe de deelneming aan het verkeer van motorrijtuigen aanleiding kan geven, en de aan die deelneming verbonden risico's worden door die verzekeringsmaatschappij gedekt;

– zij manifesteert zich naar buiten als het verlengstuk van de verzekeringsmaatschappij, en

– zij heeft een eigen directie en materiële uitrusting, zodat zij zaken met derden kan doen en wel dusdanig dat deze derden, ofschoon zij weten dat eventueel een rechtsband met de verzekeringsmaatschappij zal ontstaan, zich niet rechtstreeks tot die maatschappij behoeven te wenden.

- 📌 Opinion of AG Campos Sánchez-Bordona in the case CNP, C-913/19: Brussels I bis Regulation and notion of “branch, agency or other establishment” in the insurance context ([conflict of laws](#))
- 📌 The insurance title and branch jurisdiction under Brussels Ia. Sánchez-Bordona AG in CNP. ([GAVL](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G BOBEK – 13 januari 2021 – zaak C-645/19 – Facebook Ireland e.a. – Grote Kamer – België – ECLI:EU:C:2021:5 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Facebook – Inbreuk AVG - Bevoegdheid Belgische rechter?

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 28 september 2020 (ECER 7.1.21) - [C-595/20](#) - [ShareWood Switzerland](#)

Verordening (EG) nr. 593/2008 (Rome I-verordening). Verzoeker (consument, woonachtig in Wenen) heeft een raamovereenkomst en vier overeenkomsten gesloten met de eerste verweerster (NV naar Zwitsers recht) voor de aankoop van teak- en balsabomen in Brazilië. De raamovereenkomst bevatte tevens een pachtovereenkomst en een dienstenovereenkomst.

Verzoeker vordert veroordeling van verweerders tot betaling van (tot op heden) 201 385,38 EUR, te vermeerderen met rente en kosten, in ruil voor de overlegging van alle boomcertificaten en de eventuele overdracht van alle daaruit voortvloeiende rechten en verplichtingen. Hij stelt dat hij op grond van de bepalingen van Oostenrijks recht recht heeft op ontbinding van enkele overeenkomsten en op schadevergoeding. De eerste verweerster is haar verplichting uit hoofde van de koopovereenkomst om de eigendom van de bomen aan verzoeker over te dragen, niet nagekomen. Vraag is of volgens artikel 6, lid 4, onder c) de overeenkomsten in casu moeten worden beschouwd als "overeenkomsten die een zakelijk recht op een onroerend goed of de huur van een onroerend goed tot onderwerp hebben"?

REGELGEVING EU

- Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende een geautomatiseerd systeem voor communicatie in grensoverschrijdende civiel- en strafrechtelijke procedures (e-Codex), en tot wijziging van Verordening (EU) 2018/1726 (13709 - Europese Unie (EU) - 4-12-2020)
- Overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en het Koninkrijk Denemarken betreffende de betekening en de kennisgeving van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken, *PB L 19 van 21.1.2021*

LITERATUUR

- European Private International Law ([conflict of laws](#))
Geert van Calster has just published the third edition of the book titled "European Private International Law: Commercial Litigation in the EU" with Hart.
- The Law Applicable to Cross-border Contracts involving Weaker Parties in EU Private International Law ([conflict of laws](#))

BREXIT

- Seven swans a-swimming. The Hard Brexit for judicial co-operation in civil matters ([GAVL](#))
- Legal Opinions ([NJB](#))
In het onderhandelingsproces tussen de diverse bij een opinion betrokken kantoren kunnen soms belangrijke inzichten omtrent aspecten van Nederlands recht tot stand komen die eigenlijk een prominentere (en wellicht zelfs een meer rechtsvormende) plek zouden kunnen verdienen dan tot nu toe het geval is. Nieuwe inzichten ontstaan vooral wanneer bij onderhandelingen over opinions tot een gemeenschappelijk juridisch inzicht moet worden gekomen, ook al is er geen uitspraak of zelfs maar zicht op een rechterlijke procedure op een bepaald terrein. Een voorbeeld daarvan betreft bepaalde gevolgen van de Brexit.

Als gevolg van de Brexit ontstaan hobbels bij de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke uitspraken uit het VK, nu daarover opmerkelijk genoeg noch in de uittredingsovereenkomst noch in het handelsakkoord een regeling is getroffen. In de opinion-praktijk moeten daarom antwoorden worden gezocht op de nieuwe vraag hoe in het ontstane vacuüm met die uitspraken moet worden omgegaan. (..)

OVERIG

- Personal Injury and Article 4(3) of Rome II Regulation ([conflict of laws](#))
- Álvarez-Armas on potential human-rights-related amendments to the Rome II Regulation (II): The proposed Art. 6a; Art. 7 is dead, long live Article 7? ([conflict of laws](#))
- Álvarez-Armas on potential human-rights-related amendments to the Rome II Regulation (I): The law applicable to SLAPPs ([conflict of laws](#))
- EU feedback period is open! The roadmap to modernising judicial cooperation between EU countries – use of digital technology ([conflict of laws](#))

Justitie

CONSULTATIE

Routekaart: Modernisering van de justitiële samenwerking tussen EU-landen – gebruik van digitale technologie, Feedback mogelijk van 8 Januari 2021 - 5 Februari 2021 ([EC](#))

Kansspelen

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 21 januari 2021 – gevoegde zaken C-721/19 en C-722/19 – Sisal Stanleybet Malta en Magellan Robotech Limited– Italië - ECLI:EU:C:2021:60 – [conclusie](#)

Selectieprocedures voor concessiehouders – Instantloterijen

Samenvatting onder: [Aanbesteding en overheidsopdrachten](#)

Landbouw en visserij (B)

HvJ – ARREST – 27 januari 2021 – zaak C-361/19 – De Ruiter – Nederland – [CBb](#) ECLI:EU:C:2021:71 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Landbouw – Niet naleving randvoorwaarden gezondheid en dierenwelzijn – Berekening korting – Jaar van niet-naleving en jaar van constatering

Verordening (EU) nr. 1306/2013. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 809/2014. Bij een controle in een landbouwbedrijf in 2016 heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit („NVWA”) twee gevallen van niet-naleving van de randvoorwaarden geconstateerd: één op het terrein van de gezondheid, in 2015, en één op het terrein van het dierenwelzijn, in 2016. De NVWA heeft in 2017 een besluit vastgesteld waarbij zij een korting van 5 % op de rechtstreekse betalingen heeft opgelegd. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven stelt het Hof vragen over de berekening van de korting nu het jaar van de overtreding en dat van de constatering daarvan niet samenvallen.

Hof: Artikel 97, lid 1, eerste alinea, en artikel 99, lid 1, eerste alinea, van verordening (EU) nr. 1306/2013 alsook artikel 73, lid 4, eerste alinea, onder a), van uitvoeringsverordening (EU) nr. 809/2014 moeten aldus worden uitgelegd dat de verlagingen van de rechtstreekse betalingen wegens niet-naleving van de randvoorwaarden moeten worden berekend op basis van de betalingen die zijn toegekend of moeten worden toegekend voor het jaar waarin de niet-naleving heeft plaatsgevonden.

CONSULTATIE

Routekaart - Landbouwproducten – herziening van de EU-handelsnormen, Feedback mogelijk van 19 januari 2021 - 16 februari 2021 ([EC](#))

LHBT-rechten

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 – Sabalic t. Kroatië – persbericht – arrest (niveau 2) – 50231/13 – ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD005023113

Hate-crime – Verplichting adequaat en effectief handelen in vervolging – Ne bis in idem

Artikel 3 EVRM. Artikel 14 EVRM. Klaagster werd in een nachtclub mishandeld door een man, nadat zij zijn avances had afgewezen en hem had verteld dat zij lesbisch was. De man werd in 'minor-offence proceedings' veroordeeld tot een boete van 300 Kroatische kuna's (ongeveer 40 euro) wegens het verstoren van de openbare orde. Toen klaagster hiervan op de hoogte raakte, diende zij tegen de man een strafrechtelijke klacht in. De openbaar aanklager besloot hierop de man niet strafrechtelijk te vervolgen, omdat dit in strijd zou zijn met het *ne bis in idem*-beginsel aangezien hij al eerder voor dit feit veroordeeld was in de 'minor-offence proceedings'. Klaagster beklagt zich erover dat de reactie van de Kroatische autoriteiten op deze gewelddadige homofobe aanval op haar niet adequaat is geweest. De aanval was namelijk duidelijk een 'hate crime' en de autoriteiten hadden onvoldoende onderzoek gedaan naar de motieven achter de aanval.

EHRM: Er is sprake van schending van artikel 3 in verband met artikel 14 EVRM. Het EHRM stelt vast dat staten op grond van het EVRM een verplichting hebben om bij het onderzoeken van gewelddadige incidenten alle redelijke maatregelen te nemen om vast te stellen of discriminatie een rol speelt. Hieronder valt ook het adequaat straffen van de daders. In het geval van klaagster hebben de Kroatische autoriteiten hier niet aan voldaan. In de 'minor-offence proceedings' is immers geen rekening gehouden met het 'hate-crime' element van de aanval. Daarnaast heeft de man een lage boete gekregen, hetgeen disproportioneel is gelet op de ernst van de aanval. Een dergelijke veroordeling voedt juist het gevoel van straffeloosheid van gewelddadige 'hate crime'. Bovendien staat volgens het hof het *ne bis in idem*-beginsel niet in de weg aan een strafrechtelijke vervolging. Het beginsel van rechtszekerheid in strafzaken is immers niet absoluut. Aangezien de autoriteiten geen onderzoek hebben gedaan naar haatmotieven of deze hebben meegewogen in de straf, was het mogelijk, gelet op artikel 4, tweede lid, van het Zevende Protocol van het EVRM, om de zaak te heropenen.

EHRM: door niet adequaat en effectief handelen in lijn met hun verplichting onder artikel 3 EVRM in verband met artikel 14 EVRM is sprake van schending van deze bepalingen.

- Failure to adequately investigate and punish attack on a lesbian in Croatia is a violation of ECHR ([ECHR](#))

EHRM – ARREST – 19 januari 2021 – X. en Y t. Roemenië – persbericht – arrest (niveau 2) – 2145/16 – 20607/16 – ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD000214516

Weigering administratieve geslachtwijziging transgender – Vereiste medische ingreep – Schending artikel 8 EVRM

Artikel 8 EVRM. In deze zaak worden de verzoeken van twee transgenders om administratieve wijziging van hun geslacht afgewezen omdat daarvoor bewijs moet worden overgelegd dat een geslachtsveranderende operatie is ondergaan.

Het Hof oordeelt dat klagers, die geen operatie wilden ondergaan, daarmee een onmogelijk dilemma werd opgelegd. Door de weigering wordt artikel 8 EVRM geschonden.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Defining the Modern Family ([Verfassungblog](#))

*In November 2020, the Constitutional Court of **Latvia** recognised that the Constitution of Latvia (Satversme) obliges the state to protect all families, including those established by **same-sex couples**. The judgement was met with considerable political backlash and at the beginning of January prompted the right-wing party Nacionālā Apvienība to submit an initiative to amend the Satversme with a new, excluding definition of family. Perhaps more worrisome is how the amendment and the associated campaign openly attack the authority of the Constitutional Court.*

OVERIG

Polish Women on Trial for LGBT Virgin Mary Posters (liberties.eu)

EHRM factsheets

- Homosexuality: criminal aspects
- [Sexual orientation issues](#) (januari 2020)

Luchtvaart (c)

HvJ – BESCHIKKING – 14 januari 2021 – zaak C-264/20 - Airhelp - ECLI:EU:C:2021:26 – beschikking

Right to earliest re-routing confirmed - CJEU's order in Airhelp (C-264/20) ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 10 november 2020 (ECER 7.1.2021) – C-613/20 - Eurowings

Luchtvaartclaim - Oproep tot staking door vakbond - Verlenging staking zonder reden

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoeker heeft een vlucht geboekt die door een staking van het cabinepersoneel van verweerster moest worden geannuleerd. De staking werd georganiseerd door de Duitse vakbond UFO en was het gevolg van cao-onderhandelingen met de moedermaatschappij van verweerster. De in eerste instantie alleen voor de ochtend (05:00 uur tot 11:00 uur) geplande staking werd op dezelfde dag ineens verlengd tot middernacht. Hierdoor moest verweerster 158 vluchten annuleren, waaronder ook de vlucht van verzoeker.

De vragen hebben betrekking op de situatie waarin de oproep tot staking, ondanks dat door de moedermaatschappij aan de eisen werd voldaan, zonder reden door de vakbond werd gehandhaafd en uiteindelijk zelfs werd verlengd.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje - 24 september 2020 (12.1.2021) – C-618/20 - Ryanair

Luchtvaartclaim – Begrip luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert – Verkoop ticket van een andere maatschappij op website van Ryanair

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoekers hebben een vliegticket gekocht om van Málaga naar Düsseldorf te vliegen. Zij hebben hun ticket gekocht via de website van de luchtvaartmaatschappij Ryanair en Ryanair heeft via e-mail een boekingsbevestiging toegezonden. Niettemin werd de vlucht uitgevoerd door de luchtvaartmaatschappij Laudamotion. De betrokken vlucht had een vertraging van meer dan vier uur. Verzoeksters hebben tegen Ryanair vordering ingesteld tot betaling van compensatie. Ryanair verzet zich hiertegen en betoogt dat zij slechts haar website ter beschikking van Laudamotion heeft gesteld voor de verkoop van de tickets en dat zij geen enkele contractuele relatie heeft met verzoeksters, aangezien de vlucht is uitgevoerd door Laudamotion.

Vraag is o.a. wie als "luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert" moet worden gezien wanneer een luchtvaartmaatschappij via haar eigen website vliegtickets met daarop de code van een andere luchtvaartmaatschappij verkoopt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 27 oktober 2020 (ECER 14.01.2021) – zaak C-597/20 – [LOT](#)

Luchtvaartclaim – Bevoegdheid nationale instantie – Verplichting compensatie te betalen

Verordening (EG) nr. 261/2004. Buitenlandse passagiers hebben, nadat hun vlucht van New York naar Boedapest meer dan drie uur was vertraagd, de Hongaarse autoriteit voor consumentenbescherming (verweerster) verzocht om de luchtvaartmaatschappij (verzoekster) te verplichten om compensatie uit te keren. De verwijzende rechter stelt de vraag of uit artikel 16, leden 1 en 2 van verordening 261/2004 volgt dat de nationale instantie die verantwoordelijk is voor de handhaving van de verordening, na een individuele klacht van een passagier, de betrokken luchtvaartmaatschappij niet tot betaling van de aan de passagier verschuldigde compensatie kan verplichten?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 23 november 2020 (ECER 21.01.2021) – [C-672/20 – L](#)

Luchtvaartclaim – Vertraging - Gebrek aan informatie door luchtvaartmaatschappij - Passagier boekt zelf vervangende vlucht

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoeker heeft een vlucht geboekt. Reeds voor het bereiken van de luchthaven heeft hij online ingecheckt, hij had geen ruimbagage bij zich. Op het beeldscherm met vluchtinformatie van de luchthaven ziet verzoeker de vertraging van zijn vlucht. Hij vraagt om informatie maar krijgt die niet. Ook wordt geen vervangende vlucht aangeboden. Hij heeft vervolgens zelf een andere vlucht naar zijn eindbestemming geboekt, zonder met de oorspronkelijk geboekte vlucht te vertrekken. Verzoeker heeft van verweerster betaling van compensatie gevorderd krachtens verordening 261/2004 vanwege de meer dan acht uur vertraagde aankomst van zijn oorspronkelijke vlucht. Verweerster heeft aangevoerd dat verzoeker niet is vertrokken met de betreffende vlucht, waardoor de verordening niet van toepassing is.

WIKI

[Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – zaak C-450/19 – Kilpailu- ja kuluttajavirasto – Finland - [ECLI:EU:C:2021:10](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Onderlinge afstemming - Mededingingsregelingen met effect na formele beëindiging ervan - Vaststelling economische gevolgen

Artikel 101 VWEU. Wanneer een vermeende inbreuk op artikel 101 VWEU de vorm aanneemt van een onderlinge afstemming met betrekking tot de indiening van offerten in het kader van een aanbesteding voor de uitvoering van constructiewerken, hoe moet dan worden beoordeeld wanneer die afstemming is beëindigd? Kan de afstemming eindigen vóór het einde van de betrokken werkzaamheden of vóór het einde van de betaling ervan? Dat is in wezen de inzet van de onderhavige prejudiciële verwijzing.

Hof: Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een onderneming aan één enkele voortdurende inbreuk op deze bepaling zou hebben deelgenomen waarbij het meest recente bestanddeel van deze inbreuk bestond in het feit dat die onderneming in het kader van een aanbestedingsprocedure met het oog op de gunning van een overheidsopdracht voor werkzaamheden een offerte heeft ingediend die was afgestemd op die van haar concurrenten, deze aanbestedingsprocedure heeft gewonnen en met de aanbestedende dienst een overeenkomst voor de uitvoering van die werkzaamheden heeft gesloten waarin de wezenlijke kenmerken van deze opdracht worden vastgesteld – met name de totale prijs die voor de betreffende werkzaamheden moet worden betaald – en waarbij zowel de uitvoering van de werkzaamheden als de betaling van

de prijs in de tijd is gespreid, de inbreukperiode eindigt op het tijdstip van ondertekening van de overeenkomst die tussen de betrokken onderneming en de aanbestedende dienst is gesloten op basis van de door die onderneming ingediende, op de offerte van haar concurrenten afgestemde offerte. Het staat aan de verwijzende rechter om na te gaan op welk tijdstip de wezenlijke kenmerken van de betreffende opdracht – met name de totale prijs die voor de werkzaamheden moet worden betaald – definitief zijn vastgesteld.

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 – zaak C-301/19 P – Commissie/Printeos – ECLI:EU:C:2021:39 – geen conclusie – arrest

Mededingingsregelingen – Besluit waarbij een inbreuk op artikel 101 VWEU wordt vastgesteld – Geldboeten – Terugbetaling hoofdsom van de geldboete – Verdragingsrente

Artikel 101 en 266 VWEU. Verordening (EU) nr. 1268/2012. De Europese Commissie heeft verzocht om vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-201/17, waarbij het Gerecht, onder gedeeltelijke toewijzing van het beroep van Printeos SA, de Europese Unie, vertegenwoordigd door de Commissie, heeft veroordeeld tot vergoeding van de schade die deze vennootschap heeft geleden als gevolg van het feit dat aan haar niet het bedrag van 184 592,95 EUR is overgemaakt dat krachtens artikel 266, eerste alinea, VWEU aan haar was verschuldigd wegens de verdragingsrente die is vervallen in de periode van 9 maart 2015 tot 1 februari 2017, ter uitvoering van het arrest van het Gerecht van 13 december 2016, Printeos e.a./Commissie (T-95/15) en heeft gelast dat deze vergoeding zal worden vermeerderd met verdragingsrente vanaf de uitspraak van het bestreden arrest tot aan de volledige betaling ervan, tegen de rentevoet die de Europese Centrale Bank (ECB) heeft vastgesteld voor haar basisherfinancieringsoperaties, vermeerderd met 3,5 procentpunten.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

Punt 2 van het dictum van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 12 februari 2019, Printeos/Commissie (T-201/17, EU:T:2019:81), wordt vernietigd.

De Europese Commissie wordt veroordeeld tot betaling aan Printeos SA van rente, berekend volgens de rentevoet die de Europese Centrale Bank heeft vastgesteld voor haar basisherfinancieringsoperaties, vermeerderd met 3,5 procentpunten, over het bedrag van 184 592,95 EUR voor de periode vanaf 31 maart 2017 tot aan de datum van volledige betaling.

HvJ – ARREST – 21 januari 2021 – zaak C-308/19 – Whiteland Import Export – Roemenië – ECLI:EU:C:2021:47 – conclusie – arrest

Mededinging - Verjaring opleggen sancties – Soorten stuitingshandelingen

Verordening (EG) nr. 1/2003. Artikel 4, lid 3, VEU. Artikel 101 VWEU. Kan een nationale regeling die aldus wordt uitgelegd dat de laatste handeling waardoor de verjaring van handhavingsmaatregelen van een nationale mededingingsautoriteit wordt gestuit, wordt gevormd door de formele instelling van een onderzoek naar een mededingingsversturende praktijk, terwijl de handelingen die vervolgens in het kader van dit onderzoek worden verricht niet tot de stuitingshandelingen worden gerekend, door de nationale rechter buiten toepassing worden gelaten omdat zij in strijd is met de beginselen van loyale samenwerking en doeltreffendheid van het mededingingsrecht?

Hof: Het Unierecht moet aldus worden uitgelegd dat de nationale rechterlijke instanties niet verplicht zijn om artikel 25, lid 3, van verordening (EG) nr. 1/2003 toe te passen op de verjaring van de bevoegdheid van een nationale mededingingsautoriteit om sancties op te leggen voor inbreuken op het mededingingsrecht van de Unie.

Artikel 4, lid 3, VEU en artikel 101 VWEU – gelezen in het licht van het doeltreffendheidsbeginsel – verzetten zich tegen een nationale regeling zoals die wordt uitgelegd door de bevoegde nationale rechterlijke instanties, volgens welke het besluit van een nationale mededingingsautoriteit tot instelling van een onderzoek wegens een inbreuk op de mededingingsregels van de Unie, de laatste handeling van deze autoriteit is die tot gevolg kan hebben dat de termijn voor verjaring van haar bevoegdheid tot het opleggen van sancties wordt gestuit en uitsluit dat een verdere vervolgings- of onderzoekshandeling deze termijn stuit, wanneer op basis van alle aspecten van de aan de orde

zijnde verjaringsregeling blijkt dat die uitsluiting een structureel risico inhoudt dat dergelijke inbreukmakende feiten onbestraft blijven, hetgeen de verwijzende rechter dient na te gaan.

HvJ – ARREST – 27 januari 2021 – zaak C-595/18 P – The Goldman Sachs Group/Commissie – ECLI:EU:C:2021:73 – geen conclusie – arrest

Europese markt voor stroomkabels – Toerekenbaarheid aan ene vennootschap van inbreukmakend gedrag van andere vennootschap – Beslissende invloed op marktgedrag?

Verordening (EG) nr. 1/2003. Rekwirante, The Goldman Sachs Group, is een in de Verenigde Staten gevestigde vennootschap die als zaken- en effectenbank actief is in de belangrijkste financiële centra van de wereld. Van 29 juli 2005 tot 28 januari 2009 was zij de (indirecte) moedermaatschappij – van twee in Italië gevestigde vennootschappen, die samen de groep Prysmian vormen, een wereldwijde speler in de sector van onderzeese en ondergrondse stroomkabels. De Commissie heeft geconstateerd dat rekwirante en 25 andere vennootschappen – waaronder Prysmian en PrysmianCS – hadden deelgenomen aan een mededingingsregeling in de sector van de onderzeese en/of ondergrondse (super)hoogspanningskabels, die één enkele en voortdurende inbreuk op artikel 101 VWEU en artikel 53 van de EER-Overeenkomst opleverde.

Rekwirante is bij artikel 1, lid 5, onder c), van het litigieuze besluit aansprakelijk gesteld voor de inbreuk in kwestie, aangezien zij in de periode van 29 juli 2005 tot 28 januari 2009 de moedermaatschappij van Prysmian en Prysmian CS was.

Op basis van een analyse van de economische, organisatorische en juridische banden tussen rekwirante en die vennootschappen is de Commissie tot de slotsom gekomen dat rekwirante gedurende de inbreukperiode daadwerkelijk beslissende invloed had uitgeoefend op het marktgedrag van Prysmian en bijgevolg ook van Prysmian CS. Rekwirante heeft een beroep ingesteld tot nietigverklaring van het litigieuze besluit, alsmede tot verlaging van de haar opgelegde geldboete. Bij het bestreden arrest heeft het Gerecht het beroep in zijn geheel verworpen. Rekwirante verzoekt het Hof het bestreden arrest te vernietigen. Rekwirante en haar dochterondernemingen hadden nog slechts ongeveer 45 % respectievelijk 26 % van de aandelen in Prysmian in handen hadden.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – 28 januari 2021 – zaak C-466/19 P – Qualcomm en Qualcomm Europe/Commissie – ECLI:EU:C:2021:76 – geen conclusie – arrest

Mededinging – Misbruik van machtspositie – Markt voor UMTS-basisbandchipssets - Zelfincriminatie

Verordening (EG) nr. 1/2003. Rekwirantes, Qualcomm en Qualcomm Europe zijn in de VS gevestigde bedrijven die actief zijn in de sector van de ontwikkeling en de verkoop van baseband chipssets. Naar aanleiding van een klacht die is ingediend door Icera Inc, een andere onderneming werkzaam in deze sector, heeft de Commissie een onderzoek ingesteld naar een vermeend misbruik van een machtspositie in de zin van artikel 102 VWEU door rekwirantes, bestaande in het hanteren van afbraakprijzen op de markt voor UMTS-basisbandchipssets (Universal Mobile Telecommunications System). Op 31 maart 2017 heeft de Europese Commissie op grond van artikel 18, lid 3, van deze verordening het litigieuze besluit vastgesteld. Volgens artikel 1 van dit besluit moesten rekwirantes binnen bepaalde termijnen de in bijlage I bij dit besluit gespecificeerde gegevens verstrekken. Zo niet, dan zou hun krachtens artikel 2 van dat besluit een dwangsom van 580 000 EUR per dag vertraging worden opgelegd. Rekwirantes hebben hun antwoorden op de vragen binnen de gestelde termijnen ingediend, die inmiddels door de Commissie waren verlengd. Rekwirantes hebben beroep tot nietigverklaring van het litigieuze besluit ingesteld. Dat beroep wordt verworpen.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

BREXIT

Brexit vanuit mededingingsrechtelijk perspectief ([BirdBuzz](#))

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – zaak C-826/18 – Stichting Varkens in Nood e.a. – Nederland – [Rechtbank Limburg](#) - [ECLI:EU:C:2021:7](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Vergunningsaanvraag voor uitbreiding varkensstal – Toegang tot de rechter – Ontvankelijkheid van het beroep – Betrokken publiek – Zienswijzen voorprocedure

Verdrag van Aarhus. In 2016 heeft Sebava bij de gemeente Echt-Susteren een vergunningsaanvraag ingediend voor de uitbreiding en wijziging van een varkensstal. Op deze aanvraag was de voorbereidingsprocedure van toepassing, waarbij tegen een ontwerpbesluit zienswijzen kunnen worden ingediend bij het bevoegde bestuursorgaan. In september 2017 is de aangevraagde omgevingsvergunning verleend. Daartegen hebben verschillende partijen beroep ingesteld bij de bestuursrechter. Voor twee partijen die beroep hebben ingesteld, is de rechter van mening dat zij als niet-ontvankelijk in hun beroep dienen te worden verklaard. Zo kan een van de partijen niet als belanghebbende worden aangemerkt omdat zij niet persoonlijk de milieueffecten van het project ondervindt en geen zienswijzen heeft ingediend tijdens de voorbereidingsprocedure. Ook een andere partij, een milieubeschermingsorganisatie, heeft geen zienswijzen ingediend in de voorbereidingsprocedure. Vraag is of de voorwaarde voor ontvankelijkheid, namelijk dat zienswijzen in de voorprocedure dienen te worden ingediend, verenigbaar is met het Unierecht en dan in het bijzonder met artikel 9, tweede lid, van het Verdrag van Aarhus.

De verwijzende rechter vraagt of het Europese recht en in het bijzonder artikel 9, tweede lid, van het Verdrag van Aarhus zich ertegen verzet dat het recht op toegang tot de rechter voor het publiek (*public*) (eenieder), voor zover dit niet het betrokken publiek (*public concerned*) (belanghebbenden) is, in volle omvang wordt uitgesloten. En daarnaast vraagt de rechter of het Europese recht en in het bijzonder artikel 9, tweede lid, van het Verdrag van Aarhus zich ertegen verzet dat de toegang tot de rechter voor het betrokken publiek (*public concerned*) (belanghebbenden) afhankelijk wordt gesteld van het gebruikmaken van inspraak in de zin van artikel 6 van dit verdrag? Het Hof oordeelt dat het Nederlandse bestuursprocesrecht in strijd is met het Verdrag van Aarhus.

Hof: Artikel 9, lid 2, van het Verdrag van Aarhus verzet zich er niet tegen dat de leden van het in artikel 2, punt 4, van dit verdrag bedoelde „publiek” als zodanig geen toegang tot de rechter hebben om op te komen tegen een besluit dat binnen de werkingssfeer van artikel 6 van dat verdrag valt. Daarentegen verzet artikel 9, lid 3, van dat verdrag zich er wel tegen dat deze personen geen toegang tot de rechter kunnen hebben om zich te beroepen op ruimere rechten op inspraak in het besluitvormingsproces die alleen door het nationale milieurecht van een lidstaat worden verleend.

Artikel 9, lid 2, van het Verdrag van Aarhus verzet zich er tegen dat de ontvankelijkheid van het daarin bedoelde beroep in rechte, dat wordt ingesteld door niet-gouvernementele organisaties die deel uitmaken van het in artikel 2, punt 5, van dat verdrag bedoelde „betrokken publiek”, afhankelijk wordt gesteld van hun deelname aan de voorbereidingsprocedure voor het bestreden besluit, ook al is deze voorwaarde niet van toepassing wanneer hun redelijkerwijs niet kan worden verweten dat zij daar niet aan hebben deelgenomen. Daarentegen verzet artikel 9, lid 3, van dat verdrag zich er niet tegen dat de ontvankelijkheid van een daarin bedoeld beroep in rechte afhankelijk wordt gesteld van de deelname van de verzoeker aan de voorbereidingsprocedure voor het bestreden besluit, tenzij hem, gelet op de omstandigheden van de zaak, redelijkerwijs niet kan worden verweten dat hij hier niet aan heeft deelgenomen.

- 🇪🇺 Europese Commissie richt een aparte dienst op voor de uitvoering van Brexit-overeenkomsten ([ECER](#))
- 🇪🇺 Ongeoorloofde beperking toegang tot de rechter in Nederland ([Dirkzwager](#))
- 🇪🇺 Hof van Justitie: Nederlands bestuursprocesrecht is op onderdelen in strijd met het Verdrag van Aarhus ([Stibbe](#))
- 🇪🇺 Europees Hof van Justitie: nationaal bestuursprocesrecht in strijd met het Verdrag van Aarhus ([Omgevingsweb](#))
- 🇪🇺 Nederlands bestuursprocesrecht op onderdelen in strijd met Europees recht, in: [Nieuws Bestuursrecht 2021/12 - 19-1-2021](#)

Op 14 januari 2021 heeft het Europese Hof van Justitie ([zaak C-826/18](#)) een buitengewoon belangrijk arrest gewezen dat consequenties heeft voor het Nederlandse bestuursprocesrecht (zoals vastgelegd in de Algemene wet bestuursrecht) en de onder dat procesrecht door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitgezette jurisprudentielijnen.

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 – zaak C-619/19 – Land Baden-Württemberg – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:35 – conclusie – arrest

Recht van toegang tot milieu-informatie - Begrip „interne mededelingen”

Verdrag van Aarhus. Richtlijn 2003/4/EG. Veel regelingen inzake de vrijheid van informatie bevatten uitzonderingen voor interne mededelingen. De beweegreden voor dergelijke uitzonderingen is dat een ontheffing van de informatieplicht bevorderlijk is voor een uitvoerige en eerlijke discussie binnen besluitvormingsorganen. Het Unierecht voorziet in een vergelijkbare ontheffing. De uitlegging en afbakening van die regeling vormt de achtergrond van deze prejudiciële verwijzing, die betrekking heeft op de uitlegging van artikel 4, lid 1, van richtlijn 2003/4/EG. Deze prejudiciële vraag betreft meer specifiek de betekenis van een van de in die bepaling vastgelegde mogelijke afwijkingen van de toegang tot documenten – te weten de uitzondering voor „interne mededelingen” – en de mogelijkheid om die uitzondering in de tijd te beperken. Ierland, het VK en Noorwegen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 4, lid 1, eerste alinea, onder e), van richtlijn 2003/4/EG moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „interne mededelingen” alle informatie omvat die binnen een overheidsinstantie circuleert en die op het tijdstip van de indiening van het verzoek om toegang niet buiten de muren van deze instantie is terechtgekomen, in voorkomend geval nadat die instantie deze informatie heeft ontvangen en voor zover deze informatie daarvoor niet aan het publiek beschikbaar is of had moeten worden gesteld.

Artikel 4, lid 1, eerste alinea, onder e), van richtlijn 2003/4 moet aldus worden uitgelegd dat de toepasselijkheid van de uitzondering op het recht van toegang tot milieu-informatie waarin deze bepaling voorziet voor interne mededelingen, beperkt is in de tijd. Deze uitzondering is evenwel slechts van toepassing gedurende de periode waarin de bescherming van de opgevraagde informatie gerechtvaardigd is.

HvJ – ARREST – 21 januari 2021 – zaak C-471/18 P – Duitsland/Esso Raffinage – ECLI:EU:C:2021:48 – conclusie – arrest

REACH

Verordening (EG) nr. 1907/2006 (Reach). Het betreft een geschil tussen Esso Raffinage en het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) over een nalevingscontrole van een registratiedossier op grond van verordening (EG) nr. 1907/2006 (REACH-verordening). Duitsland, ondersteund door Nederland en Frankrijk, vordert de vernietiging van het arrest van het Gerecht, in zaak T-283/15 waarbij het Gerecht de brief van 1 april 2015 van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) aan het ministerie van Ecologie, Duurzame Ontwikkeling, Transport en Huisvesting, Frankrijk, met als opschrift „Niet-nalevingsverklaring naar aanleiding van een dossierbeoordelingsbesluit uit hoofde van verordening (EG) nr. 1907/2006” nietig heeft verklaard. Nederland en Frankrijk hebben in deze zaak geïntervenieerd.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

GERECHT EU – ARREST – 27 januari 2021 – zaak T-699/17 – Polen/Commissie – ECLI:EU:T:2021:44 – arrest

Industriële emissies – Grote stookinstallaties – Conclusies over de beste beschikbare technieken (BBT)

Richtlijn 2010/75/EU. Uitvoeringsbesluit (EU) 2017/1442. Artikel 16, leden 4 en 5, VEU. Artikel 3, leden 2 en 3, van Protocol (nr. 36) betreffende de overgangsbepalingen. Het betreft een verzoek krachtens artikel 263 VWEU tot nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (EU) 2017/1442 tot vaststelling van BBT-conclusies (beste beschikbare technieken) op grond van richtlijn 2010/75/EU voor grote stookinstallaties. De Europese Commissie wordt ondersteund door België, Zweden en Frankrijk.

Gerecht: Uitvoeringsbesluit (EU) 2017/1442 wordt nietig verklaard. De gevolgen van het krachtens punt 1 van dit dictum nietig verklaard uitvoeringsbesluit worden gehandhaafd totdat, binnen een redelijke termijn van ten hoogste twaalf maanden na de uitspraak van het onderhavige arrest, een nieuwe handeling ter vervanging daarvan in werking treedt die wordt vastgesteld volgens de regels van de gekwalificeerde meerderheid die zijn neergelegd in artikel 3, lid 3, van Protocol (nr. 36) betreffende de overgangsbepalingen.

GERECHT EU – ARREST – 27 januari 2021 – zaak T-9/19 – ClientEarth/EIB – ECLI:EU:T:2021:42 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Financiering van een biomassa centrale in Galicia – Goedkeuring door Europese investeringsbank – Toegang tot de rechter in milieuzaken

Verordening (EG) nr. 1367/2006. Verdrag van Aarhus. Het Gerecht oordeelt dat de EIB het verzoek om herziening van het besluit tot financiering van de biomassacentrale in Galicia in behandeling moet nemen.

Gerecht: [NB! vrij vertaald uit het Engels] Vernietigt het besluit van de EIB dat bij brief van 30 oktober 2018 aan Client Earth is gecommuniceerd en waarbij het verzoek om een herziening van de resolutie van de EIB van 12 april 2018 waarbij de financiering van de biomassacentrale in Galicia is goedgekeurd niet ontvankelijk is verklaard en is afgewezen. ClientEarth had het verzoek om herziening ingediend op 9 augustus 2018 op grond van artikel 10 van verordening (EG) nr. 1367/2006.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Tsjechië – 25 november 2020 (ECER 18.1.2021) – [C-659/20](#) – [Ministerstvo životního prostředí](#)

Papegaaienfokker - Fokdierenbestand – Worden grootouderdieren meegerekend?

Verordening (EG) nr. 865/2006. Verzoeker is een papegaaienfokker en heeft op 21-01-2015 verzocht om ontheffing van het geldende handelsverbod met betrekking tot vijf specimens van de blauwe ara die in 2014 zijn geboren in het kader van een door hem ontwikkeld fokprogramma. Het verzoek werd niet ingewilligd omdat de bevoegde autoriteit niet overtuigd was dat het fokdierenbestand in overeenstemming met de wettelijke bepalingen is gevormd. Verzoeker stelde beroep in tegen dit afwijzingsbesluit en voerde aan dat er een onjuiste definitie van het begrip „fokdierenbestand” is gehanteerd.

De vragen betreffen het begrip "fokdierenbestand", o.a. of grootouderdieren moeten worden meegerekend of niet?

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Atmospheric pollution relevant to asylum claim, holds French court ([UK human rights blog](#))
- What is a continuing nuisance? ([UK human rights blog](#))
Harrison Jalla and others v. (1) Shell International Trading and Shipping Company (2) Shell Nigeria Exploration and Production Company Limited [2021] EWCA Civ 63 – read judgment
A traditional phrase in the common law, such as "continuing nuisance", may mean a number of things in different contexts, as we will see clearly from this oil spill case. The claimants argued, unsuccessfully, that the presence of oil from the spill which had come onto their land was a continuing nuisance for as long as it remained there – which, they said, should get them around the limitation problems in their claims.

RECHTSPRAAK NL – Gerechtshof Den Haag – 29 januari 2021 - [ECLI:NL:GHDHA:2021:132](#) - [ECLI:NL:GHDHA:2021:133](#) - [ECLI:NL:GHDHA:2021:134](#)

Olielekkages Shell in Nigeria – Aansprakelijkheid Shell

Vier Nigeriaanse boeren en Milieudefensie vorderen van Shell vergoeding van schade die zij zeggen te hebben geleden door olielekkages uit ondergrondse pijpleidingen en een olieboorput in Nigeria. Shell wijst aansprakelijkheid van de hand. Volgens Shell zijn de lekkages veroorzaakt door sabotage en bestaat er in dat geval naar Nigeriaans recht geen aansprakelijkheid. Bovendien is de verontreiniging naar de mening van Shell afdoende opgeruimd. Dat opruimen doet Shell naar zeggen ongeacht de oorzaak van de lekkages.

In twee eindarresten heeft het gerechtshof de vorderingen inhoudelijk beoordeeld naar Nigeriaans recht. Volgens dat recht rust op degene die zich op sabotage van pijpleidingen beroept (Shell in dit geval) een zware bewijslast. Dat betekent dat sabotage beyond reasonable doubt moet worden aangetoond. Voor de pijpleidingen bij Oruma en Goi is dat bewijs niet door Shell geleverd. Shell Nigeria is daarom aansprakelijk voor de schade die het gevolg is van het lekken van die pijpleidingen. De hoogte van de schadevergoeding moet nog worden vastgesteld in een vervolprocedure (een schadestaatprocedure).

Bovendien vindt het gerechtshof dat Shell bij de Oruma-pijpleiding een beter waarschuwingssysteem moet inbouwen, waardoor toekomstige lekkages sneller worden opgemerkt. Dan kan de uitstroom van olie ingeval van een lekkage, en daarmee de (milieu)schade, worden beperkt. Die verplichting wordt opgelegd aan Shell Nigeria én de Shell moedervennootschap.

De derde uitspraak gaat over de olieboorput bij Ikot Ada Udo. Daar staat sabotage wel vast. Het gerechtshof laat nog in het midden, of dat betekent dat Shell dus niet aansprakelijk kan worden gehouden voor de lekkage. Eerst wil het gerechtshof opheldering over de vraag, of de verontreiniging nog moet worden opgeruimd en tot waar de verontreiniging zich heeft uitgestrekt. Over die laatste vraag lopen de standpunten van de procederende partijen ver uiteen. Deze zaak krijgt dus nog een vervolg.

- The Hague Court of Appeal holds Shell liable for oil spills in Nigeria ([conflict of laws](#))
- Shell Nigeria aansprakelijk voor olielekkages Nigeria ([Rechtspraak.nl](#))

CONSULTATIE

- Voorstel voor een verordening; Bescherming van de biodiversiteit: doelstellingen voor natuurherstel van de EU-biodiversiteitsstrategie, Feedback mogelijk van 11 januari 2021 - 5 April 2021 ([EC](#))
- Ontwerphandeling - Handel in wilde dieren en planten – aanpassing van de EU-regels aan recente besluiten in het kader van de Cites-overeenkomst en wijzigingen in de EU-regels betreffende de handel in ivoor, Feedback mogelijk van 28 januari 2021 - 25 februari 2021 ([EC](#))
- Bossen – nieuwe EU-strategie, Feedback mogelijk van 25 januari 2021 - 19 april 2021 ([EC](#))

LITERATUUR

Just Published: Kahl/Weller, Climate Change Litigation – A Handbook ([conflict of law](#))

BREXIT

- The environmental implications of the Brexit deal ([UK human rights](#))
- Analysis 5 of the Brexit Deal: Environment and Climate Provisions ([EU law analysis](#))

EHRM factsheet

- [Environment](#)

OVERIG

The unresolved issue of dolly rope on Dutch beaches ([Leiden law blog](#))

Beaches are littered with dolly rope, a serious threat to our environment and wildlife. Will the EU Single-Use Plastics Directive and international obligations force the Netherlands to ban dolly rope in the near future?

Ne bis in idem (B – S)

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 – Sabalic t. Kroatië - [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) - [50231/13](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD005023113](#)

Hate-crime – Verplichting adequaat en effectief handelen in vervolging – Ne bis in idem

Samenvatting onder: [LHBT-rechten](#)

EHRM factsheet

[Right not to be tried or punished twice](#)

Overlevering en uitlevering (s)

HvJ – ARREST – 13 januari 2021 – zaak C-414/20 PPU – MM – Bulgarije - [ECLI:EU:C:2021:4](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Overlevering – Ontbreken van geldig nationaal aanhoudingsbevel – Gevolgen voor detentie

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Artikel 47 EU Handvest. Het Hof oordeelt (vrij vertaald) dat een EAB ongeldig is als het niet is gebaseerd op een nationaal aanhoudingsbevel of een ander besluit met hetzelfde effect. Het is aan de bevoegde rechter van de uitvaardigende lidstaat om vast te stellen, in het licht van het nationale recht, welke gevolgen het ontbreken van een geldig nationaal aanhoudingsbevel heeft voor het besluit om de opgeëiste persoon tegen wie strafrechtelijke vervolging is ingesteld, in detentie te plaatsen en de houden.

Hof: Artikel 6, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ, moet aldus worden uitgelegd dat de hoedanigheid van „uitvaardigende rechterlijke autoriteit” in de zin van deze bepaling niet vereist dat er een rechterlijke toetsing plaatsvindt van de beslissing om het Europees aanhoudingsbevel uit te vaardigen en van het nationale besluit waarop dit aanhoudingsbevel berust.

Artikel 8, lid 1, onder c), van kaderbesluit 2002/584, moet aldus worden uitgelegd dat een Europees aanhoudingsbevel als ongeldig moet worden beschouwd wanneer het niet berust op een „[nationaal] aanhoudingsbevel of een andere voor tenuitvoerlegging vatbare gelijkwaardige rechterlijke beslissing” in de zin van deze bepaling. Dit begrip ziet op nationale maatregelen die een rechterlijke autoriteit vaststelt om een strafrechtelijk vervolgd persoon op te sporen en aan te houden teneinde hem voor een rechter te brengen zodat de strafprocedurele handelingen kunnen worden uitgevoerd. Het staat aan de verwijzende rechter om te verifiëren of een nationaal besluit tot inbeschuldigingstelling, zoals het besluit waarop het in het hoofdgeding aan de orde zijnde Europees aanhoudingsbevel berust, dergelijke rechtsgevolgen heeft.

Wanneer de wetgeving van de uitvaardigende lidstaat niet voorziet in een beroep in rechte voor de controle op de omstandigheden waarin een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd door een autoriteit die weliswaar aan de rechtsbedeling van die lidstaat deelneemt maar zelf geen rechterlijke instantie is, moet kaderbesluit 2002/584, gelezen tegen de achtergrond van het door artikel 47 EU Handvest gewaarborgde recht op effectieve rechterlijke bescherming, aldus worden uitgelegd dat de nationale rechter bij wie beroep wordt ingesteld om de rechtmatigheid te betwisten van de voortzetting van de voorlopige hechtenis van een persoon die is overgeleverd krachtens een Europees aanhoudingsbevel dat werd uitgevaardigd op basis van een nationale handeling die niet als een „[nationaal] aanhoudingsbevel of een andere voor tenuitvoerlegging vatbare gelijkwaardige

rechterlijke beslissing" in de zin van artikel 8, lid 1, onder c), van dit kaderbesluit kan worden aangemerkt, en waarbij wordt aangevoerd dat dit Europees aanhoudingsbevel ongeldig is uit het oogpunt van het Unierecht, zich bevoegd kan verklaren om een dergelijke geldigheidstoetsing te verrichten.

Kaderbesluit 2002/584, gelezen tegen de achtergrond van het door artikel 47 EU Handvest gewaarborgde recht op effectieve rechterlijke bescherming, moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de nationale rechter vaststelt dat het betrokken Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd in strijd met artikel 8, lid 1, onder c), van dit kaderbesluit omdat het niet berust op een „[nationaal] aanhoudingsbevel of een andere voor tenuitvoerlegging vatbare gelijkwaardige rechterlijke beslissing" in de zin van deze bepaling, dit niet tot gevolg moet hebben dat de persoon die in voorlopige hechtenis is geplaatst na door de uitvoerende lidstaat te zijn overgeleverd aan de uitvaardigende lidstaat, in vrijheid wordt gesteld. Het staat derhalve aan de verwijzende rechter om overeenkomstig zijn nationale recht te beslissen wat de gevolgen kunnen zijn van het ontbreken van een dergelijke nationale handeling als rechtsgrond voor het betrokken Europees aanhoudingsbevel, voor de beslissing om de verdachte al dan niet in voorlopige hechtenis te houden.

- EU-Hof: EU-recht vereist niet dat overgeleverde persoon wordt vrijgelaten na ongeldigverklaring EAB (ECER)

HvJ – ARREST – 28 januari 2021 – zaak C-649/19 – Spetsializirana prokuratura – Bulgarije – ECLI:EU:C:2021:75 – conclusie – arrest

Recht op informatie in strafprocedures – Europees aanhoudingsbevel

Samenvatting onder: [Strafrecht](#)

NOOT – bij HvJ 17 december 2020, zaak C-416/20 PPU (Generalstaatsanwaltschaft Hamburg).

EU-Hof: Tenuitvoerlegging EAB kan niet worden geweigerd vanwege mogelijke schending van het recht op een nieuw proces in de zin van richtlijn 2016/343 (ECER)

OVERIG

European Parliament's proposals will not prevent abuse of European Arrest Warrants ([fair trials](#))

Prejudiciële procedure HvJ

WIKI

- [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 - Ryser t. Zwitserland – persbericht – arrest (niveau 3) – 23040/13 - ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD002304013

Verplichting om vrijstellingsbelasting te betalen bij ongeschikt voor militaire dienst wegens gezondheidsredenen is discriminerend

Artikel 8 EVRM. Artikel 14 EVRM. In oktober 2004 hebben de autoriteiten klager ongeschikt verklaard voor militaire dienst wegens zijn gezondheid. Als gevolg hiervan vervulde hij geen militaire dienst. Hij werd echter geschikt verklaard voor de dienst civiele bescherming. Vervolgens is klager bevolen de vrijstellingsbelasting voor militaire dienst te betalen. Klager heeft tegen dat besluit bezwaar gemaakt en verzocht om vrijstelling van de belasting. Hij voerde aan dat hij, gelet op de vrijstelling van militaire dienst wegens medische redenen, noch de militaire dienst noch de vervangende burgerdienst kon vervullen. Zijn bezwaar werd verworpen.

In de overeenkomstige zaak Glor (Glor v. Switzerland, no. 13444/04, § 80, ECHR 2009) heeft het Hof een schending van artikel 14, in samenhang met artikel 8, geconstateerd, aangezien sprake was van een verschillende behandeling van personen in vergelijkbare situaties en heeft het Hof gewezen op artikel 14 dat discriminatie op grond van gezondheidstoestand verbiedt. Concluderend is het Hof van oordeel dat de situatie van klager niet (wezenlijk) verschilt van die van de klager in Glor om een andere conclusie te rechtvaardigen. Het Hof merkt op dat klager duidelijk in het nadeel is gesteld ten opzichte van gewetensbezwaarde dienstweigeraars, die geschikt zijn voor dienst, maar aan wie een alternatieve burgerdienst kon worden toegewezen en aldus de belasting ontweken. De objectieve rechtvaardiging voor het door de autoriteiten gemaakte onderscheid tussen deze groepen personen is onredelijk. Het Hof neemt nota van de wetwijzigingen die zijn aangebracht naar aanleiding van het arrest Glor. Die amendementen zijn echter van na de datum van de onderhavige zaak en dus niet van toepassing op de situatie van klager. Klager heeft daarom een discriminerende behandeling ondergaan en is er sprake van een schending van artikel 14, gelezen in samenhang met artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 12 januari 2020 - L.B. t. Hongarije – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) - [36345/16](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD003634516](#)

Publicatie persoonsgegevens van wanbetalers op site belastingdienst – Niet langer dan strikt noodzakelijk – Niet disproportioneel

Artikel 8 EVRM. De persoonlijke gegevens van de klager, een Hongaarse staatsburger, zoals zijn naam, adres en de hoogte van de belastingschuld van klager zijn gepubliceerd op de website van de Hongaarse belastingdienst.

Klager klaagt dat deze publicatie in strijd is met artikel 8 EVRM, zijn recht op privéleven.

Het EHRM stelt voorop dat uitsluitend de publicatie van de Hongaarse belastingdienst beoordeeld wordt, en niet de (her)publicatie van deze gegevens op zoekmachines. Het EHRM oordeelt dat sprake is van een inbreuk op artikel 8 EVRM. Naar oordeel van het EHRM is de inbreuk 'in accordance with the law' en dient het een legitiem doel, te weten het beschermen van het economische welzijn van het land en de belangen van derden die een economische relatie met een persoon willen aangaan, hetgeen weer van invloed is op eerlijke handel en het functioneren van de economie. Deze publieke belangen wegen zwaarder dan het individuele belang van klager. Het EHRM heeft bij de oordeelsvorming eveneens betrokken dat de gegevens niet langer dan noodzakelijk op de website te raadplegen zijn, omdat na betaling de gegevens van de website worden gehaald. Bovendien is het publiceren van meer dan de naam niet disproportioneel, omdat het enkel publiceren van de naam onvoldoende is om de betrokken persoon te identificeren (in het licht van het doel van het publiceren van de gegevens). De klager heeft bovendien geen persoonlijke omstandigheden aangevoerd waaruit blijkt dat de publicatie van de lijst tot concrete repercussies heeft geleid in zijn privéleven. Gelet daarop en de 'margin of appreciation' van de lidstaat, is geen sprake van schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 - Société éditrice de Mediapart e.a. t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [281/15](#) – [34445/15](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD000028115](#)

Privacy – Persvrijheid – Hoor en wederhoor

Samenvatting onder: [Vrijheid van meningsuiting](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G BOBEK – 13 januari 2021 – zaak C-645/19 – Facebook Ireland e.a. – [Grote Kamer](#) – België - [ECLI:EU:C:2021:5](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Facebook – Inbreuk AVG - Bevoegdheid Belgische rechter?

Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Artikelen 7, 8 en 47 EU Handvest. Facebook vergaart volgens de Belgische gegevensbeschermingsautoriteit op onrechtmatige wijze informatie over het private surfgedrag van miljoenen internetgebruikers in België door middel van cookies, social plug-ins en

pixels en is een procedure gestart bij de Belgische rechter. De Belgische rechter vraagt of hij rechtsmacht heeft om deze zaak te behandelen (Facebook is in Ierland gevestigd).

Volgens de A-G is de gegevensbeschermingsautoriteit van de staat waar een verwerkingsverantwoordelijke of verwerker zijn hoofdvestiging in de EU heeft, algemeen bevoegd om gerechtelijke procedures in te stellen wanneer de AVG is geschonden bij grensoverschrijdende gegevensverwerking. Dat neemt niet weg dat de overige betrokken nationale gegevensbeschermingsautoriteiten bevoegd zijn om in hun lidstaat dergelijke procedures in te stellen in situaties waarin de AVG hun dit uitdrukkelijk toestaat.

A-G: De bepalingen van verordening (EU) 2016/679 staan de toezichthoudende autoriteit van een lidstaat toe om bij een rechterlijke instantie van die staat ter zake van een vermeende schending van deze verordening in verband met een grensoverschrijdende gegevensverwerking een vordering in te stellen, ook al is die autoriteit niet de leidende toezichthoudende autoriteit, mits zij dit doet in de in die verordening genoemde situaties en overeenkomstig de in die verordening vastgestelde procedures.

– De AVG verzet zich ertegen dat een toezichthoudende autoriteit een gerechtelijke procedure voortzet die is ingesteld voordat die verordening van toepassing is geworden, maar betrekking heeft op na die datum verrichte gedragingen.

– Artikel 58, lid 5, AVG heeft in zoverre rechtstreekse werking dat een nationale toezichthoudende autoriteit zich op deze bepaling kan beroepen om een gerechtelijke procedure bij de nationale rechterlijke instanties in te stellen of voort te zetten, zelfs indien die bepaling niet specifiek in het nationale recht is omgezet.

- When data protection authorities dispute jurisdiction under the GDPR 'one-stop-shop': the AG opinion in Facebook Belgium ([EU law analysis](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Bittersweet Child of Mine: journalistic exemption and monetary penalties ([Panopticon](#))

EDPB en EDPS

- Nieuwe richtlijn EDPB: 18 voorbeelden van veel voorkomende datalekken en hoe daarmee om te gaan ([Dirkzwager](#))
- EDPB adopts Guidelines on examples regarding data breach notification ([EDPB](#))
- EDPB & EDPS adopt joint opinions on new sets of SCCs ([EDPB](#))

REGELGEVING EU

Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2014/41/EU, met betrekking tot de aanpassing aan de EU-voorschriften inzake de bescherming van persoonsgegevens (Richtlijn 2014/41/EU van het Europees Parlement en de Raad betreffende het Europees onderzoeksbevel in strafzaken). ([5678 - Europese Unie \(EU\) - 27-1-2021](#))

LITERATUUR

- V.I. Laan, Verwerker of (gezamenlijk) verwerkingsverantwoordelijke: EDPB biedt duidelijkheid?, [Internetrecht 2020/6](#)
- L.C. Molenaars, Annotatie - Het vergeetrecht van zoekresultaten herzien?, in: [Internetrecht 2020/6](#)

KAMERVragen

Kamervragen over grootschalige en onrechtmatige verzameling van data ([Bijzonder strafrecht](#))

BREXIT

- EDPB: strategie 2021-2023, Brexit en guidelines PSD2 en internationale doorgifte ([Nieuws Privacyrecht 2021/1](#))
Britain and the EU Personal Data Framework after Brexit: A new Switzerland? – David Erdos ([Inforrms](#))

OVERIG

- De rechtsbescherming verdwijnt voor onze ogen ([NRC](#)) o.a. over de in december goedgekeurde Wet Gegevensverwerking door Samenwerkingsverbanden.
- Technological advances and data protection should go hand-in-hand ([FRA](#))
- Data-sharing safeguards: no 'micro-managing' ([Panopticon](#))
- Overseas websites and the GDPR's reach ([Panopticon](#))
- Europese Commissie onderzoekt dataverzamelingsgedrag Google ([Privacyweb](#))
- AVG beschermt gebruikers uit EU-landen tegen nieuw privacybeleid WhatsApp ([privacyweb](#))

EHRM Factsheets

- [Surveillance at workplace](#)
- [Legal professional privilege](#)
- [Mass surveillance](#)
- [Protection of personal data](#)
- [Protection of reputation](#)
- [Right to the protection of one's image](#)

WIKI

- [Wiki AVG](#)

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Albuquerque Fernandes t. Portugal – [persbericht – arrest \(niveau 3\) – 50160/13 – ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD005016013](#)

Toegang tot de rechter - Ontvankelijkheidsbeslissing cassatieberoep - Disciplinaire straf van rechter niet buitensporig formalistisch

Artikel 6 EVRM. Klagster was een rechter die er onder meer van werd beschuldigd na een overstap naar een andere rechtbank niet meegenomen dossiers te laat te behandelen en in 210 zaken te hebben nagelaten vonnis te wijzen. In december 2011 werd haar een disciplinaire straf opgelegd, te weten verplichte pensionering. Klagster stelde hiertegen een cassatieberoep in, dat niet-ontvankelijk werd verklaard.

EHRM: Onder nationaal recht moet een cassatieberoep, om ontvankelijk te zijn, specificeren op welke sub-bepaling van artikel 70 van de Wet op het Constitutioneel hof het gebaseerd is en welke wettelijke bepaling moet worden getoetst. Dit vereiste dient een legitiem doel, te weten de eerbiediging van de rechtsstaat en behoorlijke (constitutionele) rechtsbedeling. De ontvankelijkheidsbeslissing demonstreert geen buitensporig formalisme, maar heeft de rechtszekerheid en goede rechtsbedeling verzekerd. Geen schending van artikel 6, eerste lid.

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Victor Laurentiu Marin t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – [75614/14](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD007561414](#)

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Mihail Mihailescu t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – [3795/15](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD000379515](#)

Beslissing van “pre-trial judge” om niet te vervolgen levert geen bij voorbaat oneerlijke procedure op – Geen schending artikel 6 EVRM – Geen schending artikel 13 EVRM

Artikel 6 EVRM. De zaken van deze klagers gaan over een nieuwe procedure die in 2014 is ingevoerd in de voorfase van het strafproces, die er op neerkomt dat een *pre-trial judge* beslist of een zaak wordt aangebracht bij de strafrechter. De klagers stellen dat hun processen oneerlijk zijn geweest in de zin van artikel 6 lid 1 EVRM nu deze hadden plaatsgevonden in hun afwezigheid.

In de zaak van Marin behelst de klacht dat de rechter zijn vader schuldig heeft bevonden aan een auto-ongeluk (waarbij zijn vader is overleden), terwijl die rechter niet heeft opgetreden als een *trial court*, hetgeen gevolgen zou hebben voor zijn vaders aansprakelijkheid in de aanhangige civiele zaak.

In beide zaken oordeelt het Hof dat artikel 6 EVRM niet is geschonden nu de overwegingen en beslissingen van de *pre-trial judge* hun positie in hun civiele zaak niet zodanig verzwakt dat die civiele zaak bij voorbaat oneerlijk zou zijn. Ten aanzien van Marins klacht dat zijn zaak niet is beoordeeld door een onafhankelijke en onpartijdige rechter bij wet voorzien, overweegt het Hof dat die voorwaarden uit artikel 6 EVRM in zijn zaak niet van toepassing zijn. Zelfs indien dat wel het geval zou zijn is er volgens het Hof geen reden om aan te nemen dat een *pre-trial judge* niet zou voldoen aan voornoemde voorwaarden. Ook wordt geen schending aangenomen op grond van artikel 13 EVRM.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel recht

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Svilengacananin e.a. t. Servië – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – [50104/10](#) e.a. – [ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD005010410](#)

Berekening salaris militairen – Publiek recht – Civiel recht

Artikel 6 EVRM. Klagers zijn/waren in dienst van het Servische leger dan wel het voormalige Joegoslavische leger. Klagers zijn van mening dat hun salaris onjuist is berekend. In 2003 heeft de hoogste militaire rechter – in andere zaken dan die van klagers – zich onbevoegd verklaard omdat het naar zijn oordeel civiele zaken betreft. Klagers zijn nadien civiele procedures gestart. In 2004 heeft over de afhandeling van de grote hoeveelheid zaken zoals die van klagers overleg plaatsgevonden tussen verschillende betrokken rechterlijke instanties en het ministerie van defensie. In 2005 heeft de Hoge Raad een *legal opinion* afgegeven. Daarin is onder meer overwogen dat het hier om publiekrechtelijke zaken gaat, zij het dat de civiele rechter bevoegd is te oordelen over schadevergoedingsvorderingen tegen de staat. In de periode 2007-2010 heeft de Hoge Raad zich in de zaken van klagers onbevoegd verklaard. Klagers betogen dat als gevolg van het overleg in 2004 hun recht op een eerlijke proces is geschonden, met name omdat getwijfeld kan worden aan de onpartijdigheid van de Hoge Raad. Klagers hebben (onder meer) deze klacht voorgelegd aan het constitutionele hof, dat de klacht verwierp.

EHRM: het in 2004 gevoerde overleg, waarbij onder meer de president van de Hoge Raad en de president van de civiele kamer betrokken waren, is onvoldoende reden voor twijfel aan de onpartijdigheid van de leden van Hoge Raad die betrokken waren bij de beslissing in de zaken van klagers en bij het geven van de *legal opinion* in 2005. Het enkele feit dat een zaak wordt geselecteerd om bij wijze van voorbeeld te worden afgedaan compromitteert op geen enkele wijze de onpartijdigheid van de besluitvorming. Het gaat hier immers om een in het voorkomende geval gangbare procedurestap die ertoe kan leiden dat een groot aantal zaken in dan wel buiten rechte kan worden afgedaan. Er is geen indicatie dat de Hoge Raad zijn beleid in dezen heeft gewijzigd als gevolg van het overleg in 2004. Het Servische rechtssysteem voorziet in de mogelijkheid om inconsistenties in de rechtspraak te redresseren middels het vragen van een opinie aan de Hoge Raad. Van die mogelijkheid is gebruik gemaakt en de afgegeven opinie is niet onhoudbaar. Het hof treedt niet in de beoordeling van de uitkomst van de zaken van klagers. Gelet daarop is de klacht

dat de rechtspraak in Servië op ontoelaatbare wijze divergeert onvoldoende onderbouwd. Geen schending van artikel 6 EVRM.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 – Fariz Ahmadov t. Azerbeidzjan – persbericht – arrest (niveau 2) – [40321/07](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD004032107](#)

Afwezigheid raadsman bij afstand rechtsbijstand in strijd met nationale regelgeving levert geen schending op van artikel 6 EVRM

Artikel 6 EVRM. Klager is aangehouden voor de verkoop van een sigaret met marihuana aan een zekere A.S. Klager heeft in een handgeschreven verklaring afstand gedaan van zijn recht op rechtsbijstand. Het EHRM houdt het er op dat hierbij niet, zoals wettelijk voorgeschreven in Azerbeidzjan, een raadsman aanwezig is geweest. Tijdens een confrontatie met A.S. waarbij klager aanwezig is, maar geen raadsman, legt A.S. een belastende verklaring af. Klager kiest er daarna voor door een raadsman te worden bijgestaan. Dit leidt onder meer tot een nieuwe procedure. Tijdens een tweede confrontatie bevestigt A.S. de verklaring van klager, dat de sigaret geen marihuana bevatte. Kort daarna trekt hij deze verklaring weer in en stelt dat hij uit vrees handelde. A.S. komt te overlijden. Zijn schriftelijke verklaringen, waarin hij belastend verklaart, worden voor het bewijs gebruikt. Klager stelt dat zijn recht op een eerlijk proces als bedoeld in artikel 6 EVRM is geschonden omdat zijn veroordeling voor de verkoop van drugs is gebaseerd op ontoelaatbaar bewijs. Met name voert hij aan dat een confrontatie heeft plaatsgevonden zonder dat hierbij een raadsman aanwezig was.

EHRM: Dat in strijd met het nationale recht geen advocaat aanwezig is geweest op het moment waarop door klager afstand van rechtsbijstand is gedaan, maakt niet dat deze afstandsverklaring in strijd is met het recht op een eerlijk proces. Gelet op de omstandigheden in deze zaak oordeelt het Hof dat klager ondubbelzinnig en vrijwillig afstand heeft gedaan van zijn recht op rechtsbijstand. Artikel 6 EVRM bevat daarnaast geen regels met betrekking tot de toelaatbaarheid van bewijs als zodanig. Bepalend is of het strafproces als geheel beschouwd, met inbegrip van de wijze waarop het bewijs is verkregen, eerlijk is verlopen. In de onderhavige zaak komt het EHRM tot de conclusie dat er geen gronden aanwezig zijn om aan te nemen dat de procedure oneerlijk is verlopen. Hierbij neemt het Hof onder meer in overweging dat er geen aanwijzingen zijn dat klager zichzelf in afwezigheid van zijn raadsman heeft belast en ook niet is aangevoerd dat klager nadeel heeft ondervonden als gevolg van het ontbreken van de betrokkenheid van een raadsman bij de specifieke confrontatie. Klager heeft daarnaast actief deelgenomen aan alle fases van de strafprocedure. Bovendien was zijn veroordeling niet uitsluitend gebaseerd op de verklaring van A.S.. Ook de nationale rechters hebben geen nadeel geconstateerd als gevolg van het ontbreken van de betrokkenheid van een raadsman bij de confrontatie. Geen schending van artikel 6 §§ 1 en 3 (c) van het Verdrag.

EHRM – ARREST – 19 januari 2021 – Keskin t. Nederland – persbericht – arrest (niveau 2) – [2205/16](#) – [ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD000220516](#)

Het belang van een verdachte om getuigen à charge in zijn aanwezigheid te horen dient in beginsel te worden verondersteld – Onderbouwing verzoek

Artikel 6 EVRM. Klager werd verdacht van feitelijk leiding geven aan fraude. In hoger beroep had klager het gerechtshof verzocht om getuigen te horen. De verklaringen van de getuigen waren belastend voor de verdachte en opgenomen in een proces-verbaal dat in het veroordelend vonnis in eerste aanleg als bewijs was gebezigd. Er was sprake van verdedigingsbelang en de advocaat-generaal verzette zich niet tegen het verzoek om de getuigen te (doen) horen. Het gerechtshof heeft het verzoek afgewezen. Klager heeft cassatie ingesteld. De Hoge Raad heeft de zaak afgedaan met art 80a RO.

Het Hof herhaalt het uitgangspunt dat, voordat een verdachte kan worden veroordeeld, al het bewijs tegen hem normaliter in zijn aanwezigheid tijdens een openbare terechtzitting moet worden overgelegd met het oog op tegenspraak. In tegenstelling tot verzoeken van de verdediging om een getuige a decharge te horen, hoeft de verdachte niet het belang van een getuige van het OM/de

vervolgung (getuige a charge) aan te tonen. Het Hof merkt op dat in onderhavige zaak afwijzing van de getuigenverzoeken door het gerechtshof enkel werd gerechtvaardigd door de vaststelling dat de klager het belang van de verdediging bij het verhoor van deze getuigen niet had aangetoond. Het Hof overweegt dat het belang van de verdediging om getuigen à charge in zijn aanwezigheid te kunnen laten horen, in beginsel moet worden verondersteld. Gelet op aanvullende opmerkingen van het Gerechtshof, merkt het Hof verder op dat het recht van een verdachte om getuigen te verhoren tegen hem of haar niet afhankelijk kan worden gemaakt van zijn of haar afstand van het zwijgrecht. Het Hof komt tot de conclusie dat niet kan worden gesteld dat het gerechtshof goede feitelijke of juridische gronden heeft vastgesteld om de aanwezigheid van de getuigen niet te verzekeren. Vervolgens past het Hof de Schatschaschwili maatstaf toe, om te kijken of er voldoende counterbalancing factors waren. Het Hof concludeert dat de onmogelijkheid voor de klager om de getuigen te verhoren het proces als geheel oneerlijk heeft gemaakt. Er is dienovereenkomstig een schending van artikel 6, §§ 1 en 3 (d) van het verdrag.

Zie ook Conclusie AG van 2 februari 2021 over gevolgen uitspraak EHRM 19 januari 2021 Keskin t. Nederland in een zaak waarin het verzoek van de verdediging om getuigen à charge te horen door het hof was verworpen omdat de motivering van het verzoek tekort schiet. Strekt tot gedeeltelijke vernietiging en terugwijzing: [ECLI:NL:PHR:2021:91](#) Parket bij de Hoge Raad, 02-02-2021, 19/02460

- [EHRM: schending Nederland art. 6 EVRM inzake afwijzing getuigenverzoeken \(Intro\)](#)
- [EHRM doet baanbrekende uitspraak over het horen van belastende getuigen \(Keskin t. Nederland\) \(Bijzonder strafrecht\)](#)

RECHTSPRAAK NL – PG bij de Hoge Raad – 24 januari 2021 - [ECLI:NL:PHR:2021:56](#)

Recht op informatie in strafprocedures

Richtlijn 2012/13/EU. Artikel 6 EVRM. Conclusie AG over het recht van de verdachte om in het kader van zijn aanhouding en politieverhoor te worden geïnformeerd over het strafbare feit waarvan hij wordt verdacht, artikel 6 richtlijn 2012/13/EU en artikel 6, derde lid, aanhef en onder a EVRM. Conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

Rechtsbeginselen EU

HvJ – CONCLUSIE A-G BOBEK – 14 januari 2021 – zaak C-64/20 – An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara, Éire agus an tArd-Aighne – Ierland - [ECLI:EU:C:2021:14](#) – [conclusie](#)

Rechtstreekse werking - Voorrang, procedurele autonomie - Effectieve rechterlijke bescherming - Doeltreffendheid nationale tenuitvoerlegging van het Unierecht

Richtlijn 2001/82/EG. Er is geen gebrek aan vraagstukken in de onderhavige zaak: rechtstreekse werking, voorrang, procedurele autonomie, effectieve rechterlijke bescherming en de algehele doeltreffendheid van de nationale tenuitvoerlegging van het Unierecht. Verder gaat het ook over het (vermeende) recht op ontvangst van informatie in de eigen taal en de meertaligheid van de Unie.

De voornaamste vraag is of de tenuitvoerlegging van het Unierecht, zich verzet tegen nationale regels die de rechter de discretionaire bevoegdheid geven om, wanneer wordt betoogd dat de autoriteiten een richtlijn niet juist hebben omgezet en de betreffende vordering kennelijk gegrond is, te bepalen of i) die vordering moet worden toegewezen en ii) welke maatregel er in voorkomend geval getroffen moet worden? Wat zijn de redelijke grenzen aan het vereiste van een doeltreffende tenuitvoerlegging van het Unierecht op nationaal niveau?

A-G: Het Unierecht – en in het bijzonder de beginselen van procedurele autonomie en effectieve rechterlijke bescherming – verzet zich niet tegen een nationale regeling of praktijk op grond waarvan de nationale rechterlijke instanties de discretionaire bevoegdheid hebben om, wanneer een verzoeker betoogt dat de autoriteiten een richtlijn niet juist hebben omgezet en de betreffende vordering gegrond is, te bepalen of die vordering moet worden toegewezen en welke maatregel er in voorkomend geval getroffen moet worden.

Het staat aan de verwijzende rechter om zich ervan te vergewissen of er, op basis van de feiten en de context van iedere bij hem aanhangige individuele zaak, sprake is van een redelijke verhouding tussen enerzijds de aard van de rechten waarop een beroep wordt gedaan en de ernst van de

schending daarvan of van de geleden schade, en anderzijds het soort ingediende vordering, en daarmee ook het soort maatregel dat hij al dan niet besluit te treffen ten behoeve van de verzoeker.

Rechtsstaat en rechterlijke macht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 18 november 2020 (ECER 25.01.2021) – zaak C-615/20 – Y.P.

Rechtspraak – Onafhankelijkheid rechterlijke macht – Tuchtkamer – Strafrechtelijke vervolging rechter

Artikel 47 EU Handvest. Artikelen 2, 4 en 19 VEU. Een verzoek van het nationaal Openbaar Ministerie om toestemming van de strafvervolging van rechter IT, vanwege bevoegdheidsoverschrijding van de rechter, is door de tuchtkamer van de Poolse hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken toegewezen. De immunititeit van rechter IT is hierbij opgeheven, zijn bezoldiging werd verminderd en hij is geschorst tot de definitieve afronding van de tegen hem ingestelde strafrechtelijke procedure. Door de schorsing kan IT de aan hem toegewezen zaken niet meer behandelen, zodat een nieuwe rechter alle beklaagden, slachtoffers en getuigen opnieuw moet horen. Het Poolse recht bepaalt namelijk dat rechterlijke beslissingen moeten worden gegeven door rechters die aan de gehele behandeling (vanaf het begin) van een zaak hebben deelgenomen.

Gezien het arrest in de gevoegde zaken C-585/18, C-624/18 en C-625/18 en de beschikking van 8 april 2020, Commissie/Polen, C-791/19 stelt de verwijzende rechter meerdere vragen, waaronder of artikel 47 Handvest van de Grondrechten in de weg staat aan nationaal recht, op grond waarvan de tuchtkamer van Sąd Najwyższy (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken in Polen) de immunititeit van een rechter kan opheffen en hem kan schorsen, en hem derhalve de facto het recht kan ontnemen om uitspraak te doen in de aan hem toegewezen zaken?

Ook vraagt de rechter of uit artikel 2 en 19 VEU volgt dat het stelsel van tuchtregels voor personen met een rechterlijke taak ook regels omvat volgens welke een rechter van een nationale rechterlijke instantie strafrechtelijk kan worden vervolgd of van zijn vrijheid kan worden beroofd (zoals is bepaald in de Poolse grondwet, gelezen in samenhang met bepalingen van de Poolse wet betreffende de organisatie van de gewone rechterlijke instanties)?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 9 december 2020 (ECER 25.01.2021) – C-671/20 – M.M.

Rechtspraak – Onafhankelijkheid rechterlijke macht – Tuchtkamer – Strafrechtelijke vervolging rechter

Artikel 2 en 19 VEU. Het regionaal openbaar ministerie heeft M.M. in totaal zeven strafbare feiten ten laste gelegd. Ook is bij beschikking beslag gelegd op zijn vermogensbestanddelen. Daartegen heeft de raadsman bezwaar aangetekend.

In november 2020 heeft de tuchtkamer van de Poolse hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken bij beslissing toestemming gegeven om rechter IT strafrechtelijk te vervolgen, is hij geschorst en is zijn bezoldiging verminderd voor de duur van de schorsing. Hierna is de dringende wijziging gelast van de samenstelling van de rechterlijke instantie in de zaken die waren toegewezen aan IT. Rechter IT was aangewezen om kennis te nemen van het hoofdgeding. Hoewel niet uitdrukkelijk is vermeld dat de samenstelling van de rechterlijke instantie wordt gewijzigd naar aanleiding van de beslissing van de tuchtkamer, is de verwijzende rechter geen andere omstandigheid bekend die de grondslag voor deze wijziging zou kunnen vormen.

De verwijzende rechter stelt verschillende vragen waaronder de vraag of het Unierecht (de artikelen 2 en 19, lid 1, tweede alinea, VEU en de beginselen van voorrang en loyale samenwerking en het rechtszekerheidsbeginsel) eraan in de weg staat dat een regeling van een lidstaat derwijze wordt toegepast dat de president van een rechterlijke instantie, zelfstandig en zonder rechterlijke toetsing, een beslissing kan nemen om de samenstelling van deze rechterlijke instantie te wijzigen op grond van de door een instantie als de tuchtkamer verleende toestemming om een rechter uit de oorspronkelijke formatie van die rechterlijke instantie, strafrechtelijk te vervolgen, wat de schorsing van die rechter met zich meebrengt, hetgeen impliceert dat die rechter geen zitting mag hebben in

formaties van de rechterlijke instantie in zaken waarin hij werd aangewezen, waaronder zaken waarin hij werd aangewezen voordat de genoemde toestemming werd verleend?

NOOT – bij EHRM 1 december 2020, [Guðmundur Andri Ástráðsson t. IJsland](#)

Guest Post on [Guðmundur Andri Ástráðsson v. Iceland: Breach of Domestic Law on Judicial Appointments Violated the Right to a Fair Trial \(ECHRblog\)](#)

KAMERSTUKKEN

BNC Fiche: Mededeling Europees Democratie Actieplan ([Kamerstuk 22112, nr. 3028](#))

KAMERVragen

De wettelijk verankering van de Code zaakstoedeling ([tweedemonitor.nl](#)).

Kunt u toelichten waarom de uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van Mens (EHRM) aangaande [Miracle Europe KFT](#) tegen Hongarije, van 12 januari 2012, nr. 5774/13 toch niet heeft geleid tot een wettelijke verankering van de zaakstoedeling?

Eisen het EU-recht en het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) niet dat alle zaken aselekt worden toebedeeld?

LITERATUUR

J. Morijn, De EU en de rechtsstatelijke crises in Hongarije en Polen, in: NJB 2021/203

OVERIG

- Eén jaar na de Poolse mars van de 1.000 toga's: digitale conferentie en virtuele mars ([Intro](#))
- Voorzitter Raad vraagt politiek om rechtsstaat te versterken ([Intro](#))
- Nederlands kabinet reageert op rapport over de rechtsstatelijkheid van de EU ([ECER](#))
- The rise of European Judges' Solidarność ([Europeancourts](#))
- Further politicization of the Polish judiciary: a concerned view from outside ([NJB](#))
- Further politicization of the Polish judiciary: a critical view from within ([NJB](#))
- 'De grondbeginselen van de rechtsstaat zijn geschonden' als 'verschrikkelijk ongeluk' ([NJB](#))
- In the EU, it's the Rule of Law. In Poland, it's Unconstitutional? ([Verfassungsblog](#))
- 1825 Days Later: The End of the Rule of Law in Poland (Part II) ([Verfassungsblog](#))
- 1825 Days Later: The End of the Rule of Law in Poland (Part I) ([Verfassungsblog](#))
- New Year's Predictions on Rule of Law Litigation ([Verfassungsblog](#))
- Rechteren lopen wereldwijd virtueel mee voor Polen ([Intro](#))

TWITTER

[@AEAJ2000](#)

An impressive event !!Judges, lawyers and interested people around the globe gathered to confirm their solidarity with [#Polish](#) judges and prosecutors. Pres Zeller of AEAJ: "We continue our joint demonstration, our joint march 2021" 🙌🙌

WIKI

- [Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

Staatssteun

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-50/19 P – Sigma Alimentos Exterior/Commissie – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:49 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – gevoegde zaken C-51/19 P en C-64/19 P – World Duty Free Group/Commissie en Spanje / Commissie – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:51 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-52/19 P – Banco Santander / Commissie – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:53 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – gevoegde zaken C-53/19 P en C-65/19 P – Banco Santander en Santusa / Commissie en Spanje / Commissie – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:54 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-54/19 P – Axa Mediterranean/Commissie – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:56 – [conclusie](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G PITRUZZELLA – 21 januari 2021 – zaak C-55/19 P – Prosegur Compañía de Seguridad/Commissie – **Grote Kamer** – ECLI:EU:C:2021:57 – [conclusie](#)

Vennootschapsbelasting - Begrip ‚staatssteun‘ – Selectiviteit - Fiscale afschrijving van financiële goodwill voor de verwerving van deelnemingen in buitenlandse ondernemingen

Besluit 2011/282/EU. De hogere voorziening betreft een reeks van acht parallelle procedures waarin vernietiging wordt gevorderd van de arresten van het Gerecht houdende verwerping van de beroepen van een aantal Spaanse ondernemingen tegen besluiten van de Commissie inzake de fiscale afschrijving van de financiële goodwill voor de verwerving van deelnemingen in buitenlandse ondernemingen die door Spanje is toegepast.

A-G geeft het Hof in overweging: de hogere voorziening(en) af te wijzen.

REGELGEVING EU

Voorstel vernieuwde versie van de Mededeling van de Commissie over de handhaving van de staatssteunregels door de nationale rechterlijke instanties ([EC](#))

Strafrecht

HvJ – ARREST – 14 januari 2021 – zaak C-393/19 – Okrazhna prokuratura – Haskovo en Apelativna prokuratura – Plovdiv – Bulgarije - ECLI:EU:C:2021:8 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Eigendomsrecht – Smokkeldelict door chauffeur - Confiscatie voertuig – Eigenaar te goeder trouw - Effectief rechtsmiddel

Samenvatting onder: [Eigendomsrecht](#)

HvJ – ARREST – 28 januari 2021 – zaak C-649/19 – Spetsializirana prokuratura – Bulgarije - ECLI:EU:C:2021:75 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Recht op informatie in strafprocedures – Europees aanhoudingsbevel

Richtlijn 2012/13/EU. Kaderbesluit 2002/584/JB. Artikelen 6 en 47 EU Handvest. Sinds 2010 heeft de Uniewetgever ter bevordering van de justitiële samenwerking in strafzaken een aantal richtlijnen vastgesteld die hoofdzakelijk tot doel hebben om de rechten van de betrokkenen in strafprocedures te versterken. De eerste vraag van de verwijzende rechter betreft de draagwijdte ratione personae van een dergelijke versterking van rechten, met name de toekenning aan ter uitvoering van een Europees aanhoudingsbevel aangehouden personen van diverse procedurele rechten die zijn

opgenomen in richtlijn 2012/13/EU. De verwijzende rechter verbindt het genot van die rechten met de uitoefening van het recht op een doeltreffende voorziening in rechte tegen de beslissing om een dergelijk bevel uit te vaardigen, en, ingeval de eerste vraag ontkennend wordt beantwoord, vraagt hij zich af of kaderbesluit 2002/584/JBZ überhaupt geldig is in het licht van de artikelen 6 en 47 EU Handvest. Duitsland, Oostenrijk, Tsjechië en Hongarije hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 4, in het bijzonder lid 3 ervan, alsmede artikel 6, lid 2, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 2012/13/EU moeten aldus worden uitgelegd dat de daarin bedoelde rechten niet gelden voor personen die zijn aangehouden met het oog op de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel.

Bij het onderzoek van de derde en de vierde prejudiciële vraag is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van kaderbesluit 2002/584/JBZ, in het licht van de artikelen 6 en 47 EU Handvest kan aantasten.

- EU-Hof: Bepaalde informatierechten in strafprocedures gelden niet voor personen die worden aangehouden ter uitvoering van een EAB ([ECER](#))

REGELGEVING EU

- Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2014/41/EU, met betrekking tot de aanpassing aan de EU-voorschriften inzake de bescherming van persoonsgegevens (Richtlijn 2014/41/EU van het Europees Parlement en de Raad betreffende het Europees onderzoeksbevel in strafzaken). ([5678 - Europese Unie \(EU\) - 27-1-2021](#))
- Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Kaderbesluit 2002/465/JBZ, met betrekking tot de aanpassing aan de EU-voorschriften inzake de bescherming van persoonsgegevens (52021PC0020 - Europese Commissie - 20-1-2021)
- Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende een geautomatiseerd systeem voor communicatie in grensoverschrijdende civiel- en strafrechtelijke procedures (e-Codex), en tot wijziging van Verordening (EU) 2018/1726 ([13709 - Europese Unie \(EU\) - 4-12-2020](#))

CONSULTATIE

Amendment to the Directive on the European Investigation Order in criminal matters, Feedback mogelijk van 21 januari 2021 - 18 maart 2021 ([EC](#))

BNC Fiche

- BNC Fiche: Voorstel tot wijziging Europolverordening ([Kamerstuk 22112, nr. 3008](#))
- BNC Fiche: Wijziging Verordening Schengen Informatiesysteem voor Europol ([Kamerstuk 22112, nr. 3009](#))

LITERATUUR

F. de Jong, Het beginsel van proportionele bestraffing op enige gebieden van Europees (quasi-) strafrecht, in : [DD 2021/1](#)

EUROPEES OM

Reglement van orde van het Europees Openbaar Ministerie 2021/C 22/03, [PB C 22 van 21.1.2021](#)

EHRM factsheets

- [Domestic violence](#) (februari 2020)
- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Protection of minors](#) (januari 2020)
- [Secret detention sites](#)
- [Trafficking in human beings](#)
- [Violence against women](#)

Studiefinanciering

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 14 oktober 2020 (ECER 08.01.2021) – [C-638/20](#) – MCM

Studiefinanciering – Vrij verkeer van werknemers – Land van herkomst – Terugkeer

Verordening (EU) nr. 492/2011. MCM en zijn vader zijn Zweedse staatsburgers. MCM woont sinds zijn geboorte in Spanje. Hij heeft in maart 2020 bij de Zweedse centrale commissie voor studiefinanciering een aanvraag ingediend voor de financiering van universitaire studies in Spanje die in januari 2020 waren aangevangen. MCM heeft o.a. aangevoerd dat zijn vader sinds november 2011 woont en werkt in Zweden, maar dat hij voordien gedurende ongeveer twintig jaar als migrerende werknemer in Spanje werkzaam is geweest. De aanvraag is afgewezen omdat MCM niet in Zweden woont, en omdat er ook geen sprake was van een uitzonderingssituatie. De verwijzende rechter stelt vragen over verordening 492/2011. De vragen hebben betrekking op het toekennen van studiefinanciering voor buitenlandse studies in een lidstaat van de Europese Unie - waar de ouder van het kind voorheen werkzaam was - aan het kind van een terugkerende migrerende werknemer.

Terrorisme en witwassen (s)

HvJ – CONCLUSIE A-G HOGAN – 14 januari 2021 – zaak C-790/19 – LG en MH – Roemenië – [ECLI:EU:C:2021:15](#) – [conclusie](#)

Gebruik financiële stelsel voor witwassen en terrorismefinanciering – Self-laundering – Degene die het delict heeft gepleegd – Draagwijdte

Richtlijn 2005/60/EG. Richtlijn (EU) 2015/849. Dit verzoek is ingediend in de context van een strafrechtelijke procedure tegen LG en MH. Zij zouden op verschillende tijdstippen in de periode van 2009 tot 2013 witwasdelicten hebben gepleegd of daaraan hebben deelgenomen. De verwijzende rechter wenst te vernemen of degene die het onderliggende delict (of basisdelict) heeft gepleegd waaruit het witgewassen geld afkomstig is, tevens het witwasdelict in de zin van de in artikel 1, lid 3, onder a), van richtlijn 2015/849 omschreven gedragingen kan hebben gepleegd.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, lid 2, onder a), van richtlijn 2005/60/EG staat niet in de weg aan een nationale regeling op grond waarvan degene die daden pleegt die het witwasdelict opleveren, dezelfde persoon kan zijn als degene die het onderliggende delict pleegt.

OVERIG

The paradox of Dutch counterterrorism measures ([Leiden law blog](#))

Toegang tot documenten (B)

HvJ – ARREST – 20 januari 2021 – zaak C-619/19 – Land Baden-Württemberg – Duitsland - ECLI:EU:C:2021:35 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Recht van toegang tot milieu-informatie - Begrip „interne mededelingen”

Samenvatting onder: [Milieu](#)

HvJ – ARREST – 21 januari 2021 – zaak C-761/18 P – Leino-Sandberg/Parlement – ECLI:EU:C:2021:52 – [conclusie](#) – [arrest](#)

Verzoek om toegang tot document dat door geadresseerde voor het Gerecht werd aangevochten – Bescherming gerechtelijke procedures – Beschikbaarheid op internet

Verordening (EG) nr. 1049/2001. Päivi Leino-Sandberg heeft om toegang tot een document van het Europees Parlement verzocht. Haar verzoek werd afgewezen omdat het gevraagde document op dat moment door de geadresseerde ervan voor het Gerecht werd aangevochten. Volgens het Parlement kon dat document bijgevolg overeenkomstig artikel 4, lid 2, tweede streepje, van verordening nr. 1049/2001, op grond van de bescherming van gerechtelijke procedures, niet openbaar worden gemaakt. Leino-Sandberg heeft bij het Gerecht een beroep tot nietigverklaring van dat besluit ingesteld. Zonder medeweten van Leino-Sandberg, noch van het Parlement, had de geadresseerde van het gevraagde document daarvan echter al een versie ter beschikking gesteld op zijn (privé-) blog. Op grond daarvan heeft het Gerecht vervolgens verklaard dat er geen uitspraak op het beroep hoefde te worden gedaan omdat het gevraagde document reeds op internet beschikbaar was.

Wat zijn de rechtsgevolgen voor bij de Unierechter aanhangige procedures wanneer een derde een versie van een document bekendmaakt dat het voorwerp van een verzoek om toegang op grond van verordening nr. 1049/2001 vormde? Kan worden gezegd dat een beroep tegen de weigering om toegang tot dat document te verlenen zonder voorwerp is geraakt en de verzoekende partij geen belang meer heeft bij de beslechting van het geding, terwijl het oorspronkelijke weigeringsbesluit van de instelling nog steeds geldt en de verzoekende partij nooit een authentieke versie van het aan de instelling in kwestie gevraagde document heeft ontvangen?

Hof: De beschikking van het Gerecht van de Europese Unie van 20 september 2018, Leino-Sandberg/Parlement (T-421/17, niet gepubliceerd, EU:T:2018:628), wordt vernietigd.

De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

Vennootschapsrecht en ondernemingsrecht

NOOT – bij conclusie HvJ 14 oktober 2020 - zaak C-469/19 All in One Star Ltd

Szpunar AG in All in one Star Ltd. The corporate mobility jigsaw continues to be laid. ([GAVL](#))

BREXIT

- Ondernemingsrecht. Brexit vanuit een Nederlands perspectief ([BirdBuzz](#))
- E.A. van Dooren, De gevolgen van de Brexit voor de jaarrekeningvrijstelling ex artikel 2:403 BW - Oppassen voor groepsmaatschappijen met een moeder uit het Verenigd Koninkrijk, in: MvO 2021/10.4

LITERATUUR

M.A. Verburgh, De Mobiliteitsrichtlijn en het Hof van Justitie EU: belangrijke impuls voor actie van; ondernemers en wetgevers, in: [WPNR 2021/7309](#)

Verkiezingen en kiesrecht

CONSULTATIE

Transparency of political advertising, Feedback mogelijk van 22 januari 2021 - 2 april 2021 ([EC](#))

Vervoer (B)

HvJ – CONCLUSIE A-G TANCHEV – 28 januari 2021 – zaak C-120/19 – X – Nederland – Raad van State – ECLI:EU:C:2021:78 – [conclusie](#)

Omgevingsvergunning - Voorschriften voor lpg-tankwagen - Hittewerende bekleding en een speciale vulslang - Doeltreffendheidsbeginsel

Richtlijn 2008/68/EG. Met de onderhavige prejudiciële verwijzing worden twee afzonderlijke vragen aan de orde gesteld, waarvan de ene betrekking heeft op de juiste uitlegging van richtlijn 2008/68/EG, en de andere op het doeltreffendheidsbeginsel en de grenzen die dit beginsel stelt aan de procesregels van de lidstaten. Deze vragen zijn gerezen in een geding over bepaalde voorschriften die aan een lpg-tankstation zijn opgelegd in het kader van een omgevingsvergunning waarin is bepaald dat dit tankstation uitsluitend met vloeibaar gemaakt petroleumgas (lpg) mag worden bevoorrad door tankwagens die aan bepaalde eisen op het gebied van veiligheid voldoen. De eerste vraag heeft betrekking op de verenigbaarheid van de betrokken voorschriften met het Unierecht, en meer bepaald met richtlijn 2008/68, en de tweede vraag gaat over de handhaafbaarheid van die voorschriften ingeval zij in strijd zouden zijn met het Unierecht.

A-G geeft het Hof in overweging: Richtlijn 2008/68/EG moet aldus worden uitgelegd dat constructievoorschriften voor lpg-tankwagens, zoals de voorschriften inzake een hittewerende bekleding en een speciale vulslang, die verder gaan dan wat de richtlijn voorschrijft en op zijn minst deels zijn vastgesteld om redenen die verband houden met de veiligheid tijdens het vervoer (met inbegrip van het laden en lossen), in strijd zijn met de krachtens de richtlijn op de lidstaten rustende verplichtingen.

Het Unierecht, en in het bijzonder de door het Hof in het arrest Ciola ontwikkelde rechtspraak, staat eraan in de weg dat een nationale rechterlijke instantie of een nationaal bestuursorgaan met het Unierecht strijdige voorschriften handhaaft die zijn opgelegd bij een bestuursbesluit waarbij een omgevingsvergunning is verleend, zoals de voorschriften inzake de hittewerende bekleding en de vulslang, ook al mag het besluit zelf eventueel in stand blijven.

CONSULTATIE

Routekaart - Bestuurders van bussen en touringcars – EU-regels voor rij- en rusttijden, Feedback mogelijk van 21 januari 2021 - 18 februari 2021 ([EC](#))

COVID-19

Regeling tot wijziging van de Tijdelijke regeling maatregelen covid-19 in verband met het vereisen van een negatieve testuitslag voor internationaal personenvervoer per lucht- en scheepvaart ([Rijksoverheid.nl](#))

OVERIG

Europese register van vervoersonderningen ([Bijzonder strafrecht](#))

Verzekeringen

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 14 januari 2021 – zaak C-913/19 – CNP – Polen – ECLI:EU:C:2021:19 – [conclusie](#)

Rechterlijke bevoegdheid in burgerlijke en handelszaken – Bijzondere bevoegdheid – WA-verzekering – Cessie van vorderingen – Begrip ‚filiaal, agentschap of vestiging

Samenvatting onder: [IPR](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G RANTOS – 27 januari 2021 – zaak C-786/19 – The North of England P & I Association – Duitsland – ECLI:EU:C:2021:67 – [conclusie](#)

Schadeverzekering van schepen - Lidstaat van registratie - Schip dat is ingeschreven in scheepsregister ene lidstaat maar vlag van andere lidstaat of een derde staat voert - Belastingen verzekeringspremies

Richtlijn 88/357/EEG. Richtlijn 92/49/EEG. De zaak in het hoofdgeding heeft betrekking op richtlijnen van Unierecht op het gebied van verzekeringen en meer in het bijzonder op enkele bepalingen betreffende de inning van belastingen op verzekeringspremies. Volgens de criteria die golden op het moment van de inning van de belastingen op de verzekeringspremies, kon deze belasting over de verzekering van voer- en vaartuigen van om het even welke aard, met inbegrip van schepen, uitsluitend door de „lidstaat van registratie” worden geïnd. De in casu aan de orde zijnde schepen waren ingeschreven in een eigendomsregister in Duitsland, maar voerden de vlag van andere staten, op basis van een door de Duitse autoriteiten afgegeven specifieke toestemming. De verwijzende rechter verzoekt om uitlegging van het begrip „lidstaat van registratie” in een dergelijke context.

Meer in het bijzonder wil de verwijzende rechter van het Hof vernemen of het risico moet worden beschouwd te zijn gelegen in de lidstaat op het grondgebied waarvan het schip ten behoeve van het bewijs van eigendom in een officieel register is ingeschreven, dan wel in de staat waarvan het zeeschip de vlag voert.

A-G: Artikel 46, lid 2, eerste alinea, van richtlijn 92/49/EEG (derde richtlijn schadeverzekering), gelezen in samenhang met artikel 2, onder d), tweede streepje, van de Tweede richtlijn (88/357/EEG) moet aldus worden uitgelegd dat, in het kader van de verzekering van schepen, de ‚lidstaat van registratie’ de lidstaat is op het grondgebied waarvan het schip ten behoeve van het bewijs van eigendom is ingeschreven in een officieel register.

- Voor belasting op verzekeringspremies is volgens A-G HvJ EU inschrijving in scheepsregister van belang ([Taxlive](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 15 oktober 2020 (ECER: 15.1.2021) - C-633/20 – Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände

Vergunning voor verzekeringsbemiddeling – Groepsverzekering

Richtlijn 2002/92/EG. Richtlijn (EU) 2016/97. Verweerster heeft als verzekeringneemster bij een verzekeringsonderneming een groepsverzekering afgesloten, die de klanten van verweerster de dekking biedt van geneeskundige kosten in het buitenland alsook de dekking van repatriëringskosten. Noch verweerster noch de reclamebureaus, beschikken over een vergunning voor verzekeringsbemiddeling krachtens nationaal recht. Verzoeker stelt dat verweerster diensten op het gebied van verzekeringsbemiddeling verleent en dat zij daarvoor een vergunning nodig heeft. Daarom heeft hij beroep ingesteld en gevorderd verweerster te veroordelen tot staking van het (doen) aanbieden aan consumenten van een collectief van verzekerden zonder dat zij beschikt over de vereiste vergunning. Vraag is of, en zo ja, onder welke voorwaarden de verzekeringnemer van een groepsverzekering een verzekeringstussenpersoon kan zijn?

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid (s)

EHRM – ARREST – 12 januari 2021 – Gheorgine-Florin Popescu t. Roemenië – persbericht – arrest (niveau 2) – 79671/13 – ECLI:CE:ECHR:2021:0112JUD007967113

Ongerechtvaardigde inperking van de vrijheid van meningsuiting van een journalist - Schending artikel 10 EVRM

Artikel 10 EVRM. Klager is een Roemeense journalist die schadevergoeding moest betalen nadat hij in vijf artikelen die hij plaatste op zijn blog kritische uitlatingen had gedaan over een andere journalist, L.B., hoofdredacteur van een krant en producent van een lokaal televisiestation. In deze artikelen hield klager L.B. moreel verantwoordelijk voor een moord en zelfmoord. Klager werd veroordeeld voor het beschamen van de eer en goede naam van L.B. Er bestond volgens de nationale gerechten geen grond voor de beschuldigingen, zodoende overschreden de aantijgingen de grenzen van de vrijheid van meningsuiting. Hoger beroepen werden afgewezen.

Het hof stelt dat de nationale gerechten onvoldoende hebben gemotiveerd dat en waarom een inperking van het recht op vrijheid van meningsuiting gerechtvaardigd is in dit geval. Het hof overweegt dat de volgende criteria in ogenschouw dienen te worden genomen bij een beoordeling van de reikwijdte van het recht op vrijheid van meningsuiting: de mate waarin het geschrevene een bijdrage levert aan het publieke debat, de mate van bekendheid en de functie van de betreffende personen, de inhoud van hetgeen is geschreven alsmede de toon van het geschrevene, de toegankelijkheid van de publicatie, de consequenties en impact van de publicatie en de hoogte van de opgelegde straf. De door de nationale gerechten gehanteerde maatstaven zijn volgens het hof niet verenigbaar met de uitgangspunten van artikel 10 EVRM.

Bovendien hebben de nationale gerechten hun beslissing niet gebaseerd op een juiste beoordeling van de relevante feiten; er is ten onrechte geen onderscheid gemaakt tussen feiten en waardeoordelen.

Het hof concludeert dat de inperking van de vrijheid van meningsuiting van klager niet noodzakelijk was in een democratische samenleving en er aldus sprake is van een schending van artikel 10 van het EVRM.

EHRM – ARREST – 14 januari 2021 - Société éditrice de Mediapart e.a. t. Frankrijk – persbericht – arrest (niveau 2) – 281/15 – 34445/15 – ECLI:CE:ECHR:2021:0114JUD000028115

Privacy – Persvrijheid – Hoor en wederhoor

Artikel 10 EVRM. huismeester heeft een bewoonster in de val gelokt en gesprekken met haar vermogensbeheerder afgeluisterd en deze gesprekken verstrekt aan een journalist/nieuwswebsite. Deze heeft de transcripts van de gesprekken zonder toestemming van de bewoner op de website geplaatst.

Het hof herhaalt dat artikel 10 EVRM geen onbegrensd recht van vrije meningsuiting garandeert, ook niet aan de pers, en ook niet in de verslaglegging van zaken van serieus publiek belang. Ook publieke figuren mogen bescherming en eerbiediging van hun privéleven verwachten, zeker als zij geen officiële functies vervullen. Anders dan in een strafproces is er ook geen gelegenheid gegeven om te reageren.

Het hof ziet geen aanleiding om af te wijken van de beoordeling door de nationale gerechten dat de nieuwswebsite de opnames moet verwijderen die zonder toestemming in een woning zijn gemaakt. De nationale autoriteiten hebben een juiste belangenafweging gemaakt.

EHRM – ARREST – 19 januari 2021 – Atilla Tas t. Turkije – persbericht – arrest (niveau 2) – 72/17 – ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD000007217

Meningsuiting en recht op vrijheid - Voorarrest zanger en columnist wegens tweets en artikelen onrechtmatig en willekeurig

Artikel 10 EVRM. Klager, een bekende zanger, was tevens columnist voor een krant voorafgaand aan de coup poging op 15 juli 2016. In augustus 2016 werd hij aangehouden en vervolgens werd zijn voorlopige hechtenis bevolen op verdenking van opzettelijke hulp aan een terroristische organisatie. In maart 2017 werd klager in vrijheid gesteld en direct daarna opnieuw aangehouden. Zijn voorarrest werd vervolgens bevolen op verdenking van poging tot omverwerpen van de overheid en grondwettelijke orde door geweld. Klager werd in oktober 2017 opnieuw in vrijheid gesteld.

EHRM: Bij aanvang van de voorlopige hechtenis waren er geen feiten of informatie bekend die een objectieve waarnemer zouden kunnen overtuigen dat hij de betreffende strafbare feiten had gepleegd. Het constitutioneel hof had bij toetsing van de rechtmatigheid van het voorarrest artikelen en tweets van klager onderzocht. Klager heeft daarin scherpe kritiek geuit op het beleid van de overheid en de president, soms op satirische wijze, en had voornamelijk opvattingen geuit op zaken van algemeen belang. Geen van de beslissingen over de voorlopige hechtenis bevatte bewijs dat op plausible wijze een verband aantoonde tussen zijn daden en de ten laste gelegde terrorismemisdrijven. De interpretatie en toepassing van nationale wetsbepalingen zijn zo onredelijk dat de voorlopige hechtenis onrechtmatig en willekeurig moet worden beschouwd. Schending van artikel 5, eerste lid en artikel 10 EVRM.

NOOT – bij EHRM 10 december 2020, Tölle t. Kroatië

Case Law, Strasbourg: Tölle v. Croatia, Conviction for insulting accusation of domestic violence breached Article 10 – Dirk Voorhoof and Inger Høedt-Rasmussen ([Inforrms](#))

OVERIG

- Regulating freedom of expression on online platforms? Poland's action to annul Article 17 of the Directive on Copyright in the Digital Single Market Directive ([European law blog](#))
- To publish or not to publish? The media's free-speech dilemmas in a world of division, violence and extremism – Denis Muller ([Inforrms](#))
- Why 'free speech' needs a new definition in the age of the internet and Trump tweets – Peter Ives ([Inforrms](#))
- No, Twitter is not censoring Donald Trump. Free speech is not guaranteed if it harms others – Katharine Gelber ([Inforrms](#))

EHRM factsheets

- [Hate speech](#) (februari 2020)
- [Protection of journalistic sources](#)
- [Protection of reputation](#)

Vrijheid van vereniging

EHRM – ARREST – 21 januari 2021 – [Dubovtsev e.a. t. Oekraïne, Kadura en Smaliy t. Oekraïne, Lutsenko en Verbytskyi t. Oekraïne, Shmorgunov e.a. t. Oekraïne en Vorontsov e.a. t. Oekraïne](#) - persbericht – arresten (niveau 2)

Schending diverse artikelen EVRM tijdens Maidan protesten

Artikelen 2, 3, 5 en 11 EVRM. De klachten gaan over het buitenproportioneel politiegeweld, de onrechtmatige detentie en in één geval de dood van een demonstrant tijdens verschillende demonstraties. Het Hof oordeelt dat de autoriteiten met opzet de demonstranten slecht hebben behandeld en dat de staat verantwoordelijk is voor de dood van een van de demonstranten. Bovendien waren veel van de detentiebesluiten willekeurig. De autoriteiten hebben volgens het Hof met opzet een vreedzaam protest verstoord en hebben daarbij buitenproportioneel geweld gebruikt en onrechtmatige arrestaties verricht om dat te bereiken. Tot slot is het onderzoek naar de schendingen niet effectief geweest.

Vrijheid van verplaatsing

EHRM – ARREST – 19 januari 2021 – Timofeyev en Postupkin t. Rusland – persbericht – arrest (niveau 2) – [45431/14](#) - [22769/15](#) - [ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD004543114](#)

Administratief toezicht is een preventieve maatregel en geen straf – Geen straf zonder wet – Geen dubbele bestraffing – Vrijheid van verplaatsing – Bewegingsvrijheid - Rechtsbijstand

Artikel 6 EVRM. Artikel 7 EVRM. Artikel 4, Zevende Protocol EVRM. Artikel 2, Vierde Protocol EVRM. De zaak van deze klagers ziet op het administratief toezicht volgend op hun gevangenisstraffen.

Ten aanzien van Timofeyev verklaart het Hof zijn klacht gebaseerd op artikel 7 EVRM (geen straf zonder wettelijke basis) niet-ontvankelijk. Het Hof overweegt dat het administratief toezicht, anders dan de klager stelt, geen straf in de zin van lid 1 van voornoemd artikel oplevert, maar een preventieve maatregel waarop het principe van 'niet-terugwerkende kracht' niet van toepassing is. Daarmee verband houdend is het Hof van oordeel dat ten aanzien van Postupkin geen sprake is van een dubbele bestraffing in de zin van artikel 4 van het Zevende Protocol, want het administratief toezicht is geen straf waardoor ook die klacht niet-ontvankelijk is.

Ten aanzien van Postupkin oordeelt het Hof dat geen sprake is van een schending van artikel 2 van het Vierde Protocol (recht op bewegingsvrijheid) nu de maatregelen (waaronder een maandelijkse meldplicht) proportioneel zijn ten opzichte van het beoogde doel, namelijk preventie. Daarbij merkt het Hof op dat deze maatregelen gebaseerd zijn op objectieve criteria bij wet voorzien, die bovendien geen beoordelingsruimte laten voor de vraag ten aanzien van welke personen die maatregelen mogen worden opgelegd.

Ten aanzien van Timofeyev oordeelt het Hof dat wel sprake is van een schending van artikel 6 EVRM nu hij niet de mogelijkheid heeft gehad zich te laten bijstaan door aan advocaat, hetgeen hem in een nadelige positie heeft gebracht ten opzichte van de tegenpartij (de vertegenwoordiger van de *correctional colony*) die bovendien werd bijgestaan door de openbaar aanklager. Daarbij merkt het Hof op dat de klager deze problemen heeft aangekaart onder verwijzing naar zijn financiële problemen en de rechtbank om hulp heeft gevraagd.

Deel II - Algemeen

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa-Online cursussen over mensenrechten met focus op EVRM ([Help](#))

[Introduction to the European Convention on Human Rights](#)”, a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	Grondrechten	De horizontale directe werking (HDW) van EU Grondrechten; De toepassing van grondrechten tussen private partijen, een dagdeel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	ie	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege `Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
webcollege	ASIEL & MIGRATIE	Associatierecht EEG-Turkije, Stichting migratierecht

Datum	Onderwerp	Titel
3-5 maart 2021 (online)	GENEESMIDDELEN	Annual Conference on EU Law in the Pharmaceutical Sector 2021
15 april 2021	OVERLEVERING EN UITLEVERING	Overlevering (EAB) en uitlevering, 12.30 - 17.00 uur Docent: Thom Dieben De cursus is bedoeld voor (bijzondere) opsporingsambtenaren, officieren van justitie, advocaten en rechters die zich (verder) willen verdiepen in de Olw en de Uw en de toepassing daarvan in de praktijk. Onder meer de volgende onderwerpen passeren de revue: <ul style="list-style-type: none"> • Het bijzondere karakter van het EU recht; • Het beginsel van "wederzijdse erkenning"; • Inkomende en uitgaande EAB's en uitleveringsverzoeken; etc.
28 en 29 april 2021	ALGEMEEN	Actualiteiten jurisprudentie Hof van Justitie EU
6-7 mei 2021 (online en in Trier)	IE	Annual Conference on European Patent Law 2021
8 juni 2021 (online)	GRONDRECHTEN	ESIL Webinar on ECHR and International Law
21-25 juni 2021 (online)	IE	Summer Course on European Intellectual Property Law Zie IPKat blog voor speciale korting

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#)
- [Brussels law societies](#)
- [Information note ECHR](#)

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#)

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht , o.a. over cybercrime, ([Bijzonder Strafrecht](#))

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#)
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen: CJEU Overview of judgments and pending cases:](#)

[NEMIS: newsletter on European migration issues:](#)

[NEAIS: newsletter on European asylum issues:](#)

NL zaken bij het HvJEU

Dit overzicht staat ook op de Wiki [Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Datum	Zaak-nr.	Naam	NL Prejudiciële verwijzing	Conclusie HvJ	Arrest HvJ	Einduitspraak
28.1.21	C-120/19	X	ECLI:NL:RVS:2019:260	ECLI:EU:C:2021:78		
27.1.21	C-361/19	De Ruiter	ECLI:NL:CBB:2019:152		ECLI:EU:C:2021:71	
14.1.21	C-441/19	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	ECLI:NL:RBDHA:2019:5967		ECLI:EU:C:2021:9	

Prejudiciële verwijzingen

De prejudiciële verwijzingen zijn terug te vinden op de [website van ECER](#) met een samenvatting van de verwijzing. De prejudiciële verwijzingen zijn nu ook te raadplegen via [curia](#), de website van het HvJ.

datum	Instantie	ECLI-nummer	onderwerp	zaak nr.	naam	arrest conclusie eindspraak
29.1.21	Rb Den Haag, zittingsplaats Zwolle	ECLI:NL:RBDHA:2021:727	Asiel & Migratie			
26.1.21	RB. Den Haag, zittingsplaats Den Bosch	ECLI:NL:RBDHA:2021:466	Asiel & Migratie			
12.1.21	Rb Den Haag, zittingsplaats: Haarlem	ECLI:NL:RBDHA:2021:157	Asiel & Migratie			
23.12.20	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2020:3034	Asiel & Migratie; vreemdelingenbewaring			NJB 2021/220
22.12.20	Cbb	ECLI:NL:CBB:2020:1034	Landbouw			
17.12.20	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2020:3216	Sociale zekerheid			
7.12.20	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2020:6229	Overlevering en uitlevering			
24.11.20	Rechtbank Den Haag, zittingspl. Amsterdam	ECLI:NL:RBDHA:2020:11785 (was: ECLI:NL:RBDHA:2020:11918)	Asiel & Migratie	C-624/20	Staatssecretaris van veiligheid en justitie	
20.11.20	Rechtbank Den Haag, Zittingspl. Amsterdam	ECLI:NL:RBDHA:2020:11785	Burgerschap			
19.10.20	Rechtbank Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2020:10488	Asiel&migratie	C-579/20	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	
30.9.20	Rb. Noord-Holland	ECLI:NL:RBNHO:2020:8185	Luchtvaartclaim	C-512/20 (gevoegd met C-561/20)	Swiss international airlines	
10.9.20	Rb. Den Haag, zittingsplaats Utrecht	ECLI:NL:RBDHA:2020:9077	Asiel & Migratie	C-459/20	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

3.9.20	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2020:4328	overlevering	C-412/20 PPU	Openbaar Ministerie	
2.9.20	Rb. Midden NL	ECLI:NL:RBMNE:2020:3552	IPR	C-498/20 ECER	BMA Nederland	
31-7-20	Rb AMS	ECLI:NL:RBAMS:2020:3776	Overlevering ; rechtsstaat Polen	C-354/20 - PPU - Openbaar Ministerie -	Openbaar Ministerie	12.11.2020 conclusie
25-6-20	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2020:1312	SZ; Vo 883/2004	C-285/20	Raad van bestuur van het Uvw	
29-5-20 (publ. 8.6.20)	RB Midden NL	ECLI:NL:RBMNE:2020:2028	AVG	C-245/20		
29.5.20	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2020:954	Arbeidsrecht; overgang onderneming; insolventie			
20.5.20	Rb. Overijssel	ECLI:NL:RBOVE:2020:1805	Arbeidsrecht; vakantie	C-217/20	Staatssecretaris van Financiën	
17.4.20	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2020:753	Arbeidsrecht; overgang onderneming			
20.3.20	Rb. Rotterdam	ECLI:NL:RBROT:2020:2382	Tabak	C-160/20	Stichting Rookpreventie Jeugd e.a.	
6.3.20	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2020:391	IE - Gemeenschapsmerken	C-133/20	European Pallet Association	
4.3.20	Rb. Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2020:1838	Visumcode			
24.1.20	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2020:111	Douanerechten	C-39/20	Jumbocarry Trading	
16.12.19	Rb. Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2019:13451	Asiel & migratie	C-921/19	Staatssecretaris van justitie en veiligheid	
13.12.19	HR	ECLI:NL:HR:2019:1972	consumentenrecht	C-922/19	Stichting Waternet	
8.11.19	HR	ECLI:NL:HR:2019:1730	Consumenten; levering drinkwater			
25.9.19	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2019:3262	Detentie; onrechtmatig verblijf	C-719/19	Staatssecretaris van justitie	
20.9.19	HR	ECLI:NL:HR:2019:1400	IPR	C-709/19	Vereniging van Effectenbezitters	Arrest 17.12.2020
19.9.19	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:7062	Huurrecht ; Consumenten; oneerlijk beding	C-738/19	A.	Arrest 10.9.20 Geen conclusie

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

18.9.19	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:9966	Mededinging	C-819/19	Stichting cartel compensation	
4.9.19	Raad van State	ECLI:NL:RVS:2019:3053	Asiel en migratie; vreemdelingenbewaring	C-673/19	M.	conclusie 20.10.20
22.8.19	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2019:2782	SZ; medische behandeling in andere lidstaat			
22.8.19	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:6316	EAB; OvJ	C-627/19 PPU	Openbaar Ministerie	arrest 12.12.19 Conclusie 26.11.19
22.8.19	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:6259	EAB; OvJ	C-625/19 PPU	Openbaar Ministerie	Einduitspraak 13.2.20 Arrest 12.12.19 conclusie 26.11.19
22.8.19	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2019:6882	EAB; OvJ	C-626/19 PPU Gevoegd met C-566/19 PPU	Openbaar Ministerie	Einduitspraak 28.1.20 Arrest 12.12.2019 conclusie 26.11.19
12.6.19	Rb. Den Haag, Zittingsplaats Den Bosch	ECLI:NL:RBDHA:2019:5967	Asiel en migratie	C-441/19	Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid	arrest 14.1.21 conclusie 2.7.20
7.6.19	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2019:849	IE, elektronische handel	C-442/19	Stichting Brein	
23.4.19	Cbb	ECLI:NL:CBB:2019:168	Electriciteitsrichtlijnen	C-360/19	Crown van Gelder	arrest 8.10.20 conclusie 4.6.20
23.4.19	Cbb	ECLI:NL:CBB:2019:152	Landbouw, randvoorwaarden	C-361/19	V.o.f. de Ruiters	arrest 27.1.21 conclusie 25.11.20
19.4.19	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2019:631	Douane, actieve veredeling	C-330/19	Exter	Einduitspraak

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

						18.12.20 <u>arrest</u> 8.10.20
19.4.19	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2019:643</u>	Btw tarief sekslustopwekken de middelen	<u>C-331/19</u>	Staatssecretaris van Financiën	<u>Einduitspraak</u> 17.12.20 <u>arrest</u> 1.10.20 <u>conclusie</u> 27.2.20
2.4.19	Hof Den Haag	<u>ECLI:NL:GHDHA:2019:630</u>	Oneerlijk beding	Gevoegde zaken C- 229/19 en C- 289/19	Dexia NL	<u>arrest</u> 27.1.21
5.3.19	Hof Amsterdam	<u>ECLI:NL:GHAMS:2019:657</u>	Oneerlijk beding	Gevoegde zaken C- 229/19 en C- 289/19	Dexia NL	<u>arrest</u> 27.1.21
5.3.19	Rb Den Haag	<u>ECLI:NL:RBDHA:2019:2097</u> <u>ECLI:NL:RBDHA:2019:2095</u>	- Visumcode	C-225/19 C-226/19	Minister van buitenlandse zaken e.a.	<u>arrest</u> 24.11.20 <u>conclusie</u> 9.9.20
22.2.19	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2019:292</u>	IPR	C-186/19	Supreme Site Services e.a.	<u>Arrest</u> 3.9.20 <u>conclusie</u> 2.4.2020
12.2.19	Hof	<u>ECLI:NL:GHAMS:2019:1170</u> (publ. 6.5.19)	Tariefindeling	C-192/19	Rensen shipbuilding	<u>Arrest</u> 11.3.2020 Geen conclusie
8.2.19	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2019:152</u>	Anti-dumping	C-104/19	Donex Shipping and Forwarding	<u>einduitspraak</u> 9.10.20 <u>arrest</u> 9.7.2020 <u>Conclusie</u> 4.3.2020
30.1.19	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2019:260</u>	Omgevings- vergunning; LPG tankstation	C-120/19	X	<u>conclusie</u> 28.1.21
21.12.18	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2018:2361</u>	IPR			
21.12.18	Rb.Limburg	<u>ECLI:NL:RBLIM:2018:12159</u>	milieu	C-826/18	Stichting varkens in Nood	<u>arrest</u> 14.1.21

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

						<u>conclusie</u> 2.7.20
19.12.18	Hof Arnhem-Leeuwarden	<u>ECLI:NL:GHARL:2018:11244</u>	EVOA, dierlijke bijproducten	C-21/19, C-22/19 en C-23/19	XN	<u>Arrest</u> 3.9.20 <u>Conclusie</u> 19.3.20
18.12.18	CBB	<u>ECLI:NL:CBB:2018:662</u>	Visserijfonds	C-814/18	Ursa Major services	<u>arrest</u> 22.1.2020
14.12.18	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2018:2309</u>	btw	C-791/18	Stichting Schoonzicht	<u>Einduitspraak</u> 27.11.2020 <u>Arrest</u> 17.9.20 <u>Conclusie</u> 3.3.20
14.12.18	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2018:2322</u> <u>ECLI:NL:HR:2018:2174</u> (voornemen)	arbeid; detachering; diensten	C-815/18	Federatie vakvereniging NL	<u>arrest</u> 1.12.20 <u>conclusie</u> 30.4.20
29.11.18	Rb Amsterdam	<u>ECLI:NL:RBAMS:2018:8550</u>	consumenten	C-750/18	A B	<u>beschikking</u> 8.2.19 doorgehaald
27.11.18	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2018:2027</u>	Terugkeer-richtlijn	C-806/18	JZ	<u>arrest</u> 17.9.20 <u>conclusie</u> 23.4.20
6.11.18	Gerechtshof Amsterdam	<u>ECLI:NL:GHAMS:2018:4063</u> (voornemen)	consumenten			
2.11.18	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2018:2027</u>	Gemeenschapsmoederverordening	C-678/18	PG van de HR	<u>arrest</u> 21.11.19
20.9.18	CRvB	<u>ECLI:NL:CRVB:2018:2878</u>	SZ-vrachtwagenchauffeurs	C-610/18	AFMB	<u>Einduitspraak</u> 19.11.2020 <u>Arrest</u> 16.7.20 <u>Conclusie</u> 26.11.19
18.9.18	CBB	<u>ECLI:NL:CBB:2018:500</u>	biociden	C-592/18	Darie BV	<u>Einduitspraak</u> 17.11.20

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

						arrest 19.12.19 conclusie 17.10.19
27.7.18	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2018:5389	overlevering	C-492/18 PPU	TC	arrest 12.2.19
17.7.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:341	landbouw; tarieven NVWA	C-477/18	Gosschalk	Einduitspraak 20.10.20 arrest 19.12.19 Conclusie 18.9.19
17.7.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:340	landbouw; tarieven NVWA	C-478/18	Gosschalk	Einduitspraak 20.10.20 arrest 19.12.19 Conclusie 18.9.19
3.7.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:308	Gewasbeschermingsmiddelen	C-445/18	Vaselife	Einduitspraak 10.11.20 arrest 14.11.19 conclusie 27.6.19
21.6.18	Hof Den Bosch	ECLI:NL:GHSHE:2018:2685	btw	C-420/18	IO	Einduitspraak 12.12.19 arrest 13.6.19 geen conclusie
12.6.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:283	gasverordening	C-399/18	Vereniging Gasopslag Nederland	beschikking 18.1.19 doorgehaald
6.6.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:1737	Schengengrenscore	C-380/18	E.P.	Einduitspraak 2.9.2020 arrest 12.12.19 conclusie 11.7.19
6.6.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:1738	Schengengrenscore		G.S. en V.G.	Einduitspraak 1739

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

		ECLI:NL:RVS:2018:1739 persbericht		C-381/18 en C-382/18		2.9.20 <u>arrest</u> 12.12.19 <u>Conclusie</u> 11.7.19
5.6.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:260	subsidie visserij	C-386/18	Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheers- groep Texel	<u>einduitspraak</u> 20.10.20 <u>arrest</u> 19.12.19 <u>conclusie</u> 26.6.19
9.5.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:1503	Schengencode	C-341/18	J. e.a.	<u>Einduitspraak</u> 25.11.2020 <u>arrest</u> 5.2.20 <u>conclusie</u> 17.10.19
1.5.18	Rb. Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2018:2835	Overlevering en uitlevering	C-314/18	SF	<u>Arrest</u> 11.3.20 <u>conclusie</u> 16.5.19
20.4.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:630	Douane, tariefindeling	C-288/18	X	<u>Einduitspraak</u> 19.7.19 <u>arrest</u> 11.4.19
19.4.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:1307	asiel & migratie	C-269/18 PPU	C, e.a.	<u>beschikking</u> 5.7.18
11.4.18	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2018:1120	SZ	C-257/18	Güler	
11.4.18	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2018:1121	SZ	C-258/18	Solak	
6.4.18	Rb. Noord- Holland	ECLI:NL:RBNHO:2018:4729	douane, antidumping	C-251/18	Trace	<u>Arrest</u> 19.9.19 <u>conclusie</u> 9.4.19
6.4.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:522	douane, invoerrechten	C-249/18	CEVA Freight	<u>Einduitspraak</u> 8.11.19 <u>Arrest</u> 10.7.19 <u>conclusie</u> 26.3.19

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

28.3.18	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2018:3455	IE; e-books	C-263/18	Nederlands Uitgeversverbond et Groep Algemene Uitgevers	<u>Arrest</u> 19.12.19 <u>Conclusie</u> 10.9.19
23.2.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:265	Cif-invoerprijs	C-160/18	X	<u>Einduitspraak</u> 10.7.20 <u>Arrest</u> 11.3.20 <u>conclusie</u> 13.6.19
21.2.18	Rb. Noord-NL	ECLI:NL:RBNNE:2018:598	Luchtvaartclaim	C-163/18	Aegean airlines	<u>Arrest</u> 10.7.19 <u>conclusie</u> 28.3.19
6.2.18	CBB	ECLI:NL:CBB:2018:10	landbouw, slacht	C-98/18	Boer en zonen	<u>Einduitspraak</u> 12.5.20 <u>arrest</u> 2.5.19
2.2.18	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2018:126 ECLI:NL:HR:2018:127	SZ, vo.148/71	C-95/18 en C-96/18	van den Berg & Giesen e.a.	<u>PG advies einduitspraak</u> <u>Arrest</u> 14.11.19 <u>conclusie</u> 19.9.19
1.2.18	Rb Noord-Nederland	ECLI:NL:RBNNE:2018:1193	strafrecht	C-97/18	ET	<u>arrest</u> 10.1.19 geen conclusie
31.1.18	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2018:347	Migratie; privacy en persoonsgegevens	C-70/18	A.	<u>Einduitspraak</u> 29.4.20 <u>Arrest</u> 3.10.19 <u>Conclusie</u> 2.5.19
1.12.17	CRvB	ECLI:NL:CRVB:2017:4338	SZ	C-677/17	Çoban	<u>Einduitspraak</u> 19.12.19 <u>arrest</u> 15.5.19 <u>conclusie</u> 28.2.19
30.11.17	Rb Den Haag,	ECLI:NL:RBDHA:2017:14187	Visumcode	C-680/17	Vethanayagam e.a.	<u>Einduitspraak</u>

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

	zittingsplaats Utrecht	ECLI:NL:RBMNL:2017:5960 (e-archief)				14.1.2020 <u>Arrest</u> 29.7.19 <u>conclusie</u> 28.3.19
14.11.17	Rb Den Haag	ECLI:NL:RBDHA:2017:13124	asiel;	C-635/17	E.	<u>arrest</u> 13.3.19 <u>conclusie</u> 29.11.18
10.11.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:2820	antidumping	C-644/17	Eurobolt	<u>Einduitspraak</u> 29.11.19 <u>Arrest</u> 3.7.19 <u>conclusie</u> 28.2.19
27.10.17	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2017:2681	SZ; zeevarende	C-631/17	Inspecteur van de belastingdienst	<u>Einduitspraak</u> 19.7.19 <u>arrest</u> 8.5.19 <u>conclusie</u> 10.1.19
12.10.17	Hof Den Bosch	ECLI:NL:GHSHE:2017:4323	fiscaal; dividend	C-598/17	A-Fonds	Beantwoording prejudiciële vragen van Hof Den Bosch ECLI:NL:HR:2020:115 24.1.2020 Prejudiciële vragen aan de HR, 12 juli 2019 ECLI:NL:GHSHE:2019:2385 <u>arrest</u> 2.5.19 <u>conclusie</u> 19.12.18
4.10.17	Raad van State	ECLI:NL:RVS:2017:2669	asiel; nieuw motief	C-586/17	D. en I	<u>Einduitspraak</u> <u>3.7.19</u> <u>Beschikking</u> 15.11.18 ingetrokken
28.9.17	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:7037	overlevering/uitlevering	C-571/17 PPU	Ardic	<u>arrest</u>

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

						22.12.17 <u>conclusie</u> 19.12.17
28.9.17	Rb Amsterdam	<u>ECLI:NL:RBAMS:2017:7038</u>	overlevering/uitlevering	C-573/17 PPU	Poplawski	<u>Einduitspraak</u> 19.9.19 <u>arrest</u> 24.6.19 <u>conclusie</u> 27.11.18
27.9.17	Raad van State	<u>ECLI:NL:RVS:2017:2571</u> <u>ECLI:NL:RVS:2017:2572</u>	asiel; internat. bescherming	Gevoegde zaken C-582/17 C-583/17	H. ea.	<u>arrest</u> 2.4.19 <u>conclusie</u> 28.11.18
22.9.17	Gerechtshof Den Haag	<u>ECLI:NL:GHDHA:2017:2815</u>	milieu; strafrecht; eveo	C-624/17	Tronex	<u>arrest</u> 4.7.19 <u>conclusie</u> 28.2.19
22.9.17	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2017:2431</u>	btw; webcam	C-568/17	Geelen	<u>Einduitspraak</u> 19.7.19 <u>arrest</u> 8.5.19 <u>conclusie</u> 12.2.19
20.9.17	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2017:2492</u>	Asiel en migratie; verblijfsrecht door fraude	C-557/17	Y.Z.	<u>Einduitspraak</u> 16.7.19 <u>arrest</u> 14.3.19 <u>conclusie</u> 4.10.18
8.9.17	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2017:2269</u>	Insolventie; EEX	C-535/17	NK	<u>Einduitspraak</u> 3.7.2020 <u>ECLI:NL:PHR:2020:214</u> 6.3.20 <u>arrest</u> 6.2.2019 <u>conclusie</u> 18.10.2018
4.8.17	CRvB	<u>ECLI:NL:CRVB:2017:2914</u>	SZ; vo 883/2004; schaatsers	C-477/17	Balandin	<u>arrest</u> 24.1.2019

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

4.8.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:2119	Gezinsherenigingsrichtlijn; inburgerings-examen	C-484/17	K.	Einduitspraak 26.4.19 arrest 7.11.18 geen conclusie
4.7.17	Gerechtshof Den Haag	ECLI:NL:GHDHA:2017:1935	Geneesmiddelenrichtlijn	C-423/17	Warner-Lambert Company	arrest 14.2.19 conclusie 4.10.18
21.6.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:1609	Gezinshereniging; termijn	C-380/17	K en B	Einduitspraak 27.12.18 arrest 7.11.18 conclusie 27.6.18
15.6.17	Rb Noord-Holland, zittingsplaats Haarlem	HAA 15/2526 (e-archief)	tariefindeling	C-372/17	Vision Europe research	arrest 13.9.2018 geen conclusie
8.6.17	Rb Rotterdam	ECLI:NL:RBROT:2017:4362	Karkassen	C-347/17	A ea.	Einduitspraak 27.8.20 Arrest 12.9.19 conclusie 29.11.18
24.5.17	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2017:1370	kentekenbewijzen	C-326/17	RDW	arrest 24.1.19 conclusie 20.9.18
23.5.17	Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden	ECLI:NL:GHARL:2017:6697	IE	C-310/17	Levola	arrest 13.11.18 conclusie 25.7.18
18.5.17	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:3348	EAB; overlevering	C-270/17 PPU	Tupikas	arrest 10.8.17 conclusie 26.7.17
18.5.17	Rb Amsterdam	ECLI:NL:RBAMS:2017:3355	EAB; overlevering	C-271/17 PPU	Zdziaszek	arrest 10.8.17

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

						<u>conclusie</u> 26.7.17
17.5.17	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2017:1259</u> <u>ECLI:NL:RVS:2017:1260</u>	Milieu; habitatrichtlijn	<u>C-293/17</u> <u>C-294/17</u>	Coöperatie ME en Vereniging Leefmilieu; Werkgroep behoud de Peelen	<u>Einduitspraak</u> 29.5.19 <u>arrest</u> 7.11.18 <u>conclusie</u> 25.7.18
12.5.17	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2017:849</u>	SZ	C-272/17	Zyla	<u>Einduitspraak</u> 12.4.2019 <u>arrest</u> 23.1.2019 <u>conclusie</u> 11.7.18
11.5.17	Rb Rotterdam	<u>ECLI:NL:RBROT:2017:3625</u>	diensten; Postrichtlijn	C-256/17	Sandd	<u>beschikking</u> <u>2.7.18</u> <u>conclusie</u> 20.6.18
10.5.17	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2017:1252</u>	asiel & migratie	C-257/17	C en A	<u>Einduitspraak</u> 26.4.19 <u>arrest</u> 7.11.2018 <u>conclusie</u> 27.6.18
20.4.17	Rb. Den Haag	<u>ECLI:NL:RBDHA:2017:4032</u>	asiel	C-213/17	X	<u>arrest</u> 5.7.18 <u>conclusie</u> 13.6.18
19.4.17	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2017:1098</u>	nationaliteit	C-221/17	Tjebbes ea.	<u>Einduitspraak</u> 12.2.20 <u>Arrest</u> 12.3.19 <u>conclusie</u> 12.7.18
29.3.17	ABRvS	<u>ECLI:NL:RVS:2017:858</u> <u>ECLI:NL:RVS:2017:869</u>	asiel	C-175/17 C-180/17	X	<u>Einduitspraak</u> 26.9.18 <u>ECLI:NL:RVS:2019:457</u> - <u>ECLI:NL:RVS:2019:505</u> <u>Persbericht RvS</u> <u>24.1.18</u>

						26.9.2018 <u>arrest</u> (C-175/17) <u>arrest</u> (C-180/17)
3.3.17	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2017:346</u> (ingetrokken) <u>ECLI:NL:HR:2017:342</u> (deels ingetrokken)	dividendbelasting	C-156/17 C-157/17	Köln-Aktiefonds Deka	<u>Arrest</u> 30.1.20 <u>Conclusie</u> 5.9.19 <u>Beschikking</u> 12.12.18 C-157/17 ingetrokken
26.1.17	Rb Haag Den	<u>ECLI:NL:RBDHA:2017:872</u>	Asiel	C-48/17	X	<u>arrest</u> 13.11.18 <u>conclusie</u> 22.3.18
23.1.17	Rb Haag Den	<u>ECLI:NL:RBDHA:2017:873</u>	Asiel	C-47/17	X	<u>Einduitspraak</u> 7.5.19 <u>arrest</u> 13.11.18 <u>conclusie</u> 22.3.18
20.12.16	CBB	<u>ECLI:NL:CBB:2016:440</u>	Landbouw	C-667/16	Nooren	<u>Einduitspraak CBB</u> 5.3.19 <u>arrest</u> 6.6.18 <u>conclusie</u> <u>21.2.18</u>
9.12.16	Hoge Raad	<u>ECLI:NL:HR:2016:2834</u>	IE	C-644/16	Synthon	<u>Beschikking</u> 23.1.18 doorgehaald
26.10.16	Rb Haag Den	<u>ECLI:NL:RBDHA:2016:12824</u>	Asiel & migratie	<u>C-550/16</u>	A en S	<u>arrest</u> <u>14.4.2018</u> <u>conclusie</u> 26.10.17
26.10.16	CRvB	<u>ECLI:NL:CRVB:2016:4101</u>	SZ	<u>C-551/16</u>	Klein Schiphorst	<u>arrest</u> 21.3.18 <u>conclusie</u> 2arrest9.11.17

30.9.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:2195	invoerrechten kippenvlees	C-522/16	X	einduitspraak 29.6.2018 <u>arrest</u> 19.10.17 Geen conclusie
2.9.16	Rb. A'dam	ECLI:NL:RBAMS:2016:5710	EAB	C-477/16 PPU	Kovalkovas	<u>arrest</u> 10.11.16 <u>conclusie</u> 19.10.16
16.8.16	Rb A'dam	ECLI:NL:RBAMS:2016:5206	EAB	C-452/16 PPU	Poltorak	<u>arrest</u> 10.11.2016 <u>conclusie</u> 19.10.16
16.8.16	Rb A'dam	ECLI:NL:RBAMS:2016:5207	EAB	C-453/16 PPU	Özçelik	<u>arrest</u> 10.11.2016 <u>conclusie</u> 19.10.16
12.8.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:1866	btw	C-463/16	Stadion Amsterdam	<u>arrest</u> 18.1.18 Geen conclusie
8.7.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:1351	vennootschapsbelasting	C-398/16	X BV	einduitspraak 19.10.2018 <u>arrest</u> 22.2.2018 <u>conclusie</u> <u>24.10.17</u>
8.7.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:1350	vennootschapsbelasting	C-399/16	X NV	einduitspraak 19.10.2018 <u>arrest</u> 22.2.2018 <u>conclusie</u> 24.10.17
4.7.16	Cbb	ECLI:NL:CBB:2016:258	landbouw	C-383/16	Vion livestock	Einduitspraak ECLI:NL:CBB:2018:647 ECLI:NL:CBB:2018:648 <u>arrest</u> 19.10.17 <u>conclusie</u> 29.6.17

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

9.6.16	Rb Haag Den	ECLI:RBDHA:2016:6389	asiel & migratie	C-331/16 en C-366/16	K. ea.	<u>arrest</u> 2.5.18 <u>conclusie</u> 14.12.17
18.5.16	Rb Noord-Nederland	ECLI:NL:RBNNE:2016:4032	luchtvaartclaim	C-302/16	Krijgsman	<u>arrest</u> 11.5.17 Geen conclusie
18.5.16	ABRvS	ECLI:NL:RVS:2016:1351	Habitatrichtlijn	C-281/16	Vereniging Hoeksche waards Landschap	<u>arrest</u> 19.10.17 <u>conclusie</u> 15.6.2017
19.4.16	Hof Arnhem-Leeuwarden	ECLI:NL:GHARL:2016:3097	landbouw	C-227/16	Arts	<u>arrest</u> 9.11.2017 <u>geen conclusie</u>
29.3.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:515	asiel & migratie	C-225/16	Ouhrami	<u>arrest</u> 26.7.17 <u>conclusie</u> 18.5.17
9.3.16	Rb Haag Den	ECLI:NL:RBDHA:2016:2350	IE	C-163/16	Louboutin	<u>Einduitspraak</u> 6.2.19 <u>arrest</u> 12.6.18 <u>conclusie</u> 22.6.17
24.2.16	Rb Midden-NL	ECLI:NL:RBMNE:2016:954	arbeid	C-126/16	FNV Smallsteps	<u>arrest</u> 22.6.2017 <u>conclusie</u> 29.3.17
29.1.16	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2016:133	douane	C-59/16	The Shirtmakers	<u>Einduitspraak Hoge Raad</u> 15.9.2017 <u>arrest</u> 11.5.17 geen conclusie

NL zaken bij het EHRM

Jaarverslag 2019

- [Jaarverslag 2019 Raad van Europa over de tenuitvoerlegging van uitspraken van het EHRM](#)
- [Website COE Impact of the ECHR](#)

Links en documenten van het EHRM over NL zaken

- [Website COE Impact of the ECHR \(Nederland\)](#)
- [European Court of Human Rights profile for Netherlands](#) (juli 2020) bevat een overzicht van het totaal aantal NL zaken bij het EHRM.
- [Internationale Mensenrechtenprocedures 2018](#)

Cijfers

Begin 2019 waren er in totaal 237 zaken tegen NL aanhangig bij het Hof.

Actuele stand van zaken

Onderstaand een overzicht van NL gecommuniceerde zaken, ontvankelijkheidsbeslissingen en arresten van het EHRM. Het overzicht is nog niet compleet. Daar wordt de komende tijd nog aan gewerkt.

Arresten Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)								
Naam	Datum	Uitkomst	Body	Level	Zaaknr.	Artikel	Onderwerp	NL rechter
Keskin	19.1.21	Violation	Chamber	2	2205/16	6 EVRM	Strafrecht	
Pormes	28.7.20	No violation	Chamber	2	25402/14	8 EVRM	Asiel en migratie	RvS 13.11.2013
S.A.	02.06.20	No violation	Chamber	3	49773/15	3 EVRM 13 EVRM	Asiel en migratie	
Azerkane	02.06.20	No violation	Chamber	3	3138/16	8 EVRM	Asiel en migratie	
A.S.N.	25.2.20	No violation	Chamber	3	68377/17	3 EVRM	Asiel en migratie	
Van de Kolk	28.05.19	Violation	Committee	3	23192/15	6 EVRM	Strafrecht – Geen juridische bijstand politieverhoor	Hoge Raad 18.11.2014 (niet-ontvankelijk)
Corallo	09.10.18*	Violation	Committee	3	29593/17	3 EVRM	Uitlevering en overlevering – Belastingfraude – Sint Maarten - Detentie	Hof Den Haag Hoge Raad 21.3.2017 (niet-ontvankelijk)
Cabral	28.08.18	Violation	Chamber	3	37617/10	6 EVRM	Strafrecht - Getuigenverhoor	Hoge Raad 5.1.2010
X.	10.07.18	No violation	Chamber	3	14319/17	3 EVRM	Uitzetting naar Marokko	Hoge Raad 9.5.2017
Baydar	24.04.18	No violation	Chamber	2	55385/14	6 EVRM	Mensensmokkel - Weigering HR prejudiciële	Hoge Raad 21.3.2017

							vragen te stellen aan HvJEU	
--	--	--	--	--	--	--	--------------------------------	--

Beslissingen Kamer/Comité (sinds 1 januari 2018)						
Naam	Datum	Beslissing	Zaaknr.	Artikel(en)	Onderwerp	NL rechter
F.O. e.a. t. Italië en NL	15.10.20	Strike-out	<u>48125/19</u>	3 EVRM	Asiel & migratie	
Chaloub en Camara	15.10.20	Strike-out	<u>7338/16</u>	3 EVRM 8 EVRM	Asiel & migratie	
R.B. en N.R.	3.9.20	Strike-out	<u>45067/18</u>	2 EVRM	Geweld politie	
Z.N.	28.5.20	Strike-out	<u>71676/14</u>	3 EVRM	Asiel & migratie	
Z.H.	30.1.20	Strike-out	<u>45582/18</u>	3 EVRM	Asiel & migratie	-
El Khalloufi	26.11.19	Inadmissible	<u>37164/17</u>	6 EVRM	Blaastest; recht op advocaat	Rb Amsterdam; Gerechtshof Amsterdam; Hoge Raad (28.3.17)
Omar Mohamud	14.11.19	Strike-out	<u>42922/18</u>	8 EVRM	Asiel & migratie	-
Magassouba	24.10.19	Strike-out	<u>37153/17</u>	3 en 8 EVRM	Asiel & migratie	-
Ahmed Sheek	12.9.19	Strike-out	<u>80450/13</u>	8 EVRM	Asiel & migratie	-
T.E.	3.9.19	Inadmissible	<u>43462/16</u>	4 EVRM	Asiel & migratie	Rechtbank Den Haag Raad van State
A.A. e,a.	29.8.19	Strike-out	<u>28190/18</u>	3 EVRM	Asiel; Libië	
Nevé	25.6.19	Inadmissible	<u>59133/16</u>	6 EVRM	Strafrecht; vermoeden van onschuld; inbewaringstelling	Rechtbank Amsterdam 27.9.16
Badullah	25.6.19	Inadmissible	<u>54892/16</u>	6 EVRM	Strafrecht; vermoeden van onschuld; inbewaringstelling	Rechtbank Rotterdam 21.3.2016
N.K.	6.6.19	Strike-out	<u>58572/14</u>	3 EVRM	Asiel & migratie	-
Said	12.3.19	Inadmissible	<u>34299/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 18.04.2013
Heerawi	12.3.19	Inadmissible	<u>36558/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 22.10.2014
Aghmadi en Yaghubi	12.3.19	Inadmissible	<u>70475/14</u> <u>70530/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 22.10.2014
Dorani en Khawati	12.3.19	Inadmissible	<u>71815/14</u> <u>71827/14</u>	8 EVRM 14 EVRM	Inkomensafhankelijke toeslagen Koppelingsbeginsel	Raad van State 22.10.2014
A.J.	17.1.19	Strike-out	<u>82077/17</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Irak	-
A.R.B.	17.1.19	Strike-out	<u>8108/18</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Afghanistan	-
Yeshtla	15.1.19	Inadmissible	<u>37115/11</u>	8 EVRM 14 EVRM	Huurtoeslag en immigratie	Raad van State 28.11.2009
Vidgen	8.1.19	Inadmissible	<u>68328/17</u>	6 EVRM	Strafrecht	Hoge Raad 06.06.2006

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

A.I.	20.11.18	Inadmissible	<u>36196/16</u>	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Rb Den Haag, zittingsplaats Den Bosch, 28.2.2014
A.S.	20.11.18	Inadmissible	<u>20102/13</u>	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 11.3.2013
W.M.	20.11.18	Inadmissible	<u>12708/16</u>	3 EVRM	Asiel – Risico bij uitzetting naar Sudan niet aangetoond	Raad van State 2.9.2015
Herrie	20.11.18	Inadmissible	<u>44116/12</u>	6 EVRM	Strafrecht - Werknemer AIVD geeft info door	Rb Den Haag Hof Den Haag Hoge Raad
Zaloilo	15.11.18	Strike-out	<u>23179/12</u>	5 EVRM	Strafrecht – Voorarrest, duur	
M.A.	16.10.18	Strike-out	<u>42572/15</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Myanmar	Raad van State 25.02.2015
Cüzdan	25.9.18	Strike-out	<u>6315/08</u> en <u>9597/12</u>	8 EVRM 13 EVRM	Asiel & migratie	-
Cernea	25.9.18	Strike-out	<u>62318/16</u>	5 EVRM	Strafrecht – Voorarrest, duur	-
Voicu	25.9.18	Strike-out	<u>34414/17</u>	5 EVRM	Strafrecht – Voorarrest, duur	-
Kake en Camara	4.9.18	Strike-out	<u>63913/17</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
Barry	4.9.18	Strike-out	<u>66238/16</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
P.N.	10.7.18	Strike-out	<u>10944/13</u>	3 EVRM 8 EVRM 13 EVRM	Asiel – Uitzetting Rwanda	-
Orbulescu	10.7.18	Strike-out	<u>1704/17</u>	5 EVRM	Strafrecht – Europees aanhoudingsbevel Roemenië – Detentie, duur	-
Breijer	3.7.18	Inadmissible	<u>41596/13</u>	6 EVRM	Strafrecht – Onmogelijkheid getuige a charge horen	Hoge Raad 29.01.2013
Touré	3.7.18	Strike-out	<u>14778/18</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
A.G. en M.M.	26.6.18	Inadmissible	<u>43092/16</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Iran/Afghanistan	-
Zaloilo	12.6.18	Inadmissible	<u>60035/12</u>	5 EVRM 6 EVRM	Strafrecht – Immigratiedetentie, rechtmatigheid - Horen getuigen a décharge	-
Ahdour	5.6.18	Strike-out	<u>45140/10</u>	8 EVRM 14 EVRM	-	-
Soumah	5.6.18	Strike-out	<u>61452/15</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-

Cerci	10.4.18	Strike-out	<u>25392/14</u>	8 EVRM 13 EVRM	Asiel – Criminele vreemdeling, inreisverbod	-
Said Good	23.1.18	Inadmissible	<u>50613/12</u>	3 EVRM 5 EVRM	Asiel – Opvangfaciliteiten asielzoeker	-
Haddaouchi	16.1.18	Inadmissible	<u>4965/10</u>	2 Protocol 4	Omgevingsrecht – Huisvestingsvergunning	-

Aanhangige gecommuniceerde zaken						
Naam	Datum	Nr.	Artikel	Onderwerp	NL rechter	
Kamaliza	17.12.20	<u>39513/20</u>	8 EVRM	Asiel & Migratie		
Mahamud	2.12.20	<u>64534/19</u>	8 EVRM	Asiel & Migratie		
Asaad	16.10.20	<u>31007/20</u>	3 EVRM	Asiel & Migratie		
Italmoda Mariano Previti e.a.	13.10.20	<u>16395/18</u>	7 EVRM	Btw – Fraude – geen straf zonder wet		
W.R.	6.10.20	<u>989/18</u>	6 EVRM	Eerlijk proces; afwezigheid advocaat bij politieverhoor en onderzoek		
Jneid	29.9.20	<u>57264/18</u>	10 EVRM; 2 Vierde Protocol	Vrijheid van verplaatsing; meningsuiting, godsdienst; terrorisbestrijding ; gebiedsverbod		
A.M.A.	3.9.20	<u>23048/19</u>	3 EVRM	Asiel & Migratie		
Van Slooten	31.8.20	<u>45644/18</u>	8 EVRM	Familierecht; ouderlijke macht		
Hoeste	27.8.20	<u>71507/16</u>	6 EVRM	Recht op eerlijk proces; advocaat bij politieverhoor		
Snijders	16.7.20	<u>56440/15</u>	6 EVRM	Recht op eerlijk proces		
John	19.5.20	<u>7320/20</u>	3 EVRM	Detentie	-	
Kuyt	15.4.20	<u>19365/19</u>	6 EVRM	Procesrecht		
V.A. and Others v the Netherlands and Italy	16.1.20	<u>48062/19</u>	3 EVRM	Asiel - Dublinverordening		
F.O and Others v. the Netherlands and Italy Strike out 15.10.20 <u>48125/19</u>	16.1.20	<u>48125/19</u>	3 EVRM	Asiel - Dublinverordening		
M.T.	11.10.19	<u>46595/19</u>	3 EVRM	Asiel		
Koomen	17.9.19	<u>298/15</u>	2 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven	10.7.14 Hof Amsterdam	
R.B. en N.R. Strike out 3.9.20 <u>45067/18</u>	2.9.19	<u>45067/18</u>	2 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven - Psychiatrie	4.4.18 Hof Amsterdam	
M.Ö.	30.8.19	<u>45036/18</u>	2 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven	15.3.18 Hof Den Haag	
Eikenaar	30.8.19	<u>52053/18</u>	2, 3 EVRM	Politiegeweld – Onderzoek – Recht op leven	9.5.18 Hof Den Haag	

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

Z.J.	12.7.19	<u>45582/18</u>	3 EVRM	Asiel – Afghanistan – Risico op behandeling in strijd met 3 EVRM?	
M.J.	12.7.19	<u>49259/18</u>	3 EVRM 13 EVRM	Asiel – Afghanistan – Risico op behandeling in strijd met 3 EVRM?	
Y.F.C. e.a.	25.6.19	<u>21325/19</u>	3 EVRM 5 EVRM 4 Prot. 4	Vreemdelingendetentie op Curacao – Uitzetting Venezuela	
Muse Shire e.a.	15.5.19	<u>9922/18</u>	8 EVRM	Asiel – Afwijzing visa familieleden, middelenvereiste	-
Omar Muhamud	9.4.19	<u>42922/18</u>	8 EVRM	Asiel – Afwijzing visa familieleden, middelenvereiste	-
Nelissen	5.3.19	<u>585/19</u>	6 EVRM	Strafrecht – Redelijke termijn	Hoge Raad 28.8.18 Rb Limburg 27.7.15
T.M. en S.Y.M	18.2.19	<u>33515/16</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Pakistan	-
Ships Waste Oil Collector B.V.	14.12.18	<u>2799/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Burando Holding B.V. v	14.12.18	<u>3124/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Port Invest B.V.	14.12.18	<u>3205/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb (151) CBb (192)
Janssen de Jong Groep B.V. e.a.	13.12.18	<u>2800/16</u>	8 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa	Rb Rotterdam CBb
N.K. strike-out 6.6.19	26.10.18	<u>58572/14</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Soedan	-
X	15.10.18	<u>72631/17</u>	6 EVRM	Strafrecht – Diefstal – Afwijzing aanhoudingsverzoek	Hoge Raad 9.5.2017
Dijkhuizen	3.9.18	<u>61591/16</u>	6 EVRM	Strafrecht – Detentie in Peru – uitlevering – deelname aan proces via video	-
A.A. Strike-out 29.8.19	31.8.18	<u>28190/18</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting familie naar Libië	Raad van State 4.1.2018
Azerkane Arrest; no violation 2.6.18	30.05.2018	<u>3138/16</u>	8 EVRM	Asiel – Afwijzing verblijfsvergunning – Criminele vreemdeling	-
G. e.a.	16.01.2018	<u>530/18</u>	3 EVRM	Asiel – Uitzetting Afghanistan – Sikh	-
Soumah e.a. Strike-out 5.6.18	15.12.2017	<u>61452/15</u>	3 EVRM	Asiel - Uitzetting Guinea – Vrouwenbesnijdenis	-
de Legé	24.11.2017	<u>58342/15</u>	6 EVRM	Belastingrecht – Fraude inkomstenbelasting – Bewijsvergaring, zelfincriminatie	Hoge Raad 29.05.2015
Stichting Landgoed Steenberg e.a.	22.11.2017	<u>19732/17</u>	6 EVRM	Bestuursrecht – Toegang tot de rechter – Bekendmaking besluit online, onvoldoende kenbaar	-

Rechtspraak Europa, 2021, nummer 2 (februari)

A.S.N. en T.K.M. Arrest 25.2.2020	22.11.2017	68377/17	2 EVRM 3 EVRM	Asiel – Uitzetting Afghanistan – Sikh familie	-
Canword	20.10.2017	21464/15	3 EVRM	Strafrecht – Levenslang – Herbeoordeling/Pardon	Constitutioneel Hof St Maarten 08.11.2013
Lake	20.10.2017	2445/17	3 EVRM	Strafzaak – Levenslang – Herbeoordeling/pardon	Constitutioneel Hof St Maarten 08.11.2013
Zohlandt	29.08.2017	69491/16	5 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Ontbreken rechtvaardigingsgrond vrijheidsbeneming	Gerechtshof Den Haag 18.08.2016
Hasselbaink	29.08.2017	73329/16	5 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Duur en rechtmatigheid	Gerechtshof Den Haag 01.09.2016
Badullah Inadmissible 25.6.19	24.05.2017	54892/16	6 EVRM	Strafzaak – Vermoeden van onschuld - Voorarrest	Rechtbank Rotterdam 31.03.2016
Nevé Inadmissible 25.6.19	19.05.2017	59133/16	6 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Vermoeden van onschuld	Rechtbank Amsterdam 09/12/2014
M.B.	08.03.2017	71008/16	5 EVRM	Strafzaak – Voorarrest – Duur en rechtmatigheid	Rechtbank Rotterdam 19.11.2016
T.E. Inadmissible 3.9.19	28.07.2016	43462/16	4 EVRM 8 EVRM	Asiel – Mensenhandel – familieleven	-
Keskin arrest: 19.1.2021	28.06.2016	2205/16	6 EVRM	Strafzaak – Klacht motiveringsplicht (80a RO) – Oproep getuigen	Hoge Raad 08.09.2015
Pormes Arrest; No violation 28.7.20	13.11.2014	25402/14 Arrest EHRM 28.7.2020	8 EVRM	Asiel – Afwijzing verblijfsvergunning – Criminele vreemdeling	Raad van State 13.11.13

Verzoeken Protocol no. 16 EVRM

An advisory opinion may only be requested in the context of a case pending before the domestic courts. The acceptance or refusal to examine the request is at the Court's discretion. A panel of five judges decides whether to accept the request, giving reasons for any refusal.

Advisory opinions, given by the Grand Chamber, give reasons and are not binding. Opinions are published and communicated to the requesting court or tribunal and to the relevant High Contracting Party. Judges are entitled to deliver a separate opinion. The panel and the Grand Chamber include *ex officio* the judge elected in respect of the High Contracting Party to which the requesting court or tribunal pertains.

The aim of Protocol No. 16 is to enhance interaction between the Court and national authorities and thereby reinforce the implementation of Convention rights and freedoms by requesting courts in their adjudication of pending cases.

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	Advisory opinion
19.11.2020	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	Artikelen 2, 3 en 6 EVRM.	<u>persbericht</u> (4.12.2020)
5.11.2020	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	Persbericht: zaak wordt behandeld 28.1.21 <u>persbericht</u> (11.12.2020)
2.8.2019	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling – Verwijzing naar andere bepaling	Artikel 7 EVRM	29.5.2020 <u>Advisory opinion</u> <u>persbericht</u>
12.10.2018	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	10.4.2019 <u>Advisory opinion</u> <u>Persbericht</u> 26.6.2014 Menneson t. Frankrijk